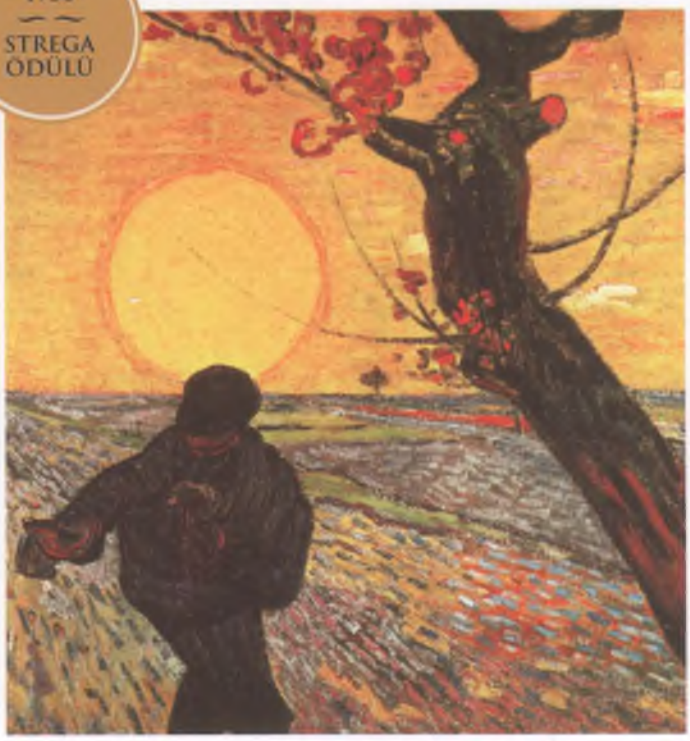
CESARE PAVESE

TEPELERDEKİ ŞEYTAN

1950
STREGA ÖDÜLÜ

ROMAN

Çeviri: EGEMEN BERKÖZ

CAN

2. BASKI

CESARE PAVESE

TEPELERDEKİ ŞEYTAN

Il diavolo sulle colline, Cesare Pavese
© 1949, 1961, 1974, 1997, Giulio Einaudi editore s.p.a., Torino
© 2000, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2000
2. basım: Mart 2013
Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Act creative

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-8440-34-4

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

CESARE PAVESE

TEPELERDEKİ ŞEYTAN

ROMAN

1950 STREGA ÖDÜLÜ

İtalyanca aslından çeviren

Egemen Berköz

Cesare Pavese'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Tepedeki Ev, 1995
Yoldaş, 1996
Leuko ile Söyleşiler, 1996
Ay ve Şenlik Ateşleri, 1997
Senin Köylerin, 1998
Güzel Yaz, 1998
Yalnız Kadınlar Arasında, 1998
Ağustosta Tatil, 1999
Yaşama Uğraşı (1935-1950), 2000

CESARE PAVESE, 9 Eylül 1908'de Torino yakınlarında, Santo Stefano Belbo köyünde doğdu. Ailesiyle birlikte yaz aylarını bu köydeki çiftliklerinde geçirdiği için bu köy ve çevresindeki kırlar, tepeler Cesare Pavese'nin ilk şiirlerine ve olgunluk döneminin en başarılı romanı olan *Ay ve Şenlik Ateşleri*'ne esin kaynağı oldu. Pavese, Torino Üniversitesi'nde edebiyat okudu. İngiliz ve Amerikan edebiyatıyla yakından ilgilendi. 1933 yılında kurulan Einaudi Yayınevi'nde görev aldı, antifaşist çalışmaları yüzünden 1935'te tutuklandı, bir yıl hapis yattı. 1950 yılında yazarlık hayatının doruğuna ulaştı, ama özel hayatında yalnız ve bunalımlıydı. 1950 yılında Strega Ödülü'nü aldıktan sonra Torino'da bütün özel kâğıtlarını yok etti ve bir otel odasında uyku hapı alarak yaşamına son verdi.

EGEMEN BERKÖZ, 1941'de Karadeniz Ereğlisi'nde doğdu. 1963'te Ankara Üniversitesi, DTCF, İtalyan Filolojisi bölümünü bitirdi. Arkın Yayınevi'nin çıkardığı *Cumhuriyet Ansiklopedisi*'nde (1968-1970), ardından 27 yıl reklam sektöründe çalıştı. *Cumhuriyet* gazetesi için "Dünya Klasikleri Dizisi"ni hazırladı (1998-2001), gazetenin kültür sayfasını yönetti (2001-2009), şimdi Cumhuriyet Kitapları'nda editör. Michelangelo Antonioni, Carlo Collodi, Rudyard Kipling, Federico Fellini - Tonino Guerra, Cesare Pavese, Salvatore Quasimodo, Dario Fo - Franca Rame, Eugenio Montale, Cesare Pavese, Luigi Pirandello gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı.

I

Çok gençtik. O yıl neredeyse hiç uyumadım. Ama benden de az uyuyan bir arkadaşım vardı, bazı sabahlar ilk trenlerin kalktığı saatte istasyonun önünde dolaştığı görülürdü. Onu gecenin geç saatlerinde büyük kapıda bırakırdık; Pieretto bir tur daha atar, güneşin doğuşunu seyreder, kahvesini içerdi. İşte şimdi çöpçülerle bisikletlilerin uykulu yüzlerini inceliyor. Gece konuştuklarımızı o da anımsamıyordu; üstüne bir de sabahlayınca hepsi uçup gitmişti. Sakin sakin, "Geç oldu, yatmaya gidiyorum," dedi.

Peşimize takılanlardan biri, bu saatte ne yaptığımızı anlayamıyordu; sinemalardaki filmler bitmiş, paralar suyunu çekmiş, meyhaneler kapanmış, söz tükenmişti artık. O da bizimle birlikte banklarda oturuyor, fısıldaşmalarımızı, katıla katıla gülmelerimizi dinliyor, gidip kızları uyandırma ya da tepelerde güneşin doğuşunu bekleme düşüncesiyle heyecanlanıyor, sonra bizim havamız değişiverince bocalıyor ve eve dönmeye karar veriyordu. Ertesi gün de gelip, "Sonra ne yaptınız?" diye soruyordu. Ona ne diyebilirdik ki? Bir sarhoşu dinlemiş, onun duvar afişlerini yırtmasını izlemiş, pazaryerinde dolaşmış, caddelerden geçen koyun sürüleri görmüştük. O zaman Pieretto, "Bir kadınla tanıştık," diyordu.

Beriki inanmıyor, ama yine de kararsız kalıyordu.

"Bu işler çaba ister," diyordu Pieretto. "Balkonunun altından defalarca geçmelisin. Bütün gece boyunca, o bunun farkındadır. Önceden tanışmış olmak gerekmez, onun kanında vardır bu. Sonunda bir an gelir ki artık dayanamaz, yatağından fırlar ve sana pencerenin panjurlarını açar. Sen de merdiveni dayarsın ve..."

Ama aramızda kadınlardan pek de hoşlanarak söz etmezdik. En azından, ciddi konuşurken. Ne Pieretto, ne de Oreste bana kendileriyle ilgili her şeyi anlatırlardı. Bunun için seviyordum onları. Henüz sıra, insanları birbirinden ayıran kadınlara gelmemişti. Şimdilik yalnızca bu dünyadan, yağmurdan ve güneşten söz ediyorduk ve gidip uyumak bize gerçekten zaman kaybı gibi geliyordu, bu da hoşumuza gidiyordu.

O yıl bir gece Po kıyısındaki bulvarda bir bankın üzerinde oturuyorduk. Oreste, homurdanır gibi, "Gidip yatalım," demişti.

"Otur oturduğun yerde," demiştik biz de, "yazı niçin harcamak istiyorsun? Tek gözün açık uyuyamaz mısın?"

Oreste, yanağını bankın arkalığına dayayıp kısık gözlerini bize dikti.

"Kentte insan asla uyumamalı," dedim. "Her zaman aydınlık, gündüz gibi. İnsan her gece bir şey yapmalı."

"Çünkü çocuksunuz," dedi Pieretto, "çocuksunuz ve gözünüz doymuyor."

"Sen nesin?" dedim. "Yaşlı mı?"

Oreste birden ayağa fırladı: "Yaşlılar hiç uyumazmış diyorlar. Biz bütün gece dolaşıyoruz. Uyuyan kim, bilmek isterdim."

Pieretto sırıtıyordu.

"Ne var?" dedim, sakınarak.

"Uyumak için önce kadın ister," dedi Pieretto. "İşte siz de, yaşlılar da bu yüzden uyumuyorsunuz."

"Olabilir," diye homurdandı Oreste, "ama yine de uykudan ölüyorum."

Pieretto, "Sen kentli değilsin," dedi. "Senin gibiler için gecenin hâlâ bir tek anlamı var, o eski anlamı. Sokak köpeğinden farkın yok ya da tavuktan."

Saat gecenin ikisini geçmişti. Po'nun ilerisindeki tepe ışıldıyordu. Hava serin, neredeyse soğuktu.

Kalkıp merkeze doğru yürüdük. Ben, Pieretto'nun hep işin içinden sıyrılma ve bize saf olduğumuzu söyleme konusundaki garip yeteneğini düşünüp duruyordum. Ne Oreste'nin ne de benim, örneğin, kadınları düşünerek uykumuzun kaçtığı vardı. Kim bilir kaçıncı kez kendi kendime, Pieretto, Torino'ya gelmeden önce ne tür bir yaşam sürmüş olabilir acaba, diye sordum.

İstasyonun küçük bahçesindeki bankların üzerinde, o alçak ağaçların cılız gölgesinde, iki dilenci, ağızları açık uyuyordu. Ceketsizdiler, saçları sakalları kıvırcıktı, Çingene'ye benziyorlardı. Biraz ileride tuvaletler vardı ve gece her ne kadar taptaze yaz kokuyorsa da, orayı ağır ve keskin bir koku sarmıştı; uzun güneşli bir yaz gününün kargaşasının ve gürültüsünün, erimiş asfaltın, koşuşan kalabalığın ter kokusu. Akşama doğru o bankların üstünde –Torino'nun göbeğinde küçük bir vahadır orası– fahişeler, insandan kaçanlar, seyyar satıcılar, düşkünler oturur hep, sıkılır, bekler, yaşlanırlar. Ne beklerler? "Büyük bir şey beklerler," diyordu Pieretto, "kentin yıkılmasını, kıyameti." Arada sırada bir yaz fırtınası onları oradan kovalar ve her şeyi yıkıp geçer.

O gece o iki adam ölü gibi uyuyordu. Issız alanda birkaç ışıklı tabela hâlâ göze çarpıyor, zaman zaman iki ölünün üstüne ışıkları düşüyordu. "İşini bilen insanlar bunlar," dedi Oreste. "Ne yapmamız gerektiğini gösteriyorlar bize."

Gitmek için davrandı.

"Bizimle gel," dedi Pieretto, "evde seni bekleyen yok nasıl olsa."

"Sizin gittiğiniz yerde de sizi bekleyen yok," dedi Oreste, ama yine de bizimle kaldı.

Revakların altından yürüdük. "O ikisi var ya," dedim alçak sesle. "Alanda, güneşin ilk ışıklarıyla uyanmak güzel olmalı."

Pieretto görüş belirtmedi.

"Nereye gidiyoruz?" dedim birden durup.

Pieretto birkaç adım ilerledikten sonra durdu.

"Bir yerlere gidelim gitmesine," dedim, "ama her yer kapalı. İn cin top oynuyor. Sorarım size, bu kadar ışık neye yarıyor?"

Pieretto, "Ya sen neye yarıyorsun?" demedi her zamanki gibi, ama homurdandı: "Tepeye gidelim ister misin?"

"Uzak," dedim.

"Uzak, ama çok güzel kokuyor," dedi o da.

Geniş bulvardan indik; köprünün üstünden geçerken üşüdüm; sonra tanıdık mahallelerden çıkmak amacıyla hızlı adımlarla yokuşa vurduk. Nemli, karanlık, aysız bir geceydi; ateşböcekleri yanıp sönüyordu. Biraz sonra, ter içinde, yavaşladık. Yürürken, kendimizden söz ediyorduk. Coşkuyla konuşuyor, Oreste'yi de konuşmanın içine çekiyorduk; o yolları daha önceleri şarapla kanımız ısınmış olarak ya da arkadaşlarla ateşli bir coşkuyla geçmiştik; ama şöyle ya da böyle, önemi yoktu, gitmek, tırmanmak, koca tepeyi ayaklarımızın altında duyumsamak için bahaneydi her şey. Kırların, duvarların, demir parmaklıklı villaların arasından geçiyor, asfalt ve orman kokusunu içimize çekiyorduk.

"Benim için saksıdaki bir çiçekten farkı yok," dedi Pieretto.

Garip gelecek, ama tepeye kadar hiç çıkmamıştık,

en azından o yoldan. Yolun düzleştiği bir aralık, bir geçiş yeri, bir kayalık filan olmalıydı, son bir çiti geçince ovaya bakan bir sekide buluruz kendimizi diye düşünüyordum ben. Gündüz, tepelerdeki başka yerlerden, Superga'dan, Pino'dan bakmıştık ovaya. Oreste, o sivri tepeler denizinin ufkunda, belirsiz ve ormanlık gölgeler arasında, bize köyünü göstermişti.

"Gerçekten geç oldu," dedi Oreste. "Eskiden oturacak yer doluydu burası."

"Belli bir saatte kapıyorlar," dedi Pieretto. "Ama içeridekiler kafa çekip eğlenmeyi sürdürüyorlar."

"Tepeye yazın gelmeye değer doğrusu," dedim, "kapıları pencereleri kapayıp âlem yapmak için."

"Çimenli bir bahçeleri olsa gerek," dedi Oreste. "Herhalde dışarıda uyuyorlardır."

"Bir yerden sonra bahçeler de bitiyor," dedim. "Orman ve bağlar başlıyor."

Oreste homurdandı. Pieretto'ya dedim ki: "Sen kırları tanımıyorsun. Bütün gece dolaşıyorsun, ama kırları tanımıyorsun."

Pieretto yanıt vermedi. Ara sıra, kim bilir nerede, bir köpek havlıyordu.

Bir dönemeçte, "Artık dursak," dedi Oreste.

Pieretto düşüncelerinden sıyrıldı. "Tavşanlarla yılanlar da toprakaltına çekildiler artık," dedi çabuk çabuk konuşarak, "gelen geçenden korkuyorlar. Havada benzin kokusu var. O hayran olduğunuz kırlar nerede acaba?"

Vahşi bir tavırla bana saldırdı. "Birini ormanın içinde boğazlasalardı," dedi o kendine özgü kesin konuşmasıyla, "gerçekten olağanüstü bir şey mi olacağını sanıyorsun? Ölünün çevresinde ağustosböceklerinin susacağını, biriken kan gölünün bir tükürükten fazla değeri olacağını mı sanıyorsun?"

Onun sözünü bitirmesini bekleyen Oreste yüzünü

buruşturarak tükürdü. "Dikkat, yukarıdan bir otomobil geliyor," dedi sonra.

Yavaş ve sessiz, büyük bir otomobil belirdi. Üstü açık, rengi mat yeşildi. Yine sessiz ve uysal, durdu. Yarısı ağaçların altında, karanlıkta kalmıştı. Şaşkın bir biçimde bakakaldık.

"Farları sönük," dedi Oreste.

İçinde bir çift olmalı, diye düşündüm. Buradan uzakta, kayalık geçitte olmayı, kimseyle karşılaşmamayı isterdim. Niçin o harika şeyleriyle Torino'ya doğru bastırıp gitmiyorlar; niçin bizi burada, kırlarımızda yalnız bırakmıyorlardı?

Oreste, başı öne eğik, "Yürüyelim," dedi.

Otomobilin yanından geçerken, fısıltılar, hışırtılar, belki gülüşmeler duyacağımı sanıyordum, ama direksiyonda oturan bir adam gördüm yalnızca, arkaya yaslanmış, başı arkaya düşmüş genç bir adam.

"Ölüye benziyor," dedi Pieretto.

Oreste gölgeden çıkmıştı bile. Ağustosböceklerinin cırıltılarının altında ilerledik; ağaçların altında attığım o birkaç adımda kafamdan belki binlerce şey geçti. Dönmeye cesaret edemiyordum. Pieretto yanımda susuyordu. Gerilim dayanılmaz bir durum almıştı. Durdum.

"Olanaksız," dedim. "O adam uyumuyor."

"Neden korkuyorsun?" dedi Pieretto.

"Onu gördün mü?"

"Uyuyordu."

"Kimse hareket halindeki bir otomobilde o biçimde uyumaz," dedim. Kulaklarımda hâlâ Pieretto'nun öfkeli çıkışı vardı. "Ya biri geçseydi." Dönüp ağaçların gölgesindeki karanlık dönemece baktık. Yoldan, kendi kendine yanan bir sigara gibi, yanıp sönerek bir ateşböceği geçti.

"Hareket edecek mi, dinleyelim bakalım."

Pieretto, öyle bir otomobili olanın canının istediğini

yapabileceğini, durup yıldızlara bakabileceğini söyledi. Kulak kesilip dinledim. "Belki bizi görmüştür."

"Bakalım yanıt verecek mi?" dedi Oreste ve bir nara attı. Bir boğanın böğürmesi gibi hayvansı ve yırtıcı bir böğürtü tutturdu, sesi yeri göğü sardı, sonra bir sarhoş kahkahasıyla sönüp bitti. Salladığım tekmeden kenara sıçrayarak kurtuldu Oreste. Hepimiz kulak kesilip dinledik. O köpek yine uluyordu, ağustosböcekleriyse ürkmüşlerdi, susuyorlardı. Ses yoktu. Oreste çığlığını yinelemek için ağzını açtı. Pieretto, "Hadi," dedi.

Bu kez, uzun uzun, bitirip bitirip yeniden başlayarak, ikisi birden uludular. Böyle bir sesin, gece bir farın ışığı gibi, her yere ulaştığını, yamaçlara, patikaların sonuna, gölgeli kuytulara, inlerin içine, bitkilerin köklerine kadar girdiğini ve her şeyi titrettiğini düşününce, tüylerim ürperdi.

O köpek yine delirdi. Gözlerimizi dönemece dikip dinledik. Bir otomobil kapısının çarpılarak kapandığını duyduğumuzda, "Korkudan ölmüş olmalı," demek üzereydim. Oreste kulağıma, "Şimdi trafik polisi gelecek," dedi. Gözümüz ağaçlara dikili, bekledik. Ama bir süre hiçbir şey olmadı. Köpek artık susmuştu, yıldızların altında, her yanda ağustosböceklerinin sesi duyuluyordu yalnızca. Gözlerimizi o gölgeden ayırmadan bekliyorduk.

"Gidelim," dedim, "üç kişiyiz."

II

Onu, yüzü ellerinin arasında, otomobilinin yan basamağına oturmuş bulduk. Hiç kımıldamıyordu. Tehlikeli bir hayvanla karşılaşmış gibi, birkaç adım uzakta durup baktık.

"Kusuyor mu dersin?" dedi Pieretto.

"Şimdi anlarız," dedi Oreste. Yanına gidip ateşine bakıyormuş gibi elini adamın alnına dayadı. Berikiyse, oyun yapan bir köpek gibi, alnıyla Oreste'nin elini itiyordu. Bir an itişir gibi oldular, sonra kıkırdadıklarını duydum. Oreste döndü.

"Poli bu," dedi. "Ta kendisi. Villada oturuyorlar."

Öteki Oreste'nin elini tutuyordu, sudan çıkmış gibi kafasını silkeledi. Bizden birkaç yaş büyük, yakışıklı bir delikanlıydı. Çevresinde mor halkalar olan gözleri şaşkındı. Oreste'nin eline yapışmış halde bize baktı, ama görmüyor gibiydi.

O zaman Oreste, "Milano'da değil miydin?" diye sordu.

"Göç mevsimine daha var," dedi beriki. "Sincap avına geliyor musun?"

"Coste'de olduğumuzu mu sanıyorsun?" dedi Oreste elini kurtararak. Sonra da otomobile bakarak sordu: "Değiştirdiniz mi?"

"Sarhoşun tekiyle neler konuşuyor?" diye düşündüm. Önceki korkum öfkeye dönüşmüştü. "Niçin bir çukurun dibine atmıyor ki?"

Poli denen çocuk bize bakıyordu. Şaşkın ve üzüntülü gözlerle yattığı yatağın içinden bakan hastalara benziyordu. Hiçbirimiz bu duruma düşmemiştik şimdiye kadar. Yine de, güneş yanığı teniyle otomobile yakışıyordu. Az önce attığımız naralardan utandım.

"Buradan Torino görünmüyor mu?" dedi, heyecanla ayağa kalkıp çevresine bakınarak. "Görünmesi gerek. Torino'yu görmüyor musunuz?"

Kısık, boğuk ve zayıf çıkan sesi bir yana, hemen hemen normal görünüyordu şimdi. Çevresine bakınırken Oreste'ye, "Üç gecedir buradayım," dedi. "Torino'nun göründüğü bir yer var. Gelmek ister misiniz? Güzel bir yer."

Şimdi hep bir ağızdan konuşuyorduk, Oreste burnunun dibine sokulup, "Evden mi kaçtın?" diye sordu.

"Torino'da bekliyorlar beni," dedi. "Zengin, dayanılmaz insanlar." Utangaç bir çocuk gibi gülümseyerek bize baktı. "Ne kadar iğrenç bazı insanlar, her şeyi eldivenle yapıyorlar. Çocuklarını ve milyonlarını da."

Pieretto, biraz uzaktan, kim bilir neler düşünerek bakıyordu.

Beriki sigara çıkarıp herkese tuttu. Sigaralar yumuşak ve kuruydu. Yaktık.

"Beni seninle ve arkadaşlarınla birlikte görseler dalga geçerlerdi," dedi Poli. "O insanları ekmek beni eğlendiriyor."

Pieretto yüksek sesle, "Her şeyle eğlenilmez," dedi.

Poli, "Şaka yapmak hoşuma gidiyor," dedi. "Sizin de gitmez mi?"

"Zengin biri hakkında kötü konuşabilmek için," dedi Pieretto, "onun yaptıklarını yapabilmek gerek. Ya da tek kuruş harcamadan yaşamak."

Bunun üzerine Poli, yıkılmış bir yüzle, "Sahi mi?" dedi. Bunu öyle kaygılı söyledi ki Oreste gülümsemeden edemedi. Beriki hemen kollarını açıp biz de ondan yanaymışız havasıyla omzumuza attı ve çok alçak bir sesle, "Başka bir nedeni var," dedi.

"Söyle."

Poli kollarını indirip iç çekti. Gözlerinin derinliğinden, gururu kırılmış gibi bakıyordu bize, şimdi daha da kötü görünüyordu.

"Bu gece kendimi bir Tanrı gibi duyumsuyorum," dedi.

Kimse gülmedi. Bir an sessizlik oldu, sonra Oreste'den bir öneri geldi: "Torino'yu görmeye gidelim."

Yokuştan inip bir dönemeçteki sekiye geldik. Aşağıda Torino'nun ışıkları yansılanıyordu. Sekinin tam ucunda durduk. Poli, kolu Oreste'nin omzunda, ışık denizine baktı. Sonra sigarasını attı, hâlâ bakıyordu.

"Pekâlâ. Ne yapıyoruz?" dedi Oreste.

"İnsan ne kadar küçük," dedi Poli. "Eğri büğrü sokaklar, avlular, bacalar. Buradan bakınca bir yıldız denizine benziyor. İnsan içinde olunca farkına bile varmıyor."

Pieretto birkaç adım geri çekildi. Bir çalılığı sularken bağırdı: "Siz bizimle dalga geçiyorsunuz."

Poli sakindi: "Karşıtlığı severim. Yalnızca karşıtlıklarda insan kendini daha güçlü hissediyor, bedenine üstün geldiğini düşünüyor. Düş kurmuyorum."

"Kim kuruyor ki?" dedi Oreste.

Beriki gözlerini kaldırıp gülümsedi. "Kim mi? Herkes. O evlerde uyuyan kim varsa. Kendilerinin bir şey olduğunu sanıyorlar, düşler görüyorlar, uyanıyorlar, sevişiyorlar, 'ben filancayım ve öteki falanca' ve tersine..."

"Tersine ne?" dedi Pieretto yaklaşarak.

Sözü kesilen Poli, arkasını getiremedi. Lafını ararken parmaklarını çıtlattı.

"Yaşamın sıkıcı olduğunu söylüyordun," dedi Oreste.

"Biz neysek yaşam da o," dedi Pieretto.

"Oturalım," dedi Poli. Hiç sarhoşa benzemiyordu. O sıkıntılı gözlerinin de, ipek gömleği, el sıkışı, güzel otomobili gibi olduğuna inanmaya başladım; onun için alışılmış, ondan ayrı düşünülemeyecek şeylerdi.

Öylece otların üzerine oturup biraz çene çaldık. Onlar konuşurken ben ağustosböceklerini dinliyordum. Poli, Pieretto'nun iğnelemelerine aldırmaz görünüyor, neden üç gecedir Torino'dan ve insanlardan kaçtığını açıklıyordu ona; bazı otellerden, önemli kişilerden, metreslerden söz etti. Pieretto giderek heyecanlanıp dediklerini onayladıkça, ben soğuyordum adamdan, safın biri olduğuna inanmaya başlamıştım. Otomobilin durduğu ve birilerinin içeride seviştiğini düşündüğüm sıradaki ruh durumundaydım yine.

Birden, "Sabaha kadar Torino konuşmak için, Torino'dan uzaklaştığımıza değdi doğrusu," dedim.

"Gerçekten," dedi Oreste, ayağa fırlayarak. "Eve gidelim, yarın iş var."

Poli kalktı, arkasından da Pieretto. "Gelmiyor musun?" dediler.

Otomobile doğru giderken Oreste'yle biraz geride kaldım ve Poli'nin kim olduğunu sordum. Onların oralarda toprakları olduğunu söyledi; büyük bir villa, koca bir tepe. "Çocukken köye gelirdi, kaç kez birlikte ava gitmişizdir. O zaman da ipsizin biriydi, ama bu kadar içmiyordu."

Poli'ye seslendi: "Bu yıl Greppo'ya gidecek misiniz?"

Poli, Pieretto ile tartışmasını bitirdikten sonra döndü.

"Babam geçen yıl beni oraya kapatmış, otomobili de vermemişti," dedi. "İnsanların garip düşünceleri var. Ayırmak istiyordu beni... Neden? Yine gider miyim bilmem. Orada bir gün geçirmek güzel olabilirdi, daha fazla değil. Birkaç arkadaş ve birkaç plakla birlikte."

Çok kibar bir biçimde, otomobilin kapılarını açtı. Doğrusu binmek istemiyordum, bizlerin onunla uyuşamayacağımızı anlıyordum çünkü. Onu dinlememiz ve uygun yanıtlar vererek dünyasını onaylamamız gerekiyordu. Ona kibar davranmak, karşısında ayna görevi yapmak demekti. Oreste nasıl olup da onunla birkaç gün birlikte kalabilmişti, anlayamıyordum.

Poli direksiyonda geri dönüp, "Öyleyse gidiyor muyuz?" dedi.

"Nereye?"

"Greppo'ya."

Oreste yerinden sıçradı. "Delirdin mi? Gidip uyumak istiyorum ben."

Ben de karşı çıkıp gitmek için uygun bir saat olmadığını söyledim.

"Daha gün doğmadı," dedi Poli. "Saat dört bile değil. Beşte oradayız."

Hepimiz birden bağırarak evlerimiz olduğunu söyledik. "Bizi indir," dedi Oreste. "Başka bir zaman gideriz."

Ona fısıldadım: "Buna güvenilir mi?"

"Gidip uyumak istiyorum. Bizi Porta Nuova'da bırak," diyordu Oreste.

Torino'ya doğru yola çıktık. Otomobil, kendinden emin, sessizce kayıyordu. Poli'nin yanında oturan Pieretto ağzını açmamıştı.

Işıklı, bomboş caddelerde ilerliyorduk. Oreste, Nizza Sokağı'nda, revağın önünde indi. İnerken Poli'ye hoşça kal dedi. Bir dakika içinde beni de indirdiler, kapımın önünde. Hoşça kal, diyerek indim. Pieretto'ya yarın buluşalım, dedim. Otomobil, içinde ikisiyle uzaklaştı.

III

Girdiğimiz bazı sınavlarda terliyorduk; özellikle de tıpta okuyan Oreste. Ben ve Pieretto hukuka hazırlanıyorduk, en zor sınavı ekime bırakmıştık; herkesin bildiği gibi hukuk kitaptan çalışılabilir, derse girmek gerekmez. Oreste ise hep okuldaydı ve her akşam bizimle birlikte çıkamıyordu. Ama öğleden sonraları onu nerede bulacağımızı biliyorduk; evi köyde olduğu için, kiralık bir odada oturuyor ve yemeklerini dışarıda yiyordu.

Ertesi günü onu aramakla geçirdim. Lokantada, sırtını duvara vermiş, dirseği çantasının üstünde, bir elmayı kemirirken buldum. Pieretto'yu görüp görmediğimi sordu hemen.

Ellerimizle yelpazelenerek, o yılki bir tasarımızdan söz ettik yine. Üçümüz yazı geçirmeye Oreste'nin köyüne gidecektik; köydeki ev genişti, iyi vakit geçiririz, diyorduk. Ama Pieretto ile ben, çıkınımızı sırtımıza vurup yürüyerek gitmek istiyorduk. Oreste bunun bir yararı olmayacağını söylemişti, köye vardıktan sonra, kırları da, sıcağı da bol bol görecektik nasılsa.

"Pieretto'nun yaptığına ne diyorsun?"

"Dün gece gidip uyuduğuna inanmıyorsun ya," dedi Oreste.

"Belki ders çalışmıştır."

"O yanındakiyle ve o otomobille çok kolaydı ya," dedi Oreste. "Nasıl anlaşıyorlardı, görmedin mi?"

Bunun üzerine önceki geceden konuşmaya başladık, Poli'den ve bütün o garipliklerden. Oreste bunda şaşacak bir şey olmadığını söyledi. Poli'yle, babası çok zengin Milanolu bir commendatore olsa da senlibenli konuşuyordu; adamın koskoca bir çiftliği vardı, ama uğradığı bile yoktu.

Poli orada büyümüştü, yazları dadılar, otomobiller ve atlar arasında. Ancak uzun pantolon giymeye başlayınca, istediğini yapmaya başlayabilmiş, çiftlikten çıkıp köylerde birileriyle tanışabilmişti. İki ya da üç mevsim, çulluklar geldiğinde, birileriyle ava gitmişti. İyi ve akıllı bir çocuktu. Yalnızca maymun iştahlıydı. Bir işin tam ortasında düşüncesini değiştiriverirdi.

"Sürdükleri yaşam yüzünden," dedim. "Kadın gibi oluyorlar."

"Ama bunun farkında," dedi Oreste. "Benzerleri için ne dediğini duydun mu?"

"Laf olsun diye. Sarhoştu da ondan."

Oreste başını salladı. "Poli sarhoş değildi," dedi. "Bir sarhoş başka bir şeydir. Belki de üç gündür sarhoştu ve bu yüzden domuzlaşmıştı. Böylesi daha kötü. Bir sarhoşa sevgi duyulur." Oreste'nin bu tür, beklenmedik çıkışları vardır.

"Derdi benzerleriyle değildi. Çok para kazanıp da yaşamasını bilmeyenlerleydi," dedim. "Sen onun arkadaşısın. Onu tanıman gerekirdi."

"Nasıl olduğunu bilirsin," dedi Oreste. "Birlikte ava gitmek, birlikte okula gitmek gibidir. Babam ava gitmemden hoşlanıyordu."

Bardağındakini bitirdi ve çıktık. Güneşin altında, evlerin arasında dolaşırken Pieretto'nun Poli'ye ağzına geleni söylediğini anımsattım. "Pieretto'nun öyle bir gül-

me biçimi var ki yüzüne tükürüyor sanırsın. O aldırmıyor, ama insanlar alınıyor."

"Kim bilir," dedi Oreste. "Poli'nin alındığını hiç görmedim."

Akşam ne Pieretto, ne de Oreste geldi. Ben o yıl yalnız kalmaktan çok sıkılıyordum. Eve girip ders çalışmanın hiçbir anlamı yoktu; Pieretto ile birlikte olmaya, konuşmaya, sokaklarda gezmeye çok alışmıştım; havada, gezintilerde, hatta caddelerin karanlığında anlayıp tadını çıkarabildiğimden daha fazla bir şeyler vardı. Hep bir kıza yanaşma, izbe bir meyhaneye dalma ya da bir yola vurup sabahlara kadar, kim bilir nerelere kadar yürüme noktasındaydım. Oysa hep aynı sokaklarda dolaşıyor, hep aynı kavşaklardan, aynı tabelaların altından geçiyor, hep aynı yüzleri görüyordum. Bazen bir köşede duruyor, kendi kendimle kavga ederek belki yarım saat, belki bir saat dikiliyordum aynı yerde.

Ama o akşam keyfim biraz yerindeydi. Poli ile geçen günkü karşılaşmamız vicdanımı rahatsız eden birçok kuruntudan kurtarmıştı beni, dünyada benden daha saçma, ayrıcalıklı kişiler, gece gündüz benden daha fazla eğlenen tembeller var, dedim kendi kendime. Kentte oturan birer taşralı olan annemle babam, bilmeden, şunu sokmuşlardı kafama: Ancak yoksulların çılgınlıkları sana göredir, zenginlerinki değil. Yoksul, dilenci anlamına gelmiyor elbet burada.

Akşamı bir sinemada geçirdim, bir yandan eğleniyor, bir yandan aklıma Poli geldikçe tedirgin oluyordum. Dışarı çıktığımda uykum yoktu, yıldızların altında, serin havada, ıssız ara sokaklarda dolaşmaya başladım. Torino'da doğup büyüdüm, ama o akşam, bizimkilerin kasabasının kırlara açılan, daracık sokaklarını düşünüyordum. Oreste ise, tersine, benzer bir kasabada büyümüştü ve yakında yine oraya dönecekti. Orada yaşamak için.

Bütün istediği buydu. Eğer isteseydi, kentte kalabilirdi. Ama fark eder miydi?

Evin kapısında, birinin seslendiğini duydum. Pieretto'ydu, duvarın gölgesinden çıktı, yolu geçip yanıma geldi. Bir süre kalıp çene çalmak istiyordu, uykusu yoktu. Akşamüstü görünmemişti, çünkü bütün gün Poli'yle birlikteydi. Önceki geceyi otomobille kırlarda dolaşarak tamamlamışlar, sabah kendilerini güneşin altında göllerde bulmuşlar; orada Poli hastalanmış, otomobilden ininince bir çuval gibi yere yığılmış, belki de güneşin parlak ışığı yüzünden olmuş. Çok kokain içtiği için zehirlenmiş. Bunun üzerine Pieretto, Torino'daki o otele telefon etmiş; biri Milano'ya telefon etmesini söylemiş. "Hiç param yok," diye haykırmış Pieretto. O zaman otomobil kullanmayı bilen bir rahip gelmiş ve Poli'yi Novara'ya götürmüş. Burada bir doktor Poli'yi ayıltmış, terletip kusturmuş; sonra, Pieretto'yu arkadaşını kötü yola sürüklemekle suçlayan rahiple tartışmışlar. Sonunda Poli her şeyi yoluna koymuş, doktorun parasını, telefonu ve öğle yemeğini ödemiş; sonra, onlara günahlar ve Cehennem üzerine uzun bir söylev çeken rahibi evine götürmüşler.

Pieretto çok mutluydu. Poli'nin çılgınlıklarının, yaşamın, rahibin yüzünün tadını çıkarmıştı. Poli şimdi yıkanıp üstünü değişmeye gitmişti; onu Milano'dan Torino'ya kadar izleyen bir bayan varmış, şirretin biriymiş, otelin kapısında bekliyor, görüşmek istiyor, çiçekler gönderiyormuş.

"Belki biraz budala," dedi Pieretto, "ama dalga geçmeyi biliyor. Bol para harcıyor, ama karşılığında iyi vakit geçiriyor."

"Sınırı aşıyor," dedim, "sorumsuzun biri."

Bunun üzerine Pieretto, Poli'nin bizden daha kötü hiçbir şey yapmadığını açıklamaya girişti. Biz, ipsiz sap-

sız kent çocukları, geceleri bankların üzerinde tartışarak geçiriyor, fahişelere gidiyor, şarap içiyorduk; o başka şeyler kullanıyordu: Uyuşturucusu, özgürlüğü, kibar kadınları vardı onun. Zenginlik güç demektir. İşte bu kadar.

"Delisin sen," dedim. "Gerçeklerden söz ediyoruz burada. Ben böyle dolaşmaktan niçin zevk aldığımı anlamaya çalışıyorum. Örneğin sen Torino'yu arıyorsun, bense tepelere çıkmayı seviyorum. Toprağın kokusu hoşuma gidiyor. Niçin? Poli'nin bu tür şeyleri taktığı bile yok. Oreste'nin de dediği gibi: sorumsuzun biri."

"Budalasınız siz," diye karşı çıktı Pieretto, "insan bir şeyleri denemek ister, tehlike gereksinimi diye bir şey vardır sonra, sınırlarıysa içinde yaşadığın ortam koyar. Poli aptalca şeyler söyleyebilir ve yapabilir de, bu yüzden postu da deldirebilir. Ama bizim gibi yaşasa daha da mutsuz olurdu."

Her zamanki gibi tartışarak yürüdük. Pieretto, Poli'nin yaşamı kendi koşullarına göre yaşamakla çok iyi yaptığını ileri sürüyordu. "Ya aptal aptal konuşuyorsa," diye karşı çıkıyordum. "Önemi yok," diyordu Pieretto, "kendi bildiği yolda gidiyor ve sizlerin varlığını bile bilmediğiniz şeyleri yaşıyor."

"Sana da kokain vermek istedi mi?"

Pieretto öfkelendi, Poli'nin uyuşturucu kullandığını belli etmediğini söyledi. Sözünü çok az ediyordu. Ama o rahiple günah üzerine konuşurken söylediği şeyler, keskin bir gözü ve gerçek bir deneyimi gösteriyordu. Bunu düşününce Pieretto'nun suratına karşı güldüm, yine kızdı.

"Kokain içen biri seni dehşete düşürüyor," dedi, "sonra da günahtan söz edilince gülüyorsun, öyle mi?"

Bir barın önünde durdu. Gidip telefon edeceğini söyledi. Biraz sonra kabinden başını çıkartıp Oreste'nin gelip gelmeyeceğini sordu.

"Vakit gece yarısı. Oreste uyuyordur. Onun koşulları bunu gerektiriyor," dedim. Pieretto telefonla biraz daha konuştu. Yüksek sesle konuşuyor ve kıkırdıyordu. Çıkınca, "Poli'ye gidiyoruz," dedi.

IV

Bir geceyi daha uykusuz geçirme düşüncesi beni dehşete düşürdü. Babam ve annem hiçbir şey demiyorlardı; havayla ilgili iki çift laf, tabağın üzerinden bir göz atış, sınav sonuçları üzerine sakınarak sorulan sorular, hepsi o kadar. Pieretto'nun ailesiyle ilişkisi nasıldı, bilmiyorum; o savunmasız yüzler bana acı veriyordu, babamın yirmi yaşındayken nasıl bir delikanlı, annemin nasıl bir kız olduğunu ve günün birinde bana bu kadar yabancı çocuklarım olup olmayacağını soruyordum kendi kendime. Benimkiler, herhalde, yeşil çimenleri, kadınları, tutukevinin görüşme odasını düşünüyorlardı. Bizim gece çılgınlıklarımızla ilgili ne biliyorlardı? Ya da haklıydılar belki; hep bir can sıkıntısı vardır önce, sonra ilk hata işlenir ve her şey buradan doğar.

Otelin önüne vardığımızda, Signora Rosalba bir aşağı bir yukarı dolaşır, Poli ise bizi almak için manevra yaparken, Pieretto'ya fısıldadım: "Bu gece baştan anlaşalım. Gece yarısı oldu bile."

Poli'nin bizi, kadının saldırılarını sınırlamak için yanında taşıdığı belliydi. Bu konuda, şaka da yapıyordu hatta. Bizi kadına, "Torino'nun en iyileri," diye tanıtmıştı; kadın bizi dinlerse çok şey öğrenebilirdi. Poli'nin dünyasında herkes alçaktı, insanlardan neşeli bir yüzsüzlükle

yararlanılırdı. Pieretto bu oyuna niçin katılıyordu, anlamıyordum.

Signora Rosalba, Poli ile birlikte, öne bindi. Zayıf biriydi –zavallıcık– kızarmış gözler, kurumlu bir hava, saçında bir çiçek. Kıpırdanmadan duramıyordu, zaten daha önce de, beklerken, bize sıkıntılı bakışlar atmış, gülümsemiş, aynaya bakıp durmuştu. Üzerinde pembe bir gece elbisesi vardı, Poli'nin annesi gibi duruyordu.

Poli şakalar yapıyor, sürekli konuşuyor, bir şeyler söylüyordu. Fıldır fıldır gözleriyle kadına bakıyor, gülüyor, bir yandan da otomobili sürüyordu. Göz açıp kapayıncaya kadar Torino'dan çıktık. Pieretto, öne eğilip ona bir şeyler söyledi.

Poli birden otomobili durdurdu. Karanlık kırlarda, dağların eteğindeydik. Heyecanlanan Rosalba gülüyordu.

"Nereye gidiyoruz?"

Kesin bir biçimde bütün gece dışarıda kalmak istemediğimi söyledim.

Poli dönüp bana, "Bize eşlik etmenizi istiyorum," dedi. "Bize güvenin. Geç kalmayacağız."

Kadın sıkıntılı bir sesle, "Duralım Poli," dedi. "Niçin bütün gece dolaşmak istiyorsun? Hep böyle düşüncesiz davranıyorsun."

Poli motoru çalıştırdı. Hareket etmeden önce, kadınla fısıl fısıl bir şeyler konuştu. Birbirine yaklaşmış olan iki başı görüyordum, seslerindeki yakınlığı ve isteği fark ettim, sonra kadının evet anlamında başını salladığını. Poli dönüp bize gülümsedi.

Otomobili yolun üzerinde çevirip Torino'ya doğru yola koyuldu. Dış mahallelerin ıssız caddelerinden geçerek gecenin içinde kapkara görünen tepeye yaklaştık. Sonra eteklerinde, Po boyunca ilerledik. Sassi'yi geçtik. Poli ve Rosalba'nın buralara daha önce geldikleri anlaşılıyordu. Kadın Poli'nin omzuna yaslandı. Ne buluyordu

Pieretto bu ikisinde? Kadının Poli'nin uyuşturucu kullandığını bilip bilmediğini merak ediyordum, ikisini birlikte sarhoş düşlemeye çalışıyor, onları aşağılamak istiyordum. Ama yapamadım. Bu yolculuğun garipliği, otomobilin gecenin içinde ikide bir sarsılışı, karanlık sular ve yaklaşan karanlık tepe, başka bir şey düşünmeme izin vermiyordu. "İşte, burası," diye haykırdı Rosalba. Poli ışıl ışıl aydınlatılmış bir villanın önünde yavaşladı. Kumlu yola saptı ve otoparkta durdu. İleride, ırmağın karşısında, küçük bir alanda abajurlarla hafif aydınlatılmış masalar vardı. Garsonların beyaz ceketlerini gördüm.

Yerlerimize yerleşip sipariş vermenin telaşı ve koşuşturması bitince –Rosalba sürekli fikir değiştirdi, kimseyi dinlemiyordu, surat asıyor ve yüksek sesle konuşuyordu; Pieretto dirseklerini masaya dayamıştı, gömleğinin yıpranmış kol ağızları görünüyordu– onların kendi aralarında konuşmalarına karışmamaya karar verdim ve alt tarafı ötekiler gibi bir kafe, dedim kendi kendime. İskemleye yerleştim ve suyun sesini duyabilir miyim, diye karanlığı dinlemeye başladım.

Ötekiler gibi bir kafe değildi ama. Küçük bir orkestra gürültüyle çalmaya başladı, ama hemen sesini kıstı, masaların ortasında bir kadın belirdi, şarkı söylüyordu. Kadının üzerinde akşam giysisi vardı, saçına çiçek takmıştı. Birer ikişer masalardan çiftler kalktı ve birbirlerine sıkı sıkı sarılarak yarı karanlıkta dans etmeye başladılar. Kadının sesi çiftlere yol gösteriyor, onlar için konuşuyor, onlarla birlikte eğilip bükülüyor, fısıldıyordu. Bir şenlik, herkesin kendinden geçtiği bir dinsel tören yapılıyordu sanki ırmakla tepenin arasında, kadının çığlığına insanlar devinimleriyle karşılık veriyorlardı. Çünkü kadın, yeşiller giymiş bir Rosalba, çığlık çığlığa şarkı söylüyor, elleri göğüslerinin üzerinde kıvranıyor, bir şeyler haykırıyordu.

Şimdi bizim Rosalba da mutluluk içinde Poli'nin elini sıkıyor; Poli ise, ilgisiz, Pieretto ile konuşuyordu.

"Dans edenler şarkı da söylemeli," dedi Pieretto, "bazı şeyleri kendimiz yapmalıyız, yalnızca kendimiz."

Poli gülerek: "Dans eden zaten meşgul. Onu bağışlamak gerekir."

"Dans eden aptalın tekidir," diye yanıtladı Pieretto, "zaten kollarının arasında olanı arayıp duruyor."

Rosalba, bir kız çocuğunun coşkulu sevinciyle, ellerini çırptı. O ateşli gözleriyle insanı rahatsız ediyordu. Tam o anda içkiler ve kahve geldi, o da Poli'nin elini bırakmak zorunda kaldı.

Orkestra yine başladı, ama bu kez şarkıcı yoktu. Derken öteki sesler sustu, yalnızca piyano kaldı, birkaç dakika çeşitlemelerle becerisini sergiledi. İnsan, ister istemez susup dinliyordu. Sonra orkestra da katıldı ve piyanonun sesini bastırdı. Gösteri sırasında, ağaçları aydınlatan lambalar ve yansıtıcılar, büyülüymüş gibi renk değiştirdiler ve biz yeşil, kırmızı, sarı, renkten renge geçtik.

"Sevimli bir yer," dedi Poli çevresine bakınarak.

"Kanı donmuş bunların," dedi. Pieretto da. "Oreste'nin çığlığı iyi giderdi şimdi."

Poli çenesini kaldırdı, şaşırdığı gözlerinden belliydi, sonra anımsadı. "Dostumuz yatmaya mı gitti?" dedi. "Burada olmasını isterdim."

"Dün geceki sabahlamanın acısını çıkarıyor," dedi Pieretto. "Yazık. Bazı şeylere dayanamıyor."

Rosalba öyle bir hareket yaptı ki, bir an için gözüme çıplakmış gibi göründü. Birden yerinden fırladı. Canı sıkılmış bir tavırla Poli'ye, "Dans etmek istiyorum," dedi.

"Sevgili Rosi," dedi Poli, "arkadaşlarımı yalnız bırakamam, sıkılırlar. Kabalık olur bu. Torino'dayız, kibar bir kentte."

Rosalba kıpkırmızı oldu. O anda deli ve aynı za-

manda da gülünç olduğunun farkına vardım. Kim bilir, belki Milano'da çocukları da vardı. Poli'ye gönderdiği çiçekleri de anımsayınca, gözlerimi başka yana çevirdim. Pieretto'nun, "Rosalba'yla dans etmekten mutlu olurdum, ama böyle bir beklenti içinde olmamam gerektiğini biliyorum. Ne yazık ki Poli değilim," dediğini duydum. Kadın Pieretto'ya bir bakış attı, kızmaktan çok şaşırmıştı.

Bu arada orkestra çalıyordu, ben de bir şeyler mırıldandım. Dans etmeyi bilmiyordum. Poli, renk vermeden, bitirmemi bekledi, sonra konuşmaya başladı:

"Size bu günlerin benim için çok önemli günler olduğunu söylemek istiyorum. Dün pek çok şeyi anladım. Önceki geceki çığlık beni uyandırdı. Bir uyurgezeri uyandıran çığlık gibi. Bir işaretti bu, bir hastalığı sona erdiren şiddetli bir bunalımdı..."

"Hasta mıydın?" dedi Rosalba.

"Daha da kötüydüm," dedi Poli. "Kendini çocuk sanan yaşlı bir adamdım. Şimdi bir erkek olduğumu biliyorum; kusurlu bir erkek, zayıf bir erkek, ama bir erkek. O nara bana kendimi gösterdi. Ciddiyim."

"Bir naranın gücü," dedi Pieretto. İstemeden Poli'nin gözlerine baktım, çevresinde mor halkalar var mı, diye.

"Yaşamımı," diye sürdürdü, "başka birinin yaşamı gibi görüyorum. Şimdi kim olduğumu biliyorum, nereden geldiğimi, ne yaptığımı..."

"Ama bu narayı," diye sözünü kestim, "daha önce duymuş muydunuz?"

"Çok katısın," dedi Pieretto.

"Avda atarlar bu narayı," dedi Poli de gülümseyerek.

"Siz ava gittiniz!" diye atıldı Rosalba.

"Tepedeydik."

Bunu tedirgin edici bir sessizlik izledi, bir süre Poli dışında hepimiz tırnaklarımıza baktık. Masaların orta-

sında yine o kadın şarkı söylüyordu. Rosalba'nın, sıkıntılı sıkıntılı, topuğuyla tempo tuttuğunu duydum. Şarkı söyleyen sesin ve çiftlerin çıkardığı hışırtı üzerine karanlık tepedeki ağustosböceği korosunu düşündüm.

"Neyse," dedi Rosalba, "bahanelerin bitti mi? Şimdi dans etmek ister misin?"

Poli aldırmadı bile, yerinden de kımıldamadı. O narayı düşünüyordu.

"Uyanmak ve yanılsamalara kapılmamak güzel," diye sürdürdü konuşmasını gülümseyerek. "İnsan kendini özgür ve sorumlu duyumsuyor. Korkunç bir güç var bizde, özgürlük. İnsan masum olabilir. Acı çekmeyi de seçebilir."

Rosalba sigarasını tablada ezdi. Zavallıcık, böylesine zayıf ve çöküktü, ağzını açmadığı sürece dayanılabiliyordu. En azından, o yıllarda doymuşluğun ne olduğunu henüz bilmeyen bizler için. Poli'nin eğitimli sesi onu yola getirdi, yatıştırdı. Rosalba, çıplakmış gibi, büzülüyordu.

Sonunda, yüzünü yüzüne yaklaştırıp, "Ne düşündüğünü açıkça söyle ona," dedi. "Torino'dan kaçmak istiyor musun?"

Poli, kaşları çatık, kadının omzuna dokundu, düşen birine yardım eder gibi koltuk altından tuttu. Pieretto, neredeyse sahneyi kaçırmak istemezmiş gibi, öne eğildi ve cesaret vermek için başını salladı. Rosalba, gözleri yarıkapalı, sık sık soluk alıp veriyordu.

"İstediğini yapayım mı?" dedi Poli bize, kuşkuyla. "Onunla dans edeyim mi?"

Masada iki kişi kaldığımızda, Pieretto benim bakışımı yakaladı, sırıtıyordu. Yeşilli kadının sesi geceyi doldurdu. Suratımı ekşitip, "Pislik," dedim.

Pieretto, mutlu, kadehine içki koydu. Bana da verdi, kendi biraz daha aldı.

"Nereye gitsen aynı," diye görüş bildirdi. "Hoşuna gitmiyorlar mı?"

"Pislik," dedim.

"Ama oğlan kurnaz değil," dedi Pieretto, "bu kadınla her şey yapılabilir."

"Budalanın biri," dedim.

"Seven bir kadın her zaman budaladır," dedi Pieretto da.

Çiftlerin dans ettiği şarkının birkaç sözcüğünü dinledim. Yaşamak yaşamak, almak almak, tutkusuz olmak diyordu. Ne kadar hoşnutsuz ve sıkılmış da olsan, şarkının ezgisine uymamak çok zordu. Ses tepeden duyuluyor mudur diye soruyordum kendi kendime.

"Bu modern geceler," dedi Pieretto. "Dünya kadar eski."

V

O gece Pieretto da dans etti, çünkü Rosalba, Poli'ye kafa tuttu, onu aşağılamak istiyordu. Masada ne kadar içki içilmişti bilmiyorum, gece hiç bitmeyeceğe benziyordu, ama orkestra bir süre önce susmuştu, Rosalba bir garson çağırdı, Poli'nin hesabı ödemesini ve bizi Valentino'ya kahvaltıya götürmesini istiyordu. Rosalba'nın pembe giysisinin abajurun ışığında kımıldadığını görüyordum –alanda yanan tek abajurdu– ve Po'dan arada bir soğuk bir gece rüzgârı esiyordu. Ama Poli inat ederek Pieretto ve garsonla yeniden bir sohbete giriştiğinden, Rosalba otomobile koştu ve korna çalmaya başladı. Bunun üzerine, patron, garsonlar ve barda son içkilerini yudumlayan müşteriler dışarı çıktı; Rosalba otomobilden indi ve Poli, Poli, diye seslendi.

Dönüşte, Poli bir koluyla Rosalba'ya sarılmış olarak otomobil kullandı; Rosalba da, halinden hoşnut ve mutluydu. Arada bir, bizi yüreklendirmek ister gibi, onun suç ortağıymışız gibi, dönüp gülümsüyordu. Pieretto bütün yol boyunca sustu. Otomobil Torino'ya dönmedi, köprüyü geçti ve Moncalieri yoluna çıktı. Burada da durmadık, gitmiş olmak için gidiyorduk, belliydi bu, sabahı etmek için. Gözlerimi kapadım, sarhoştum.

Bir sarsıntıyla uyandım, bir burgacın dalgalarının

üstünde sıçrar gibi bir sarsıntıydı; bu karabasan biraz daha sürdü, yukarıda ışıklı, derin ve aydınlık bir gökyüzü açılıyordu, tepeüstü düşüyordum sanki. Soğuk ve pembe bir ışıkta uyandım, otomobil bir kasabanın taşlık yolunda sıçrayarak ilerliyordu; şafak sökmüştü. Gözlerimi otomobilin gidiş rüzgârında kırpıştırırken herkesin uyuduğunu gördüm, kasabada da bütün kapılar pencereler kapalı, yollar bomboştu. Yalnızca Poli, sakin sakin otomobili sürüyordu.

Güneş bir tepenin arkasında belirince durdu. Pieretto neşeliydi; Rosalba gözlerini ovuşturuyordu. O açık yakalı pembe giysinin içinde ne kadar da yaşlıydı, Tanrım. Hepsine hem kızıyor, hem acıyordum. Poli, neşe içinde döndü ve günaydın, dedi.

"Suç benim. Neredeyiz?" dedim bunun üzerine.

"Telefon et," dedi Pieretto. "Hastalandığını söyle."

Öbür ikisi şakalaşmaya, birbirlerinin kulaklarını ısırmaya başlamışlardı. Rosalba saçındaki çiçeği çıkardı ve Poli'den kurtararak bana verdi. "Al şunu," dedi boğuk sesiyle, "keyfimizi bozma."

Yolun geri kalan bölümünde sürekli o çiçeği kokladım ve acı çektim. Bir kadının bana verdiği ilk çiçekti ve işe bakın ki Rosalba gibi birinden gelmişti. Gece verdiği sözü tutmadığı için Poli'ye bozuluyordum.

Başka bir kasabanın çan kulesi göründü. Revaklı, bozuk bir sokaktan geçerek yuvarlak balkonların baktığı alana vardık; sabah serinliğinde bir kız, çakıltaşlarının üzerine bir kovadan su serpiyordu.

Kafenin tahta döşemesi de ıslatılmıştı, mahzen ve yağmur kokuyordu. Güneş vuran bir pencerenin önüne oturduk, hemen telefon sordum. Yoktu.

"Suç senin," dedi Poli, Rosalba'ya. "Beni dans ettirmeseydin..."

"Sen de içmeseydin," diye karşılık verdi o da. "So-

nunda hiçbir şey anlamaz oldun. Teninden ter yerine konyak fışkırıyordu."

"Boş versene," dedi Poli.

"Yaptığın konuşmaları arkadaşlarına sor," diye haykırdı Rosalba, kızgın, "sor onlara. Hepsini duydular."

"Önemli konuşmalar," dedi Pieretto. "Masumluk ve seçme özgürlüğü."

Masamıza bakan ve arada sıra Rosalba'ya merakla göz atan kadın postanede bir telefon olduğunu söyledi. Bunun üzerine kalkmaya davrandım ve Pieretto'dan cüzdanını istedim. Rosalba da kalktı ve bana, "Sizinle geliyorum," dedi. "Uyanmış olurum. Buranın tadı yok."

Böylece ikimiz alana çıktık, Rosalba pembe giysili, uzun boylu ve zayıftı, yani tam seyirlikti. Pencerelerden kafalar uzanıyordu, ama sokaklar hâlâ ıssızdı.

"Bu saatte herkes tarladadır," dedim, bir şey söylemiş olmak için.

Rosalba benden sigara istedi. "Ucuz Macedonia," dedim. Durdu, sigarasını yaktım ve birbirimize yaklaştığımızda, alçak sesle gülerek, "Siz Poli'den daha gençsiniz," dedi.

Parmağımı yakan kibriti hızla fırlattım. Rosalba, daha da ateşli, sürdürdü: "Ve daha içten."

Gözlerimi ondan ayırmadan biraz uzaklaştım. "Hadi, kapatalım bu konuyu," dedi, "bu benim hayatım, aldırmayın... Şimdi anlatın bakalım."

Boğuk sesiyle, o günlerde Poli ile birlikte neler yaptığımızı sordu. Karşılaşmamı anlatmaya başlayınca gözlerini kırpıştırdı. "Poli yalnız mıydı?" Bunu bilmek istiyordu. Peki ama gecenin bir yarısı tepede ne işi vardı öyleyse?

"Yalnızdı, ama saat üçtü."

"Nasıl oldu da onunla kaldınız?"

Poli'yi Oreste ve Pieretto benden daha çok tanıyorlardı, dedim. Ben gidip yatmıştım, ama Pieretto sabah da

onunla birlikte kalmıştı. Poli biraz içmişe benziyordu. Her zaman olduğu gibi. Pieretto'ya sormalıydı, çünkü Poli'yle uzun uzun konuşmuşlardı.

Ve o an, Rosalba'nın hiç zaman yitirmediğini anladım, dans ederlerken Pieretto'yu sorguya çekmişti bile. Gözlerini bana dikti. Sıkılıp uzaklaştım, yeniden çakılların üzerinde yürümeye başladık.

Postanede hat beklerken, kapıda sigara içen Rosalba'ya, "Oreste, Poli'yi çocukluğundan beri tanıyor," dedim. "Geçen gece bizimle birlikteydi."

Rosalba yanıt vermedi, sokağa bakıyordu. Ben de kapıya çıkıp gökyüzünü inceledim.

Telefon kabininde annemle konuşup karşılıklı bağrıştıktan sonra kapıya döndüğümde Rosalba aynı yerde duruyordu. "Gidiyor muyuz?" dedim neşeyle.

"Arkadaşınız," diye yeniden başladı, hafifçe ürpererek, "çok uyanık bir çocuk. Poli'nin ona anlattıklarından bahsetmedi mi size?"

"Göllere gitmişler."

"Onu biliyorum."

"Sarhoş olmuş ve hastalanmış."

"Hayır, daha önce," dedi Rosalba, sabırsızlanmıştı, sesi titriyordu.

"Bilmiyorum. Biz ona tepede yıldızları seyrederken rastladık."

Bunun üzerine Rosalba bir atılışla koluma asıldı. Yanımızdan geçen iki köylü kadın dönüp baktılar. "Siz beni anlıyorsunuz, değil mi?" dedi Rosalba hızlı hızlı soluyarak. "Poli bana nasıl davranıyor, gördünüz. Dün öleceğimi sandım, üç gündür otelde yalnızım. Gezmeye falan da çıkamıyorum, çünkü herkes tanıyor. Burada onun elindeyim; Milano'da denize gittiğimi sanıyorlar. Ama Poli beni ihmal ediyor, benden bıktı, artık benimle dans etmek bile istemiyor..."

Ben çakıltaşlarına bakıyor ve balkonlardan kafaların uzandığını düşünüyordum.

"... Dün gece gördüğünüz iyi haliydi. Sarhoş olduğu zaman bana katlanıyor henüz, ama benden kaçmak için sarhoş oluyor ve daha da kötü şeyler yapıyor. Artık..." Burada soluğu daha da sıklaştı, "günü gününe yaşıyoruz."

Kapıyı örten boncuk dizilerini kaldırıp içeri girerken de kolumu bırakmadı. Poli ile Pieretto loş bir köşeye oturmuş kaynatıyorlardı. Pieretto, "Ne yiyoruz?" diye bağırdı.

Herkese sahanda yumurta ve kiraz geldi. Ben Rosalba'ya bakmamaya çalışıyordum. Poli ekmeğinden bir parça koparırken konuşmasını sürdürdü:

"İnsan ne kadar kararlı olursa o oranda düşüyor. Dibe vuruyor. Her şeyi yitirince kendimizi buluyoruz."

Pieretto gülüyordu. "Sarhoş sarhoştur," dedi. "Ne esrarı seçer artık, ne şarabı. Zamanında seçmiş bir kez, milyonlarca yıl önce, ilk kez, yaşasın, diye haykırdığında."

"Bir masumluk var," dedi Poli, "derinlerden gelen bir açıklık..."

Rosalba susuyordu, ona bakmaya cesaret edemiyordum.

"Ben diyorum ki," diye sözünü kesti Pieretto, "dün gece zamanı unuttuysan seçim yapmadığın içindir."

"Ama ben bu masumluğu arıyorum," dedi Poli inatla, dili dolaşarak, "ve bir alçak, aynı zamanda da bir insan olduğuma inandıkça buluyorum onu. İnsanın durumunun zayıflık olduğuna inanıyor musun, inanmıyor musun? Önce düşmezsen nasıl kalkabilirsin?"

Rosalba ara sıra kiraz yiyor ve susuyordu. Pieretto başını defalarca sallayarak, "Hayır," dedi. Ben önceki konuşmayı düşünüyordum, ama Rosalba'nın söylediklerinden çok, sesini ve kolumu sıkışını. Gözlerim yorgunluktan yanıyordu. Gitmek için kalktığımızda, yan gözle bir baktım. Yatışmıştı, uykulu gibi geldi bana.

VI

Boşa harcanmış sabahın soluk ışığında, otelin kapısında bıraktık onları. Vitrinlerden yansıyan güneş gözlerimi acıtıyordu. Pieretto ile birlikte bahçelerden geçtik, konuşmuyorduk; Oreste'yi düşünüyordum.

Köşede, "Görüşürüz," dedim.

Eve gidip kendimi yatağın üstüne attım. Annemin koridorda dolaştığını duyuyor, karşılaşma ânını erteliyordum. Uyumak istemiyordum, kendime gelmek istiyordum yalnızca. Bu yorgunlukla geceyi, bütün o kargaşayı, Rosalba'nın hıçkırıklarını düşünmemeyi kolayca başarıyordum; sabah ışığında yarı uykuluyken düşümde gördüğüm o gökyüzünden düşüyor, kasabanın sokaklarında dolanıyor, yukarılara bakıyordum. Bir araya toplanmış bu köyleri iyi tanıyordum. Bizimkilerin beni çocukken tatil için gönderdikleri dedemlerin evinin önündeki bostanı tanıyordum örneğin. Su kanallarıyla ağaç çitlerin arasında yer alan bir ova köyüydü, alçak kemerli dar geçitlerden ta yukarılarda gökyüzü parçaları görünürdü. Çocukluğumdan bana yazdan başka bir şey kalmamıştı. Kırlarda her yerde, gündüz ya da gece, insanın karşısına çıkıveren dar yollar, yaşama ve dünyaya açılan kapılardı. Bir otomobilin anayolda korna çalarak kim bilir nereden gelip çocukları ve tozları ayağa kaldırarak

köyün ortasından geçmesi ve kim bilir hangi yeni kentlere ya da denize doğru giderek gözden yitmesi, büyük bir olaydı.

Karanlıkta aklıma, Pieretto ile birlikte, çıkınımız sırtımızda, tepeleri yürüyerek geçme tasarımız geldi. Otomobilleri kıskanmıyordum. Otomobille geçer gidersiniz, bir yeri doğru dürüst tanıyamazsınız, bunu biliyordum. "Yürüyerek," derdim Pieretto'ya, "gerçekten kırlardasındır, keçiyollarından geçersin, bağların çevresinden dolaşırsın, her şeyi görürsün. Bir suya karşıdan bakmakla içine dalmak arasındaki fark vardır ikisinin arasında. En iyisi de bir dilenci, bir serseri olmak."

Pieretto karanlığın içinden gülüyor ve dünyada her yerin benzinle dolduğunu söylüyordu bana.

"Yok canım," diye mırıldanıyordum ben, "köylüler benzinin ne olduğunu bile bilmez. Onlar için önemli olan, orak ve kazmadır. Bir fıçıyı yıkamak ya da ağacı kesmek için bile hâlâ aya bakarlar. Onları gördüm. Dolu yağacağı zaman harman yerinin üzerine iki zincir gererler..."

"Ve poliçelerini öderler," diyordu Pieretto. "Harmanı makineyle yaparlar. Bağları sülfatla ilaçlarlar."

"Böyle şeyleri kullanırlar," diye alçak sesle haykırdım. "Köylüler bunları kullanırlar, ama başka türlü yaşarlar. Kentte rahat edemezler."

Pieretto kötü kötü gülüyordu. "Bir köylüye otomobil armağan et de gör," diye sırıttı. "Bak nasıl sürecek. Kesin bizi de otomobiline almaz, ne Rosalba'yı, ne bizi. Köylüler işini bilir."

Tıp okuyan Oreste aklıma geldi. "İşte kentte yaşayan bir köylü," dedim Pieretto'ya. "Bilime bizden çok daha yakın, ama köydeymiş gibi yaşıyor. Gecenin onun için farklı bir anlamı var, kendin söylüyorsun."

Telefonun zili uyuklamamı kesti. Annemler bana

seslendi. Rosalba'nın aradığını, olayın daha bitmediğini düşündüm. Ama arayan, Pieretto'nun kız kardeşiydi, onu görüp görmediğimi soruyordu, iki gündür eve uğramamıştı. "Yarım saat önce birlikteydik," dedim, "eve gidiyordu." Herhangi bir olaya neden olmamak için, geceden söz etmedim. "Sizi serseriler," dedi kız. "Nerede uyudunuz?"

"Uyumadık."

"Uyuyan günah işlemez," dedi gülerek.

"Kimde uyuyacak göz var ki?"

Sofrada lastiğimizin patladığını anlattım. Babam lastik patlamasının, özellikle sürücü içkiliyse, kazaya neden olabileceğini söyledi. Sonra da, "Arkadaşları sömürmemek gerekir," dedi, "parası çok olana borcunu hiç ödeyemezsin."

Öğleden sonra ders çalışmaya karar verdim. Ama kendime gelmek için, önce bir banyo yaptım. Rosalba ve Poli'nin de banyo yaptıklarını ve Rosalba'nın soyunmak için fazla yaşlı olup olmadığını düşündüm. Akşama doğru telefon çaldı. Pieretto'ydu. "Oreste'ye gel," dedi hemen.

"Ama ders çalışıyorum."

"Geldiğine değecek," dedi. "Bizim çift... Kadın Poli'yi vurmuş."

Lokantada Oreste'yle konuşurken boncuk boncuk ter döküyorduk. Hastaneden yeni gelmişti, haber almak için iki kez hastabakıcı arkadaşlarına telefon etti. Poli ölmek üzereydi, yandan giren bir kurşun ciğerini sıyırmıştı; Rosalba koşuşan garsonlara haykırmıştı: "Öldürün beni, niçin beni de öldürmüyorsunuz?" Sonunda onu banyoya kapatmak zorunda kalmışlardı.

"Ne zaman oldu?" diye sordum.

"Kadın," dedi Oreste, "öfkesinden ona ateş etti. Epeydir bağırıp duruyordu, sesi bardan duyuluyordu. Altında kim bilir ne pislik var."

Olay tam öğle zamanı, günün en sıcak saatinde olmuştu. Poli olaydan önce uyuşturucu almış olmalıydı, çünkü hastane yatağında mutlu bir yüzle gülüyordu.

Bütün akşam bunu konuştuk. Şimdi, biri hastanede öteki otelde, Milano'dan talimat bekliyorlardı. Rosalba odasına kapatılmıştı; yazgısı Poli'nin yaşamına ve Poli'nin babasının gelişine bağlıydı: Skandal istemezse iki sözcükle soruşturmayı durdurup her şeyi örtbas ettirebilecek bir adamdı bu. Evet, Rosalba'nın tabancası vardı, sedef kaplı, oyuncak gibi bir kadın tabancasıydı, ama onu daha uygun bir silahla değiştirecek biri de bulunurdu.

"Paranın gücü," dedi Pieretto, son derece kesin, "bir cinayeti ya da komalık etmeyi bile satın alabilirsin."

Oreste bir kez daha telefon etti. "Yaşlı adam geliyor," dedi bize dönüp. "Hiç olmazsa. Kim bilir, belki de kadını tanıyordur."

Bunun üzerine ona, suçun Poli'de olduğunu, geceyi onlarla birlikte geçirdiğimizi, Poli'nin kadına çok kaba davrandığını söyledik. "Bunu hak etti," diyordu Pieretto. "Rosalba olması gerekeni yaptı."

"Ben hemen hastaneye dönüyorum," dedi Oreste. "Poli'ye kan veriyorlar."

O gece Pieretto ile dolaştık. Koşuşturmaktan ve uykusuzluktan bitkindim, Pieretto ise bir şeyler anlatıp duruyordu. Sabah Rosalba'nın bana Poli'yi sorduğunu söyledim. "Böyle olacağı belliydi," dedi Pieretto. "Bir kadın her şeyi kabul edebilir, ama erkeğin bir bilinç bunalımı geçirmesini asla. Biliyor musun, bu gece bana ne dedi? Poli'nin, bu kadar genç olduğu halde, hiçbir kadına dönüp bakmadığını söyledi."

"Tepede ne yaptığımızı sordu bana da."

"Pis bir iş yapmasını yeğlerdi. Bir kadın böyle şeyleri anlar."

Bunun üzerine, yaptığının bana göre pis bir iş oldu-

ğunu söyledim. Kokain de, özgür seçim de hayvanlık gibi geliyordu bana. Dalga geçiyordu, yaptığı buydu.

Başına geleni hak etmişti.

Pieretto gülümsedi ve Poli ölse de yaşasa da, bu yaşadıklarımızın bizim için çok iyi bir deneyim olduğunu söyledi. "Sen düşünmemişsindir belki," dedi. "Her akşam, her akşam sokaklarda aradığımız nedir? Bir şeyin tekdüzeliği bozması, günümüze renk katması..."

"Senin başına gelse görürdüm..."

"Ama ya gece gündüz kafesten nasıl çıkacağını düşünüyorsan? Niçin Po'nun öbür yakasına gittiğimizi sanıyorsun? Yalnızca yanılıyorsun, en beklenmedik şeyler Torino'da bir odada, bir kafede, bir tramvayda oluyor..."

"Beklenmedik şeylerin peşinde değilim."

"İyi," dedi Pieretto, "bu dünya Polilerin dünyası. İnan buna."

Ertesi gün Poli hâlâ yaşamla ölüm arasında gidip geliyordu, yine kan verildi, yatakta terleyip duruyordu. Babasıyla nöbet değişerek başında bekleyen Oreste'ye göre, bedenindeki uyuşturucu temizlenmişti, ağlamak üzere olan ürkek bir oğlan çocuğuna benziyordu. Yaşlı adam gece hemen Rosalba'ya gitmişti, ne konuştukları bilinmiyordu, ama Rosalba'yı rahibelerin kaldığı bir eve kapatmışlardı ve cinayetten kimse söz etmiyordu artık. Başhekim asistanlarıyla konuşurken "kaza" demişti. Haberler bunlardı ve dinlemek Pieretto'nun hoşuna gidiyor, Oreste de bunu biliyordu.

Zavallı Oreste sınavlara giremeyecekti neredeyse. Bir hastabakıcı gibi Poli'nin başucunda nöbet tutuyordu. Yaşlı commendatore ile konuştu ve kendisini tanıttı. Dediğine göre, yaşlı adam kırlardan, Coste'den ve ürünlerden anlayan biri gibi konuşuyordu. Her sabah kendisi kullanarak hastaneye Poli'nin yeşil otomobiliyle geliyordu. Sabahları Oreste'yi yatmaya gönderen de oydu.

Sonunda Poli'nin yırttığı haberi geldi. Pieretto da onu görmeye gitti. "Hep aynı Poli, Nino Salvaneschi okuyordu," dedi sonra. Ben gitmeme kararındaydım ve gitmedim. Birkaç gün daha bundan söz ettik, sonra Oreste onu yataklı trenle deniz kıyısına gönderdiklerini söyledi.

VII

O yaz, sabahları bir ya da iki saatliğine Po'ya gidiyordum. Kürek çekip terlemek ve sonra soğuk suya dalmak hoşuma gidiyordu, henüz karanlık olan suyun gözlerimi yıkaması da. Hemen hemen hep yalnız gidiyordum, çünkü Pieretto o saatte hâlâ uyuyor oluyordu. Eğer gelecek olursa ben yüzerken kayığı idare ediyordu. Akıntıya karşı kürek çekerek köprülerin altından geçiyor, duvar örülmüş kıyılar boyunca ilerliyor, setlerin ve ağaçların arasından, tepenin altına kadar çıkıyorduk. Üstümüzde yükselen tepe, ilk pipoyu içtiğimiz dönüş yolunda, güzel görünüyordu. Haziran ayı da olsa, bir nem tabakası, köklerden yükselen taze bir soluk tepeyi bir tül gibi sarmış oluyordu o saatte. Açık havadan zevk almasını o kayığın ıslak tahtalarında öğrendim, sudan ve topraktan hoşlanmanın çocukluktan, bir bostandan ya da bir meyve bahçesinden kaynaklandığını yine o kayıkta anladım. Bütün yaşam diye düşünüyordum o sabahlar, güneş altında oynanan bir oyun gibi.

Baldırlarına kadar suya girmiş, kan ter içinde kürek kürek çamur çıkarıp mavnaya atan kum işçileri oyun oynamıyorlardı ama. Bir saat, iki saat sonra mavna dolup suyun üstünde süzülerek gidiyor; zayıf, güneşten kararmış, belden yukarısı çıplak, sırtına yelek geçirmiş adam,

bir sırıkla mavnayı yönetiyordu. Köprülerin altından geçerek kente gidip kumunu boşaltıyor ve gittikçe yükselen güneşin altında geri dönüyordu. Benim ırmaktan ayrıldığım saatte, en azından iki ya da üç sefer yapmış oluyordu. Bütün gün, ben kentte dolaşırken, ders çalışırken, konuşurken, dinlenirken, onlar sürekli gidip geliyor, yüklerini boşaltıyor, suya atlıyor, güneşte pişiyorlardı. Özellikle akşama doğru, bizim gece yaşamımız başladığı sırada düşünüyordum bunu; onlarsa evlerine, ırmak üstündeki barakalara, halk tipi apartmanların dördüncü katlarına dönüyorlar ve hemen uyuyorlardı. Ya da bir meyhanede bir tek atıyorlardı. Kuşkusuz, onlar da görüyorlardı güneşi ve tepeyi.

Suyun üstünde terlediğim günler, bütün bir gün, kanımın ırmakla boğuşmaktan güçlendiğini, tazelendiğini duyumsuyordum. Güneş ve akıntının canlı ağırlığı bana bazı erdemler aşılıyordu sanki, bir ağaç gövdesininkine ya da ormanlardaki yırtıcı bir hayvanınkine benzeyen, neşeli ve gizli, kör bir güç aşılıyordu. Pieretto da, benimle geldiği zamanlar, sabahın tadını çıkarıyordu. Kayığı akıntıya bırakıp Torino'ya inerken, gözlerimiz güneşle ve suya dalışlarımızla yıkanmış, sırtüstü yatıyorduk ve kıyılar, tepe, villalar, ağaçlar geçiyordu birbiri ardına havadan.

"İnsan her gün böyle yaşasa," diyordu Pieretto, "hayvan gibi olurdu."

"Kum işçilerine bakmak yeter..."

"Onlar değil," dedi Pieretto, "onlar yalnızca çalışıyor. Sağlıklı ve güçlü bir hayvan benim dediğim... Ve bencil," diye ekledi hemen, "şişmanlayan insanın tatlı bencilliği gibi."

"Suç değil bu," diye homurdandım.

"Seni kim suçluyor? Kimse doğduğu için suçlu değildir. Suç başkalarınındır, hep başkalarının. Biz kayıkla geziyor ve pipo içiyoruz."

"Yeterince hayvan değiliz."

Pieretto gülüyordu. "Gerçek bir hayvan kim bilir nasıl bir şeydir," dedi, "bir balık, bir karatavuk, bir kertenkele... Belki bir sincap... Kimileri her hayvanda bir ruh olduğunu söylüyor... acı çeken bir ruh. Araf sanki..."

"Yaz güneşinden, bu güçlü ışıktan, bereketli doğadan daha çok ölüm kokan hiçbir şey yok," diye sürdürdü. "Havayı soluyorsun, ormanı dinliyorsun ve ağaçların da, hayvanların da umurunda bile olmadığını fark ediyorsun. Her şey yaşıyor ve kendini tüketiyor. Doğa ölümdür..."

"Araf'ın bununla ne ilgisi var?" dedim.

"Bunun başka bir açıklaması yok," dedi. "Ya her şey bir hiçlikten ibaret ya da ruh denen şey var."

Modası geçmiş bir konuşmaydı bu. Pieretto'nun bana batan yanıydı. Bu tür çıkışlara omuz silkip gülen Oreste gibi değilim ben. Kırlarla ilgili her sözcük bana dokunur ve sarsar beni. Hemen bir yanıt bulamıyor, susuyor ve küreğimi çekiyordum.

Pieretto da gözlerini uzun uzun, dikkatlice dikmiş bakıyordu. Geçen yıl, "Ne anlıyorsunuz şu Po'dan? Niçin gidiyoruz oraya?" diyen oydu. Böylece, bir şeyi yalnızca daha önce hiç yapmadığı için yapmayan Oreste ile benim ürkekliğimizi kırmıştı. Pieretto birkaç yıldan beri Torino'daydı, daha önce yerinde duramayan bir adam olan mimar babası ve oradan oraya peşinden sürüklediği ailesiyle birlikte değişik kentlerde yaşamıştı. Bir keresinde, bazı restorasyon işleri yaptığı Puglia'da onları bir manastırda bile oturtmuştu; anneyle kızı rahibelerle bırakıp onlar da rahiplerle birlikte bir hücrede kalmışlardı. "Babam," diyordu Pieretto, "rahiplerle konuşmayı bilmez. Onu korkutuyorlardı. Katlanamıyor ve tartışma çıkarıyordu. Çünkü benim rahip ya da papaz olmamdan çok korkuyordu." Hep yakasız gömlekler giyen, bu dev gibi yaşlı adam artık durulmuştu ve Torino'yla yetiniyordu,

ailesi Torino'da oturuyor, o dolaşıyordu; onu çok az gördüm, babayla oğul, birbirleriyle dalga geçiyor, birbirlerine öğüt veriyor, birbirleriyle bilmediğim bir tarzda konuşuyorlardı. Aslında, bu fazla rahat davranışlar hoşuma gitmiyordu; baba, işe yaramaz bir yaşıtımıza dönüşüyordu böylece.

"Manastırda rahatın yerindeydi," diyordu Pieretto ona, "bekâr yaşamı sürüyordun çünkü."

"Hikâye bunlar," diyordu yaşlı adamsa, "ruhu nerede huzur içinde olursa, orada rahat eder insan. Rahiplerin ne kadar şişman olduklarını görmedin mi?"

"Zayıf olanları da var."

"Onlar yanlışlıkla rahip olmuşlar, hüzünlü insanlar. Aziz olmak kötü belirtidir. Arkadaşlık etmesini bilmezler."

"Motosikletle yolculuk yapmak gibi," dedi Pieretto. "Bir rahibin motosikletle gitmesi gibi. Kim inanır buna?"

Yaşlı adam kuşkuyla baktı ona.

"Bunda ne kötülük var?"

"Hiç," dedi Pieretto, "bir aziz şimdi motosikletle giden bir rahip gibi..."

"Zamanları karıştırdın," dedim.

"Eski, ticaret," dedi yaşlı adam, rahatsız olmuştu, "din eski bir ticarettir. Onlar bizden daha iyi biliyor bunu."

Yaşlı adam o yıl Cenova'da çalışıyordu, bir iş almıştı; Pieretto da denize girmek için, zorunlu olarak, oraya gidiyordu. O günlerde kız kardeşi bir yere gitmişti, Pieretto da üçümüz birlikte, elbette Oreste de dahil olmak üzere, biraz insan yüzü görelim, diye Cenova'ya gidelim istiyordu. Ama bir de öteki tasarı, Oreste'nin köyüne gitme tasarımız vardı; annemle babam için iki tasarı birden fazlaydı, sonra Po benim deniz gereksinmemi karşılıyordu. Torino'da tek başıma kalırım ve ağustosta o ikisi dönünce, çıkınımızı sırtımıza vurup yola düşeriz, diye düşündüm.

Kentte geçirdiğim bu yaz başlangıcının bu kadar hoşuma gideceğine eskiden inanamazdım. Sokaklarda bir arkadaşa ya da tanıdık bir yüze rastlamadan, geçmiş günleri düşünerek dolaşıyor, kürek çekiyor, yeni bir şeyler olmasını düşlüyordum. En zor saatleri gece geçiriyordum –anlaşıldığı gibi, Pieretto beni kötü alıştırmıştı– en güzel saatler de, bomboş sokaklarda bir avuç gökyüzünden başka bir şeyin görünmediği öğle saatleri, saat iki sularıydı. Ara sıra bir pencerede bir kadın yüzü fark ediyordum, sıkılmış ve yalnızca kadınların yapabildiği gibi derinlere dalmış; geçerken başımı kaldırdığımda gözüme bir evin içi, bir oda, bir ayna köşesi çarpıyor ve bundan aldığım tat bütün gün beni bırakmıyordu.

O saatlerde kumsallarda, kafelerde yanık tenli, yarı çıplak kızlar arasında yaşayan iki dostumu kıskanmıyordum. Elbette çok eğleniyorlardı, ama döneceklerdi, bu arada ben de sabahlarımı Po'da geçiriyor, yanıyor, ter atıyor, yaşamın tadını çıkarıyordum. Po'ya da kızlar geliyor, Sangone kıyılarındaki kayıklarda çığlık çığlığa bağrışıyorlardı; kum işçileri bile kafalarını kaldırıp bakıyor, laf atıyorlardı; bense, günün birinde onlardan biriyle tanışacağımı ve bir şeyler olacağını biliyordum, onun gözlerini, bacaklarını, omuzlarını bile düşlüyordum, harika bir kadın olacaktı bu; ve kürek çekiyor, pipomu içiyordum. Suyun üzerinde, ayakta, küreği dikey tutarak atletik, ilkel bir erkek görüntüsü vermemek, bakışlarını ufukta ya da tepede gezdirmemek olanaksızdı. Poli gibi insanlar, benim keyif aldığım bu şeylerden hoşlanır mı, sürdüğüm yaşamı anlar mı acaba, diye soruyordum kendi kendime.

Temmuzun sonlarına doğru, Po'ya bir kızla birlikte gittik, ama olağanüstü ya da yeni bir şey olmadı. Kızı tanıyordum, bir kitapçıda çalışıyordu, kemikli ve miyoptu, ama elleri bakımlı, davranışları yavaştı. Kitaplara ba-

karken nerede yandığımı soran o oldu ve mutlu bir biçimde, o cumartesi benimle birlikte geleceğine söz verdi.

Eteğinin altında beyaz bir mayoyla geldi ve sırtını bana dönüp gülerek eteğini çıkardı. Kayığın kıçındaki minderlerin üzerine uzandı, güneşten yakınıyor ve kürek çekişimi seyrediyordu. Adı Teresina'ydı. Resina. Sıcaktan, balıkçılardan, Moncalieri Plajı'ndan konuştuk. Irmaktan çok havuzlardan söz ediyordu. Dansa gidip gitmediğimi sordu. Yarı aralık gözleriyle dalgın görünüyordu.

Kayığı ağaçların altında durdurup yüzmeye başladım. O suya girmedi, çünkü kendini güneş yağına bulamıştı, buram buram parfüm kokuyordu. Üstümden sular sızarak çıktığımda iyi bir yüzücü olduğumu söyledi ve kıyı boyunca bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı. Uzun, pembeleşmiş bacakları oldukça düzgündü. Niçin bilmiyorum, içimi bir acıma duygusu sardı. Taşların üzerine birkaç minder yerleştirdim, o da güneş yağı şişesini alıp sırtının ulaşamadığı yerlerine sürmemi istedi. Bunun üzerine, diz çöküp parmaklarımla sırtını ovmaya başladım, o gülüyor ve iyi yaptığımı söylüyordu, gülerken ensesini ağzıma dayıyordu. Dönüp ağzımdan öptü. Ne yaptığını biliyordu elbet. "Niçin bu yağı sürdün?" dedim ben de.

Resina, burnunu burnuma değdirerek: "Ne yapmak istiyorsun, alçak? Yasak!"

O küçük gözleriyle gülmeyi sürdürürken neden benim de yağ sürmediğimi sordu. Bunun üzerine sıkı sıkıya sarılıp kendime çektim. Kurtulmak için kıvranarak, "Hayır, hayır, yağı ver," dedi.

Çalıların arasına gelmeyi kabul ettiyse de öpüşmekten daha ileri gitmedi. Önce canım sıkıldı, ama geçtikten sonra, olayın orada bitmesine üzülmedim. Güneşin altında, otların üzerine, o güneş yağı kokusu ve bedenleri-

miz hiç uymuyordu; kentte, bir odanın içinde yapılacak şeylerdi bunlar. Çıplak beden açık havada güzel değildi. Benim canımı sıkıyor, bu yerleri rahatsız ediyordu. Resína'yı bir havuza götürmeyi kabul ettim, başka kızları seyredip kamışla gazozunu içerken mutluydu.

VIII

Resina'ya bir daha uğramadım; güneş yağı, yüzme havuzu, oynadığımız sözümona aşk oyunu canımı sıkmıştı çünkü. Sonuçta, yalnız başına daha iyiydim ve o da beni hayal kırıklığına uğratan ilk kız değildi. Bu da şu anlama geliyordu: Pieretto'ya aşkta kazandığım büyük başarıyla övünmek yerine, bir sabah birlikte yüzüp güneşlenmeye değecek bir tane kadın bile bulunmadığını söyleyecektim. Yanıtı da baştan biliyordum: "Sabah değil, ama gece değer."

Oreste'yi, Pieretto ile birlikte denizde gözümün önüne getiremiyordum. Geçen yıl, Pieretto ve kız kardeşiyle birlikte gittiğimde, Oreste gelmemişti. Hemen tepelerdeki köyüne kaçmıştı. "Orada ne buluyor acaba?" demişti Pieretto. "Gidip bir görmek gerek." Yürüyerek gitme tasarısı da böyle doğmuştu, ama Oreste kışın, bir ayı yollarda geçirmektense bağlarda geçirmenin daha iyi olduğunu söyleyerek bizi vazgeçirmeye çalışmıştı. Haksız da değildi, ama Pieretto diretiyordu. Bir yerde duracak tiplerden değildi Pieretto, geçen yıl benimle birlikte her sabah yeni bir kumsal aramış, her yere burnunu sokmuş, kıyının bir başından öbür başına her yerde arkadaş edinmişti, salaş meyhanelerden büyük otellere kadar her yerde. Hiçbir şiveyi doğru dürüst

bilmiyor, ama hepsini konuşuyordu. "Bu akşam, kumarhanede," diye diretiyor, plaj cankurtaranın, bir dükkân sahibinin ya da yaşlı bir pansiyoncu kadının zayıf bir noktasını buluyor ve akşamı kumarhanede geçiriyordu. Onu seyretmek insanı güldürüyordu. Ama kadınlar konusunda başarılı değildi. Davranış biçimi kadınlarda işe yaramıyordu. Onları lafa boğuyor, sonra sabrı tükenince aşağılıyor, böylece de girişim sonuçsuz kalıyordu. Buna aldırdığından da emin değildim. "Kadınların hoşuna gitmek için," diye öğüt verdim ona, "budala görünmek gerek." "Doğru değil," dedi, "bu yetmez. Budala olmak da gerek." Pieretto kısa boyluydu, saçları kıvırcıktı, teni esmer, yanakları çöküktü, güldüğünde ya da gözlerini birinin üstüne diktiğinde, kız kaçırmak için doğmuşa benziyordu. İri yapılı, güçlü Oreste ve benimle karşılaştırıldığında, kimin daha ateşli olduğu açıkça görülüyordu. Bununla birlikte, denizde de hiçbir şey yapmadı Pieretto. "Fazla hızlısın," diyordum ona, "bırakmıyorsun seni tanısınlar. Bir kız kiminle birlikte olacağını bilmek ister."

Denize yukarıdan bakan kayalar boyunca, kıyı yolundan yürüyor, küçük bir kumsal arıyorduk.

"İşte kadınlar, işte denize girecek yer," dedi Pieretto.

Ta aşağıda uzakta, Linda ve Carlotta, Pieretto'nun kız kardeşiyle bizden daha büyük, gelişmiş bir kız olan arkadaşı soyunuyorlardı; yolda karşılaşmış olsaydık kesin dönüp bakardık.

"Ne güzel," dedi Pieretto, "bizi bekliyorlar."

"Linda onu senin için getirmiş olmalı."

Pieretto kızgın güneşte elini kaldırıp seslendi. Ama yukarıdan ancak duyulan denizin hışırtısı sesini bastırmış olmalı. Bunun üzerine ufak taşlar attık. Kızlar başlarını kaldırdılar, hareketlenmişlerdi. Bir şeyler bağırdılar, ama duyamadık.

"İnelim," dedim.

Küçük kumsala, denizden, yeşil suda yüzerek ulaşabildik ancak. İki kızla, uzun süre kayaların üzerinde, köpüren dalgaların arasında koşup oynadık. Sonra kavrulmak için kızgın güneşin altına yattım, kumda ilerleyip çekilen köpükleri izliyordum. Pieretto da kız kardeşi ve arkadaşıyla sohbet ediyordu. Sonra balık yediğimizi anımsıyorum.

En ıssız kumsallarda bile meyve çekirdeklerine, gazete parçalarına rastlandığından söz ediyorlardı. Dünyada el değmemiş en ufak bir köşe kalmadı artık, diyordu Pieretto. Pek çok kişi için bulutların ve açık denizlerin hâlâ saf ve yabanıl olduğunu söylüyordu. Erkeğin o eski, kadının bakire olması isteğinin de, bir yere ilk varan kişi olma saplantısının bir kalıntısı olduğunu ekledi sonra. Carlotta, saçları gözlerinin üstüne düşmüş, ona kafa tutuyordu: Pieretto'nun şaka yaptığını anlamıyor ve gülüyordu, alınmıştı.

Tam da ona göreydi bu konuşma. Basit de olsa, her şeye, denize, bir çocuğa, bir kediye, "Tanrım, ne kadar güzel!" diyen biriydi Carlotta. Evet, denize ve dansa gittiği pek çok arkadaşı vardı, ama denizde yarı çıplak gördüğü biriyle kentte de görüşmeye katlanamayacağını ileri sürüyordu. Linda'yla kol kola geziyorlardı.

Pieretto bunların hiçbirinin farkında değildi. Linda, yattığı kayanın üstünden Pieretto'ya sesini kesmesini söyledi. Pieretto kandan söz etmeye başladı. Bakire ve yabanıl olandan zevk almak kan dökmekten zevk almaktır, dedi. "İnsanlar yaralamak, kan dökmek için sevişirler," diye açıkladı. "Bir bakireyle evlenen kentsoylu da bu zevki tatmak ister..."

"Kes şunu," diye haykırdı Carlotta.

"Niçin?" dedi Pieretto. "Hepimiz bize de bir kez nasip olur, diye umuyoruz..."

Linda ayağa kalktı, güneşe karşı gerindi ve yüzmeyi önerdi.

"Dağa, ava da aynı nedenle gidiyor insanlar," diyordu Pieretto, "kırlarda yalnız kalınca insanda kan dökme isteği uyanıyor..."

O günden sonra güzel Carlotta bakir yerlere gelmedi. "Avcunuzu yaladınız mı?" dedi Linda. Pieretto kızlarla işte böyle oynuyor, üstelik doğru davrandığını ve kazançlı çıktığını ileri sürüyordu. Sonra yeni yerler buluyor, yeni insanlarla tanışıyor ve konu değişiyordu. Deniz mevsimi bittiğinde, birkaç meyhane sahibi ve birkaç yaşlı yazlıkçı dışında, kimseyle arkadaşlık kuramamıştı.

O kayaların arasına saklanmış küçük kumsal uzun süre aklımdan çıkmadı. Aslında, bu büyük, uçsuz bucaksız deniz bana bir şey ifade etmiyordu; sınırları olan, bir biçimi ve bir anlamı olan yerleri seviyordum ben, koyları, keçiyollarını, sekileri, zeytinlikleri. Kimi zaman, bir kayanın üzerine uzanır, yumruk büyüklüğünde bir kaya parçasına dikerdim gözlerimi, göğün önünde koca bir dağ gibi görünürdü bana. Böyle şeyler hoşuma gidiyor.

Şimdi denizi ilk kez bu yıl gören Oreste'yi düşünüyordum. Pieretto uyutmazdı onu ve biliyorum ki birlikte her şeyi yapabilirlerdi, çırılçıplak denize girmekten yedi kiliselere gitmeye kadar. Linda ve arkadaşları vardı sonra, bir de Pieretto'nun sert ve ne yapacağı belli olmayan biri olan babası. Zaman zaman, gün doğmadan kalkıp son yıldızların ılıklığında ıssız deniz boyunca yaptığımız gezintileri özlüyordum. Oreste'nin, tatilin tadını çıkarmak için bu tür tatlandırıcılara gereksinmesi yoktu elbet. Ama onunla Po'da bir kayık gezintisi yapmak ve o dünyanın hoşuna gidip gitmediğini kendi ağzından dinlemek için çok şey verirdim doğrusu.

Ama ne o, ne de Pieretto, Torino'ya döndü. Bir büroda çalışan Linda döndü ve ağustos başlarında telefon etti. "Dinleyin," dedi, "arkadaşlarınız sizi bir köyde bekliyorlar, adı neydi unuttum. Bana uğrayın da adresi ve öte-

ki bilgileri alın." Hemen adını söyledim: Oreste'nin tepeleri. Orasıydı. Oyunbozanlar gitmişlerdi bile.

Akşam yemeğinden önce, her zaman gittiği kafenin önünde yakaladım onu. Neredeyse tanıyamayacaktım, o kadar kararmıştı. Yine gülerek konuştu benimle, oğlanlarla şakalaşır gibi. "Bana vermut mu ısmarlayacaksın?" dedi. "Deniz kenarından kalma bir alışkanlık işte."

Bacak bacak üstüne atarak oturdu. "Ağustosta kente dönmek çok kötü," diye iç çekti, "en iyisi sizin yaptığınızı yapmak; yerinden kımıldamamak."

Öteki ikisinden konuştuk. "Ne yapmış olabilirler, bilmiyorum," dedi, "bıraktım onları, başlarının çaresine baksınlar. Yeterince büyükler. Bu yıl benim kendi arkadaşlarım vardı, yaşını başını almış kişiler, sizler için fazla büyük."

"Ya Carlotta, güzel Carlotta?"

Ağız dolusu güldü Linda. "Pieretto bazen abartıyor. Ailede hepimiz böyleyiz. Bana da olur. Yıllar geçtikçe de daha kötü oluyoruz."

Yok canım falan demedim. Onu inceliyordum. Farkına varınca ağzını büzdü.

"Sizin gibi yirmilerimde değilim artık," dedi alçak bir sesle, "ama çok yaşlı da değilim."

"İnsan yaşlı doğar," dedim, "asla sonradan yaşlanmaz."

"Bu, Pieretto'nun laflarından," diye haykırdı Linda, "tipik Pieretto lafı."

Ben de ağzımı büzdüm. "Günde bir tane söylesek," diye homurdandım, "yeter de artar bile."

IX

Oreste'nin evi pembemsi, kaba bir yapıydı; insanın nerdeyse gözünü acıtan çok parlak bir ışığın altında, birçok obruk ve vadiye hükmederdi. Bütün bir sabah ovadan geçmiştim, tanıdığım bir ovaydı bu, trenin penceresinden çocukluğumun ağaçlıklı su boylarını görmüştüm – ayna yüzlü gölcükleri, kaz sürülerini, çayırları. Ben hâlâ bunları düşünürken tren kayalık bir dere yatağına girmişti, göğü görebilmek için iyice yukarılara bakmak gerekiyordu. Dar bir boğazdan geçtikten sonra durdu. İstasyonun önündeki küçük alanda, boğucu sıcak ve toz içinde buldum kendimi, gözlerim kireçli yamaçlara takıldı. Şişman bir arabacı yolu gösterdi; epey tırmanmam gerekecekti, köy tepedeydi. Valizimi yük arabasına attım ve öküzlerin ağır yürüyüşüyle tırmandık.

Bağların ve yakılmış anızların arasından geçerek yukarı ulaştık, yamaçlar ayaklarımın altında açıldıkça, yeni köyler, yeni bağlar, yeni kıyılar görüyordum. Bu kadar bağı kimin diktiğini, bunlara bakmak için kol gücünün yetip yetmediğini sordum arabacıya. Bana merakla baktı, oradan buradan konuşuyor ve kim olduğumu çıkarmaya çalışıyordu. "Bağlar her zaman vardı," dedi, "ev yapmaya benzemez bu."

Köyün altındaki büyük duvarın önünde, bu kadar

yukarılara ev yapmayı kimin akıl ettiğini soracaktım, ama adamın esmer yüzündeki kısık gözlerini görünce ağzımı açmadım. Hafif esintili havada incir kokusu vardı, kendimi bir an deniz kıyısında gibi duyumsadım yamacı çıkarken. Soluğumu tutup mırıldandım: "Ne temiz hava."

Taşlı, bozuk bir yolun iki yanına dizilmiş avlular ve birkaç balkonlu ev, köy buydu işte. Sardunya, zinya ve yıldızçiçeği, kabak ve fasulye çiçekleriyle dolu bir bahçe gördüm, baştan başa sarı ve kırmızı. Evlerin arasında serin köşeler, merdivenler, kümesler, oturan yaşlı köylü kadınlar vardı. Oreste'nin evi alanın ucunda, duvarlı sekinin üstündeydi, kırmızıya çalan boyası damar damar olmuştu – sarmaşıkların ve rüzgârın etkisiyle rengi solmuş gerçek bir villa. Çünkü yukarıda rüzgâr o saatte bile hâlâ esiyordu, alana çıkar çıkmaz fark ettim bunu, arabacı da evi gösterdi o sırada. Terlemiştim, doğru kapının önündeki basamaklara yürüdüm. Tunç kapı tokmağıyla kapıyı çaldım.

Beklerken çevreme bakınıyordum: evin kaba saba sıvası, sekiden göğe yükselen bir ot demeti, büyük öğle sessizliği. Uzaklaşan yük arabasının gıcırtıları arasında, buraların Oreste'nin yerleri olduğunu düşündüm, burada doğmuş büyümüştü, ona bir şeyler ifade ediyor olmalıydılar. Dünyada böyle, birilerinin doğup büyüdüğü, biri için çok özel olan ne kadar çok yer vardır, diye düşündüm; birinin kanında taşıdığı, başka kimsenin bilmediği. Elimle kapıya vurdum yeniden.

Aralanan panjurların arkasından bir kadın yanıt verdi. Bağırdı, homurdandı, kim olduğumu sordu. Ne Oreste, ne de arkadaşı evdeydiler. Beklememi söyledi; o saatte geldiğim için özür diledim; sonunda kapıyı açtılar.

Her yandan kadınlar çıkıyordu: yaşlı kadınlar, hizmetçi kadınlar, kız çocukları. Oreste'nin annesi, mutfak

önlüklü şişman bir kadın, beni heyecanla karşıladı, yolculuğumun nasıl geçtiğini sordu, loş bir odaya aldı (panjurları açınca, fincan ve tablolar, üstü örtülü mobilyalar, bambu bir sehpa ve çiçek vazoları bulunan bir salon olduğunu gördüm), kahve ister misin, dedi. Bir ekmek ve meyve kokusu vardı içeride. Oturup benimle konuşmaya başladı, dudaklarında Oreste'nin o üstten bakan gülümsemesi vardı. Oreste birazdan gelir, dedi, bütün erkekler birazdan gelecekti ve bir saate kadar öğle yemeğine oturulacaktı, Oreste'nin bütün arkadaşları çok iyiydi, aynı okulda okumuyor muyduk? Sonra kalkıp, "Rüzgâr var," dedi ve panjurları kapattı. "Kusurumuza bakmayın, birlikte uyuyacaksınız. Yıkanmak ister misiniz?"

Oreste ve Pieretto geldiklerinde evin girdisini çıktısını öğrenmiştim bile. Odamız boşluğa, uzak tepelere bakıyordu, kırmızı yer seramiklerine su sıçratarak bir leğende yıkanılıyordu. "Yer ıslanırsa aldırmayın. Sinekleri kaçırır." Sekiye çıkmış, mutfağa inmiştim, kadınlar ocak başında, kızgın ateşin karşısında çalışıyorlardı. Oreste'nin babasının çalışma odasında eski okul yıllıklarını, kitaplarını karıştırmıştım, sonra kendi girmişti odaya alçak sesle konuşarak, ama salondaki fotoğraflarından onu tanıyordum zaten. Babanın bıyıkları vardı, sigaramı yaktı ve pek çok şeyden konuştu benimle. Ben de mi denizden geliyordum, babamın çiftliği var mıydı, arkadaşım gibi rahip okulunda mı okumuştum, her şeyi soruyordu. Kendimi tuttum, bıraktım konuşsun. "Oreste mi söyledi?" "Bilirsiniz canım, elin ağzı torba değil ki büzesin," dedi, "kadınlar bu tür şeylere inanıyorlar, inanmak istiyorlar. Bu Pieretto rahipleri iyi tanıyor, bu konuda öğrenim görmüş, rahip okulunu, kuralları bile biliyor... Baldızım, başrahibe ondan söz etmek istiyor."

"Laf olsun diye konuşuyor. Daha tanımadılar mı onu?"

"Bana kalırsa," dedi bıyıklı adam, "bunların bütün

derdi ticaret. Ama kadınlar kendilerini kaptırmışlar bir kez."

"Babası da aynı şeyi söylüyor." Pieretto'nun manastırda nasıl kaldığını, rahiplerin içyüzünü anladığını, çalışmalarını gördüğünü, ne onun, ne de babasının inandıklarını anlattım. "Dalga geçiyorlar, hepsi bu."

"Sevindim," dedi adam, "gerçekten sevindim. Ne olur, söz etmeyin bundan. Bir manastırda. Bak hele."

Oreste ve Pieretto geldiler, gömleklerinin kolları sıvalıydı, enseme birer şaplak indirdiler. Kapkara yanmışlardı ve açlıktan ölüyorlardı, hemen sofraya oturduk. Baba başköşeye geçti, kadınlar, yaşlı teyzeler, küçük kız kardeşler gidip geliyorlardı. Pieretto'nun kurbanı olan baldız Giustina'yı tanıdım, her dem taze bu yaşlı kadın, masanın öbür başında oturuyordu. Küçük kızlar şakalaşıyor, ona takılıyorlardı, kilise hademesinin kutsal suya attığı, sunak için hazırlanmış bazı çiçeklerden söz ediyorlardı. Meryem'in Göğe Çıkışı'na[1] bir gönderme olduğundan söz ediyorlardı. Hiç kimseyi gözden kaçırmıyordum, ama Pieretto diken üstünde gibiydi, yemeğini yiyor ve susuyordu.

Hiçbir şey olmadı. Oreste'nin denize girmesinden söz ettik. Güneşlenmek için Po'ya gittiğimi, ırmağın yüzen insanlarla dolu olduğunu söyledim. Küçük kızlar dikkatle dinliyorlardı. Baba sözümü bitirmemi bekledi, sonra güneşin her yerde olduğunu, ama kendi zamanında hastalardan başka kimsenin denize gitmediğini söyledi. "Güneş için gitmiyoruz," dedi Pieretto, "ne de suya girmek için."

"Peki niçin gidiyoruz?" dedi Oreste.

"Başkalarını kendimiz gibi çıplak görmek için."

1. Hıristiyanlarca 15 Ağustos'ta kutlanan bir yortu.

"Po'da da soyunma yerleri falan var mı?" diye ilgiyle sordu anne.

"Hem de nasıl," dedi Oreste, "şarkı söylenip dans bile ediliyor."

"Hem de çıplak," dedi Pieretto da.

Yaşlı Giustina öbür uçta kıkırdadı. "Erkekleri anlıyorum," dedi iğrentiyle, "ama kızların da gitmesi utanç verici. Erkekleri yalnız bırakmaları gerekirdi."

"Erkek erkeğe dans etmelerini istemezdiniz herhalde," dedi Pieretto, "yakışıksız olurdu."

"Ortalıkta soyunan bir kız daha da yakışıksız," diye haykırdı yaşlı kadın. Böyle ateşli ateşli konuşarak yemeyi sürdürdük; konudan konuya atlayarak kimi zaman duraksayarak konuşma sürdü gitti. Ara sıra onlarla ilgili şeylerden, köy dedikodularından, iş ve toprakla ilgili sorunlardan söz ediliyor; ama ne zaman Pieretto ağzını açsa konuşma kızışıyordu. Orada birlikte olmasak ve tutumu bir anlamda beni de bağlamasa, eğlenebilirdim. Oreste ise, tersine, bana bakarken hoşnuttu, gözlerinin içi gülüyordu, beni evinde görmekten mutluydu. Elimi korkutmak ister gibi salladım ona, sonra iki parmağımla yürüme işareti yaptım. Anlamadı ve çevresine bir göz attı. Sofrada olmaktan sıkıldığımı sanmıştı.

"Beni atlattınız," dedim. "Yürüyerek gelmeyecek miydik buraya?"

Oreste omuz silkti. "Yamaçlarda, bağlarda yürüyeceğiz, göreceksin," dedi, "gezmek için geldik buraya."

Babası bir şey anlamamıştı. Torino'dan buraya yürüyerek gelme tasarımızı anlattık. Oreste'nin küçük kız kardeşlerinden biri bir şaşkınlık çığlığı koyuverdi ve iki eliyle ağzını kapattı.

Babası, "Ama tren var," dedi. "Çok anlamsız!"

Pieretto atıldı: "Herkes trenle giderken yürüyerek gitmek güzel olurdu. Denize girmek gibi bir moda bu.

Herkesin evinde banyosunun olduğu günümüzde, dışarıda banyo yapmak hoş oluyor."

"Kendi adına konuş," dedim, "yapan sensin."

"İnsanlar ne garip," dedi baba da, "benim zamanımda moda gelinlerden başka kimseyi ilgilendirmezdi."

Sofradan biraz sersemlemiş ve uyku basmış olarak kalktık. Kadınlar tabağımı bir an bile boş bırakmamışlar, yanımda oturan baba da bardağımı sürekli doldurmuştu. "Gidip uyuyun, bu sıcakta başka şey yapılmaz," dediler.

Üçümüz yukarı çıktık, oda fırın gibiydi. Canlanmak için o beyaz leğende yüzümü yıkadım, sonra Oreste'ye, "Şenlik ne kadar sürüyor?" diye sordum.

"Ne şenliği?"

"Gördüğüm kadarıyla, burada besiye çekildik. Bir oturuşta bir bağ yiyoruz."

Pieretto: "Bir de yaya gelseydin."

Oreste, yarı açılmış panjurların önünde durmuş, gülüyordu. Gömleğini çıkarmıştı, gelişmiş ve yanmış kaslarını gösterdi. "İyiyiz, iyi," dedi ve kendini yatağa attı.

"Oreste dans etmenin ve kızlara dokunmanın tadını aldı," dedi bunun üzerine Pieretto. "Açık denizdeymiş gibi dans ediyordu. Bir kız görünce burnuna deniz kokusu geliyor hâlâ."

"Bu kırlar deniz kokuyor gerçekten," dedim panjurların arasından dışarı eğilerek. "Şu aşağılara bak. Denize benziyor."

Pieretto: "İlk gün izinlisin. İstersen manzarayı seyret. Ama yarın yok."

Bir süre bıraktım kendi aralarında gülüp konuşsunlar. "Keyfiniz yerinde," dedim sonra. "Ne oluyor?"

"Yedin içtin, karnını doyurdun. Daha ne istiyorsun?" dedi Pieretto.

Oreste de: "Bir pipo tellendirmek ister misin?"

Loş odadaki bu gizli anlaşma havası beni rahatsız

etmişti. Pieretto'ya, "Evin kadınlarını korkutmuşsun bile," dedim. "Hep aynısın. Sonunda kovacaklar seni."

Oreste yatakta sıçrayıp oturdu. "Oyunbozanlık yok, ha! Bağbozumu için geldiniz buraya."

"Bütün ağustos ne yapacağız?" diye homurdandım. Fanilamı çıkarmak için kafama doğru sıyırdım. Çıkardığımda, Pieretto'nun, "Ama o da marsık gibi olmuş..." dediğini duydum.

"Deniz kıyısında güneş varsa, Po'da da güneş var," diye homurdanırken bizimkiler yine gülmeye başladılar.

"Ne var? Kafayı mı buldunuz?"

"Göbeğini göster," dedi Oreste. Şakadan pantolonumun kemerini biraz indirip karnımda yanmamış bir şerit gösterdim. Sırıtarak bağrıştılar, "Aşağılık adam! Demek sen de! Anlaşılıyor!"

"Hâlâ kuşku altındasın," dedi Pieretto o kendine özgü tükürür gibi sırıtmasıyla. "Gölcüğe sen de geleceksin. Orada teklif yok. Güneşten hiçbir şey saklanmaz."

X

Ertesi gün gittik. Bizim tepeyi engebeli bir yayladan ayıran çukurdan akan bir suydu bu, bağlardan, mısır tarlalarının arasından geçerek akasya, kızılağaçlarla kaplı kayalık ve derin bir boğaza kadar iniliyordu. Aşağıda su, birbirini izleyen gölcükler oluşturuyordu, bunların biri de bir obruğun dibindeydi, gökyüzünden ve dimdik, böğürtlenli yamaçlardan başka bir şey görünmüyordu. Günün en sıcak saatlerinde, tepedeyken vuruyordu güneş buraya.

"Ne memleket," dedi Pieretto, "çırçıplak soyunmak için yerin altına girmek gerekiyor."

Oyunları buydu. Öğle saatinde evden yola çıkıyorlar, burada yarılmış toprağın içine vuran güneşte çırçıplak yüzerek ve yuvarlanarak bir-iki saat geçiriyorlardı. Amaçları kasıklarını ve kıçlarını da yakmak, utanç izini silmek, tümüyle kararmaktı. Sonra yemeğe çıkıyorlardı. Benim köye vardığım gün de oradan gelmişlerdi.

Kadınların o konuşmalarını, o heyecanlı koşuşturmayı şimdi anlıyordum. Pieretto'nun bu buluşunu evde kimse bilmiyordu; ama erkek erkeğe de olsalar, suya donla da girseler, mısır tarlalarının arasındaki bu yüzüp güneşlenmeler fantezileri harekete geçiriyordu.

O ikindi başka şeyler keşfettim. Herkes öğle uyku-

suna yatsa da, insanın bir yere ilk gittiği gün uyuması zordur. Ev uyuklar ve bütün odalarda sinekler vızıldarken, taş merdivenden inip mutfağa geçtim; beşik sesine benzeyen boğuk bir ses ve fısıl fısıl bir konuşma geliyordu buradan. Oreste'nin kız kardeşlerinden biriyle annesini buldum içeride, annesi kollarını sıvamış açık masanın üstünde güçlü hareketlerle hamur yoğuruyordu. Yaşlı bir kadın, tahta bir kovada bulaşık yıkıyordu. Bana gülümseyerek akşam yemeği için hazırlık yaptıklarını söylediler. "Bu kadar erken mi?" diye bağırdım. Yaşlı kadın, dönüp dişsiz ağzıyla güldü. "Akşam yemeği erken hazır olmalı," diye kıkırdadı.

Oreste'nin annesi alnını kurulayarak, "Bu evde çok fazla kadınız," dedi. "İki ya da dört erkek fark etmiyor, iş hep aynı iş."

Tahta kepçeyle una su döken saçları örgülü sarışın küçük kız büyülenmiş gibi bana bakakalmıştı. "Kımılda," dedi annesi, "aptallaşma." Yeniden hamuru yoğurmaya koyuldu.

Kalıp onu seyretmeye başladım. Uykum olmadığını söyledim. Duvara asılı kovaya gittim, tam sular damlayan kepçeyle içecekken, anne bağırdı: "Dina, kalk bir bardak ver."

"Gerekmez," dedim. "Köyde çocukken kovadan içerdik."

Böylece, bizim ahırlardan, sulak bostanlarımızdan, kazlarımızdan söz ettim. "İyi ki," dedi anne, "daha önce köyde bulunmuşsunuz. Alışıksınızdır, ne olduğunu bilirsiniz."

Başka türlü bir yaşama alışık olan ve yalnızca kenti bilen Pieretto'dan söz ettik. "Ama sıkıntı çektiği falan yok," dedim gülerek, "kendini hiç bu kadar iyi hissetmemiştir." O deli babasını, onları peşinden oradan oraya, manastırlara, villalara, çatı aralarına sürüklediğini anlat-

tım sonra. "Çene çalmaktan, herkesi çekiştirmekten hoşlanıyor, ama dinlemek eğlenceli," dedim. "Ama yakından tanıyınca, iyi bir insan."

Anne hamur yoğuruyordu. "Burada Oreste'yle yetinmek zorundasınız," dedi. "Biz cahil kadınlarız."

Cahillik de bir şey miydi sanki! Orada söylemedim, ama evde yalnızca olgun kadınlarla küçük kızların olmasına sevinmiştim. Bizim yaşımızda bir kızın, Oreste'nin bir kız kardeşinin olduğunu, bizim de çevresinde dolandığımızı düşünün. Ya da bir kız arkadaşının, örneğin Carlotta'nın olduğunu. Oysa, en büyük kız Dina, şu masada gülünce ağzını eliyle kapatan, on bir yaşında bir kızdı.

Köyde bir tütüncü olup olmadığını sorduğum zaman, annesi Dina'ya beni götürmesini söyledi. Birlikte alana çıktık, sabah geldiğim yolu yürüdük. Rüzgâr kesilmişti; yolun evlerin gölgesinde kalan tarafında, hava almaya çıkmış kadınlar ve yaşlılar vardı. O yıldızçiçekleri olan bahçeyi de geçtik, iki evin arasından vadi boşluğu ve bizimle aynı yükseklikteki tepeler görünüyordu, bulutların üstünde birer ada gibi. İnsanlar bize kuşkuyla göz atıyorlardı; küçük Dina, derli toplu ve temiz, yanımda yürüyor ve kendinden söz ediyordu. Babasının bağlarının nerede olduğunu sordum.

"Çiftlik San Grato'da," dedi ve bizim tepenin alanın arkasında, evlerin üstünde yükselen sararmış sırtını gösterdi. "Bu, bir tanesi," dedi, "orada beyaz üzüm var. Sonra Rossotto var, değirmen olan," ve vadide, çayırlar ve makilerle örtülü bir yamacı gösterdi. "Orada şenlik yapıyorlar, istasyonun arkasında. Bu yılki yapıldı bile. Ateşler yakmışlardı. Annemle sekiden baktık."

Toprakta kimin çalıştığını sordum. "Kim mi?" Şaşırarak durdu. "Köylüler," dedi.

"Ben de babanla senin ve kardeşlerinin çalıştığınızı sanıyordum."

Dina hafifçe güldü ve bana kuşkuyla baktı. "Ya, ne demezsin!" dedi. "Zamanımız yok. Biz onların işlerini yapıp yapmadıklarını düşünmek zorundayız. Babam onları yönetiyor ve ürünleri satıyor."

"Toprakta çalışmak hoşuna gider miydi?" diye sordum.

"İnsan kapkara olur, erkek işi o."

Kükürt ve keçiboynuzu kokan bir bodrum katı olan dükkândan çıktığımda, Dina ciddi bir ifadeyle beni bekliyordu.

"Bir sürü kadın deniz kıyısında güneşleniyor," dedim. "Yanmak moda şimdi. Sen denizi gördün mü hiç?"

Dina bütün yol boyunca bu tür şeylerden söz etti. Denize ancak evlendiği zaman gidecekti, daha önce değil. Deniz yalnız başına gidilmeyen bir yerdi, onu şimdi kim götürürdü ki. Oreste götürmezdi, koca adamdı çünkü.

"Annen."

"Annem," dedi Dina, "çok eski kafalı. Her şeyi yapmak için önce evlenmek gerektiğini söylüyor."

"Gidip kiliseyi görelim mi?" dedim. Kilise alandaydı, beyaz taştan büyük bir yapıydı, duvar oyuklarında aziz ve melek yontuları vardı. Kapıdaki perdeyi kaldırdım ve Dina içeri süzüldü, haç çıkarıp diz çöktü. İçerisinin serin ve renkli loşluğunda, bir an çevremize bakındık. Dipteki sunak bir parça kozhelva gibi bembeyaz parlıyordu, çiçek içindeydi ve küçük bir mum yanıyordu.

"Meryem Ana'ya kim çiçek getiriyor?" diye fısıldadım.

"Küçük kızlar."

"Kırda çiçek toplarken insan yanmıyor mu?" dedim fısıltıyla.

Çıkarken kapıda yaşlı bir kadınla karşılaştık: Giustina. Kibarca yana çekildi, beni tanıdı, küçük kızı tanıdı, dudakları hafif bir gülümsemeyle kıvrıldı. Şaşkınlığından yararlanarak basamakları indim. Ama Giustina artık kendinde değildi, dönüp arkamdan seslendi:

"İşte, bunu iyi yaptınız. Her şeyden önce, Tanrı. Başrahibi de gördünüz mü?"

Yalnızca meraktan uğradığımı, bir amacım olmadığını kekeledim.

"Neler işitiyorum," dedi, "bunda utanacak bir şey yok. Çok iyi bir şey yaptınız. İnsan saygısı kalmadı. İçimi rahatlattınız..."

Onu basamaklarda bırakıp yürüdük, alandan geçerken Dina, yaşlı kadının zamanının çoğunu rahibin dairesinde geçirdiğini söyledi; herhangi bir ayini kaçırmamak için evdeki işleri –yemek, çamaşır, bulaşık– bırakıp her an kiliseye koşabiliyordu. "Herkes senin gibi yapsaydı," diyordu ona annesi, "evin hali ne olurdu?"

"Cennetlik," diye yanıtlıyordu Giustina.

O gün başka şeyler de oldu, başkalarıyla tanıştık, sonra akşam yiyip içtik ve yıldızların altında köyü dolaştık. Ertesi gün, obruğun dibinde kızgın güneşin altında yatar ve Oreste ile Pieretto çocuklar gibi yerlerde yuvarlanırken bunları düşündüm. Deliğin boğucu havasında buharlaşan sıcağın soluklaştırdığı gökyüzünü görüyor, toprağın titrediğini, uğuldadığını duyuyordum. Pieretto'nun o sözünü düşünüyordum, ağustos güneşinin altında kavrulan kırların insana ölümü düşündürttüğünü söylemişti. Yanılmıyordu da. Orada çıplak olmanın ve bunu bilmenin, bütün bakışlardan saklanmanın ürpertisinde, suya girmekte, kömür gibi yanmakta uğursuz bir yan vardı, insanca olmaktan çok hayvanca bir şey. Obruğun yüksek duvarından çıkan iplik iplik kökleri görüyordum, kara dokunaçlara benziyorlardı: toprağın gizli, iç yaşamı. Buraya benden daha alışık olan Oreste ile Pieretto ise yuvarlanıyor, atlayıp zıplıyor, konuşuyorlardı. Bu arada henüz bembeyaz, utanç verici diye kalçalarımla da dalga geçtiler.

Burada üstümüze kimse gelemezdi; çünkü rüzgârda

sallanan mısırlar gürültüyle hışırdıyordu. Güvendeydik. Suyun içinde yatan Oreste, "Her tarafınızı yakın," diyordu. "Boğa gibi olacağız."

Orada aşağıda, yukarıdaki dünyayı, insanları, yaşamı düşünmek garipti. Önceki akşam, şarap ve açık havayla kızıştıktan sonra, köyde dolaşmaya çıkmış, alan duvarına kadar gitmiş, karşılaştığımız insanlarla selamlaşmış, gülüşmüş, şarkılarını dinlemiştik. Kalabalık bir genç topluluğu bağırarak Oreste'ye selam vermişti; gölgede gezinen rahibinse gözü bizdeydi. Yıldızların altında, yüzlerini görmeden, bir kadınla, yaşlı bir adamla, aramızdan biriyle karşılıklı söylenen sözler, yapılan şakalar garip bir neşe vermişti bana, bayramlara özgü bir kaygısızlık duygusuydu bu ve ılık rüzgârın yüzüme çarpışı, yıldızların ve uzak ışıkların salınışı bütün bir geleceğe, yaşama yayılıyordu. Çocuklar kulakları sağır edercesine bağrışarak koşuşuyorlardı alanda. Düşler kurmuş, yamaçlara ve tepelere serpilmiş kasabaların adlarını saymış, içeceğimiz şaraplardan, bizi bekleyen hazlardan, bağbozumundan söz etmiştik.

"Eylülde," demişti Oreste, "ava gideriz."

O zaman Poli'yi anımsamıştım.

XI

Ağustosböcekleri ötüşürken konu ona geldi.

"Greppo hemen şuracıkta, aşağıda," diyordu Oreste, "şu yıldız kümesinin orada. Yaylanın neredeyse ucunda karşına çıkar. Güneşin ilk ışıklarıyla çamların doruğunu görürsün..."

"Gidelim. Hadi," dedi Pieretto.

Ama Oreste gece gitmenin uygun olmadığını söyledi, Poli de daha deniz kıyısındadır zaten, diye ekledi.

"Eğer ölmediyse," dedi Pieretto.

"İyileşiyordu. Ayağa kalkmıştır artık."

"Başka bir kadın vurmuş olabilir."

"Onun başına hep böyle şeyler mi gelecek?"

"Nasıl," diye rüzgâra doğru haykırdı Pieretto, "bir kez başına gelenin bir kez daha olacağını bilmiyor musun? Ya da insanın bir kez bir şey yaptığında, aynı şeyi artık hep yaptığını? İnsanın başını hep aynı derde sokması asla rastlantı değildir. Yazgı diyorlar buna."

Ertesi gün obruktan döndüğümüzde sofrada yine Poli'den konuştuk. Sofrayı çevreleyen yüzlere, "Biliyor musunuz, bu yıl Torino'da kimi gördüm?" dedi Oreste.

Yaralama öyküsünü, Rosalba'yı, yeşil otomobili, gece gezilerini, sabırsız sorular ve sonu gelmeyen yorumların curcunası arasında anlatınca, herkes bir an inanama-

yarak sustu, tam o sırada annesi, "Çok güzel bir çocuktu," dedi. "Bebek arabasının güneşliği açılmış olarak geçişlerini anımsıyorum. Göğsü iğneli, dantelli bir giysisi olan bakıcısı sürerdi arabayı... Oreste'ye gebe olduğum yıldı."

"Greppolu Poli olduğundan emin misin?" dedi babası sertçe.

Oreste, tepedeki o geceden alıp yeniden anlatmaya başladı.

"Kimmiş bu kadın?" diye sordu annesi, rengi atmıştı.

Küçük kızlar ağızları açık dinliyordu.

"Babası için üzüldüm," dedi Oreste'nin babası. "Milano'nun yarısı onundu neredeyse. İşte, para bazen nasıl tükeniyor."

"Ne tükenmesi," dedi Pieretto. "Tam tersi. Babası her şeyi yoluna koydu. İyi ailelerde olan şeyler bunlar."

"Burada, bizde değil," dedi Oreste.

Yaşlı Giustina söze karıştı. O zamana kadar, bir ona, bir ötekine bakarak ve bir şahin gibi tetikte, dinlemişti.

"Beyefendi haklı," dedi Pieretto'ya keskin bir bakış atarak, "bu tür günahlar her yerde işleniyor. Anasıyla babası, çocuklarını köpek gibi özgür bırakacaklarına sıkı tutmalı, hesap sormalıydılar..."

Bir süre daha konuştu. Dansa gitmeyi, denize girmeyi dolamıştı yine diline. Kız kardeşinin birkaç sözü, küçük kızlardan, Dina'dan yana attığı birkaç bakış onu susturmaya yetmedi. Hizmetçi mi, nine mi, yoksa teyze ya da hala mı olduğunu bilmediğim yaşlı Sabina başardı bunu. Masanın öbür ucundan, gözlerini kırpıştırarak, "Kim konuşuyor," diye sordu.

Ona yüksek sesle bir şeyler söylediler. Bunun üzerine o da, alınmış bir tavırla ve cırlak sesiyle, Greppo'daki evin açık olduğunu, terzinin kocasının geçen gün istasyonda bavullar gördüğünü, çocuk hakkında bir şey bil-

mediğini, ama yukarıdaki evde kesinlikle kadınlar olduğunu söyledi.

O öğleden sonra San Grato'ya, köyün arkasındaki tepeye çıktık. Biz öğle uykusundayken giden baba karşıladı bizi. Köylüleri asma sıralarına sülfat püskürtüyorlardı; o cehennem sıcağında iki büklüm olmuş, gömlek ve pantolonları mavi bir çamurla katılaşmıştı, sırtlarındaki metal çantalardan mavi bir suyu pompalayarak dolaşıyorlardı. İlaç yapraklardan akıyor, pompalar gıcırdıyordu. Saf su dolu olan büyük havuzun başında durduk; derin, mat ve mavi bir göze, yere inmiş bir gökyüzüne benziyordu. Oreste'nin babasına, salkımların üstüne o zehirli sıvıyı yağdırmanın garip olduğunu söyledim, köylülerin şapkaları bu sıvıyla delik deşik olmuştu. "Bir zamanlar," dedim, "bağları böyle zehirle yıkamadan yetiştiriyorlardı." "Olabilir," dedi adam; sonra otların üzerine bir şişe bırakan bir çocuğa bir şeyler söyledi: "Bir zamanlar öyle yapıyor olabilirler. Şimdi hastalıklar kol geziyor." Kaygıyla gökyüzüne baktı. "Yağmur yağmasa bari," diye homurdandı. "İlacı akıtır ve yeniden sülfatlamamız gerekir."

Oreste ve Pieretto yukarıdan beni çağırdılar; bir ağacın altında sıçrayıp duruyorlardı. "Gidin, gidin, erik yiyin," dedi. "Kuşlardan kaldıysa tabii."

Yakılmış anızlardan geçerek tepenin üstüne çıkıp yanlarına gittim. Göğe çıkmak gibiydi. Köyün alanı, evlerden, merdivenlerden ve samanlıklardan oluşan bir ormandı, ayaklarımızın dibinde ufacık görünüyordu. İnsanın içinden tepeden tepeye atlamak, her şeyi bakışlarıyla kucaklamak geliyordu. Sabah durup konuştuğumuz yana baktım, yaylanın bittiği yeri ve çamların doruklarını aradım. Parlak ışık aşağılara sokuluyor, yamaçların arasındaki boşluğu dolduruyor, ufuk titriyordu. Gözlerimi kısmak zorunda kaldım ve pustan başka bir şey göremedim.

Oreste'nin babası da, kesekten keseğe sıçrayarak yanımıza geldi.

"Olağanüstü bir yer burası," dedi Pieretto, ağzı dolu, "Oreste sen burada yaşamamakla delilik ediyorsun."

"Benim isteğim," dedi babası, Oreste'ye bakarak, "bu delikanlının tarım okuluna gitmesiydi. Topraktan ürün almak gittikçe daha güç oluyor."

"Benim köyümde," diye araya girdim, "bir köylü bir gökbilimciden daha çok şey bilir derler."

"Sağduyu sayesinde," dedi baba, "uygulama her şeyden önce gelir. Ama şimdi her şey kimyayla ve gübreyle oluyor. O da başkalarına yararlı bir bilim olmakla birlikte, tıp okuyacağına, kendi mallarından yararlanmasını öğrenseydi daha iyi olurdu."

"Tıp da bir tür tarımdır," dedi Oreste, neşeyle, "sağlıklı bir vücut ürün veren bir tarla gibidir."

"Ama sen işini bilmezsen, sana hiçbir şey vermez."

"Bağ hastalıkları çok mu?" dedi Pieretto.

Baba çiftlik evinden yana döndü, gözlerini, üzerinde bulutların süzüldüğü bağ sıralarının üzerinde gezdirdi. "Evet, çok," dedi. "Toprak yozlaşıyor. Arkadaşınızın dediği gibi, eskiden tarlaların, toprağın daha sağlıklı olduğu doğru. Şimdiyse, bir an arkanı dönsen, ertesi gün hastalık sarıyor..."

Görmeden, Pieretto'nun dudaklarında alaycı bir gülümseme olduğunu duyumsadım. "... Toprak kadına benzer," diye sürdürüyordu baba, "şimdi gençsiniz, ama zamanı gelince öğreneceksiniz. Kadının her gün bir şeyi vardır: Başı ağrır, sırtı ağrır, aybaşı olmuştur. Ama evet, ayın etkisi olmalı, batan ve yükselen ayın..." Bize hüzünlü hüzünlü göz kırptı.

Pieretto yine sırıttı. "Sen," diye bana saldırdı birden, "kırlar değişti diye ne maval okuyorsun. Kırlar insanların ürünü. Sabanların, sülfatların, petrolün..."

"Onu biliyoruz," dedi Oreste.

Babası da onayladı. "... Kırlarda gizemli hiçbir şey yok," dedi Pieretto. "Kazma da bilimsel bir araçtır."

"Ben hiçbir zaman toprağın değiştiğini söylemedim," diye karşı çıktım.

"Aman Tanrım," diye ekledi baba, "kazmanın ne işe yaradığı bir toprak kıraçlaşınca görülür. Tanıyamazsın artık. Çöle döner."

Bu kez Pieretto'ya bakma sırası bendeydi. Hiçbir şey söylemedim, gülüyordum.

Konuşan o oldu. "Gölcük başka bir şey," dedi.

"Nasıl?"

"Bu bağlarda, örneğin. Burada insan egemen, oradaysa kurbağalar."

"Ama kurbağalar ve suyılanları her yerde aynı. Ve ağustosböcekleri," dedim, "ve köstebekler. Bitkiler de her yerde aynı. Gece gündüz. İşlenmemiş topraklarda da buradaki köklerin aynısı var."

Baba düşünceli bir biçimde dinledi bizi. Sonra birden dönüp, "İşlenmemiş toprağın ne demek olduğunu görmek için Greppo'ya gitmek gerekir," dedi. "Yüce Tanrım, bugün bütün gün o çocukla babasını düşündüm. Bazı şeyleri şimdi anlıyorum. Büyükbaba sağken, yalnızca gazyağı ve tuz alırlardı, öyle bir çiftlikti. Toprağı olup da orada oturmamak çok kötü bir şey..."

XII

Her gün gölcüğe iniyor ve özellikle sabahları giderken şundan bundan konuşup gülüşüyorduk. Sabah çiyinin ıslaklığı henüz geçmemiş çayırlara rastlamak hoştu; kimi zaman, çoktan ısınmış olan deliğimizde bile, sırtımız ve bacaklarımızla toprakta hâlâ bir nem ve gece serinliği olduğunu duyumsuyorduk. Makiliğin her köşesini, sabahın her ışığını, her çıtırtı ya da hışırtıyı ezbere biliyorduk artık. Bazen büyük, beyaz bir bulutun güneşi kapattığı oluyordu; ansızın gelen bu gölgelenmelerde su kararıyor, obruğun dimdik yamacı, çiçekler, gökyüzü daha yoğun görünüyordu.

Tümüyle kararmış olsak da, bu güneşlenmeler neredeyse bir saplantı olmuştu bizim için. Oraya gitmek yerine, öğleye kadar kilisenin önünde, kalabalığın arasında geçirdiğimiz ilk pazar günü, çırılçıplak ve güneşin altında olmamanın, toprağı altımda duyumsamamanın eksikliğini çok duydum. Çocukların sürekli koşuşmaları, çan sesleri ve org müziği arasında ayini eşikten izlerken, kimseye söylemediğim şeyler düşündüm.

Kim bilir neler düşünerek Oreste'nin ensesine bakan Pieretto'ya, "Şu insanları güneşin altında bizim gibi çırılçıplak düşünebiliyor musun?" diye fısıldadım.

Kılı bile kıpırdamadı, ben de düşüncelerime döndüm.

Oreste'yle bağda (öğleden sonraları San Grato'da geçiriyorduk ve Pieretto o gün dolaşmaya çıkmıştı), kırlarda hiç kimsenin ayak basmadığı bir köşe, bir kıyı, işlenmemiş bir toprak; yağmurun, güneşin ve mevsimlerin ilk çağlardan beri birbirini izlediği, insanın bilmediği bir yer var mıdır diye tartışmıştık. Oreste hayır diyordu, insanın elinin ya da gözünün rahatsız etmediği bir mağara ya da orman derinliklerinde bir köşe bile yoktur. En azından avcılar, başka zamanlar da haydutlar, her yere girip çıkarlar.

Ama köylüler, köylüler diyordum. Avcılar sayılmazdı. Avcılar avlarıyla aynı yaşamı sürdürüyorlardı. Köylü her yere ulaşmış mıydı, her yerde toprağa insan eli değmiş miydi, onu bilmek istiyordum ben. Toprağın bekâreti bozulmuş muydu, örneğin.

"Kim bilir?" dedi Oreste, ama anlamıyordu. Başını salladı ve annesi gibi kötü kötü baktı bana.

Üzüm bağının alt yanında oturmuştuk, gözlerimizi kaldırınca asma çubuklarının sallandığını görüyorduk. Göğe doğru yükselen bir bağa aşağıdan bakınca insan kendini dünyanın dışında gibi duyumsuyor. Ayağının altında kireçli toprak kesekleri, kırılmış asma dalları ve gözlerinde uçuşan yeşil yapraklar, göğe dokunan bambu kamışlar. Soluk alıyor ve dinliyorsun.

"İstasyonda gördüğüm o arabacı," dedim birden, "bağların her zaman yeşil olduğunu söylemişti."

"Kolaydı elbet," dedi Oreste, "bağların salamla aşılandığı, çeşmelerden süt aktığı o mutlu zamanlarda."

"Ayrıca," dedim, "kentler de her zaman vardı. Pis de olsa, samandan da olsa, üç baraka, bir mağara da olsa; ama insan, kent demektir. Pieretto'nun haklı olduğunu kabul etmek gerek."

Oreste omuz silkti. Onun tartışma biçimi böyleydi işte, başka türlü de olsa fark etmezdi.

"Kim bilir," dedi birden, "gece yarısı annem sokak

kapısını kapadığı zaman ne kadar canı sıkılıyordur. Geceleri Torino onundu."

"Bazı geceler dışarı kaçmamız gerek," dedim, "tepelerin ay ışığında nasıl olduğunu görmek istiyorum. Dün gece bir portakal dilimi kadar vardı."

"Ay ışığında denize girdik," dedi Oreste. "Soğuk süt içmeye benziyor."

Bunu hiç söylememişlerdi bana. Bir hüzün bastı birden. Kendimi dışlanmış duyumsadım, kıskanmıştım.

"Zaman geçiyor," dedim, "bu üzümlerin de olacağı yok. Ne zaman dönüyoruz Torino'ya?"

Oreste bunun lafını bile duymak istemiyordu. "Daha ne istiyorsun?" diye sordu; yiyordum, iyi şarap içiyordum, bütün gün hiçbir şey yapmıyordum...

"Tam üstüne bastın. Bir de, annen çalışıyor. Herkes bizim için çalışıyor."

"Sıkılıyor musun?" diye sordu. "Çok rahatsızlık verdiğini mi düşünüyorsun? Giustina teyzem seni seviyor."

(Ayine gitmeyi isteyen bendim; aileye saygı göstermiş olmak için, başka bir nedenden değil.)

"Bugün Değirmen'e gitmeyelim mi?"

Her gün, bizim tepeden öteki çiftlik evinin olduğu vadiye iniyor; köylülerin peşinden harman yerine dönüyorduk; Oreste'nin babası sundurmaların altından çıkıp bize şarap ikram ediyordu. Ama Rossotto'nun en güzel yanı, kuru otların kesilmesi, uçsuz bucaksız yonca çayırları ve kaz sürüleriydi. Akşama doğru Pale ve Quinto adlı çocuklarla top oynuyorduk; Oreste de işlerini halletmek için istasyona gidiyordu.

"Bence, bu işin içinde bir iş var," diyordu Pieretto. "Cenova'dayken her gün mektup atıyordu."

Bu konuyu açınca, Oreste gülüyor ve kafasını sallıyordu. Demiryolunun hemen yanında bulunan, penceresi sardunyalı bir evin önünden geçerken bağırarak se-

lam verdiğinde ve genç, neşeli bir kadın sesi onu yanıtladığında da aynı biçimde gülümsedi. Sonra bize ilerlememizi söyleyip köşede gözden kayboldu.

"Ee," dedi Pieretto, Oreste harman yerine geldiğinde, "istasyon şefinin kızı mı yoksa?"

Oreste yine güldü, ama tek sözcük etmedi. Değirmen'in bulunduğu o vadide, berrak bir gökyüzü vardı. Yük arabalarının durduğu, hayvanların yerleri pislettiği kavşaktaki hemzemin geçitte bile değişik bir kibarlık solunuyordu: İstasyonun küçük yapıları ve bahçesi, kentlerin dış mahallelerini, caddelerde genç kızların gezindiği ve rüzgârın kente kuru ot kokuları getirdiği mayıs akşamlarını anımsatıyordu. Rossotto'nun delikanlıları da, gömlekle ve yalınayak da gezseler, trenlerin seslerini dinliyor, biradan, bisiklet yarışlarından söz ediyorlardı.

Kuru otların kesildiği günün akşamı bira değil, ama şarap içtik. Oreste'nin babası, "Gece basmadan yukarı gelin," demiş ve ceketi omuzlarında yokuşa vurmuştu. İstasyonda şenliğe benzer bir şey vardı ve Oreste'nin daha uzun süren bir ortadan kayboluş için özür dilemesi gerekmişti. Rossotto'nun mahzenlerinden bir şişe çıktı, sonra bir şişe daha. İnsanın ağzını daha da kurutan bir şaraptı. Çayırlara bakan sundurmanın altında, üçümüz içtik. Onca tatlılık şaraptan havaya mı geçiyordu, yoksa tersi miydi, anlamıyordum. Kuru ot kokusunu içiyor gibiydik.

"Çilek şarabı," dedi Oreste, "Mombello'daki yeğenlerimin."

"Aptalız biz," diyordu Pieretto, "gece gündüz kırların gizini arıyoruz, oysa giz burada, bunun içinde."

Sonra kendi kendimize, Torino'da meyhaneye gitmeyi severken, köye geldiğimizden beri neden hiç sarhoş olmadık acaba, diye sorduk.

"Gece çıkmamız gerek," dedim, "senin evinde sarhoş olunamıyor."

"Bırak bunları," diyordu Oreste, "şimdi kendi evimizdeyiz."

Söz döndü dolaştı atlara geldi. Rossotto'da tek bir at arabası vardı, tam da üçümüze göre, "Yeter ki sabah erkenden atı koşup yola çıkalım," dedi Oreste.

"Mombello'daki kuzenlerime gidelim," dedi. "Onları görmek istiyorum. Uyanık çocuklardır. Sabah yola çıkar, akşama döneriz."

"Böylece güneş banyosu yapamayacağız," diye homurdandım, "bu sabah da yapamadık zaten."

Pieretto hırladı. "Kimin umurunda. Ben seni çıplak görmekten bıktım."

"Sen kaybedersin," dedim ben de.

"Ama ya çirkinsen," diye haykırdı. "Ancak sarhoşken görmeye katlanabilirim seni."

Oreste bardaklarımızı doldurdu.

"İşte," dedim birden, "olmayacak bir iş. Ormanda çıplak şarap içmek."

"Niçin olmayacakmış?" dedi Oreste.

"Bir ormanda sevişilemez de. Bir ormanda, gerçek bir ormanda. Sevişmek ve şarap içmek uygar şeylerdir. Ben kayıkta..."

Pieretto sözümü kesti. "Sen hiçbir şey anlamadın."

"Sen kayıktayken..." dedi Oreste.

"Yanımda bir kız vardı, üstelik razıydı da. Olurdu. Yine de, yapamadım. Ben, yapamadım. Bir şeylere ya da birilerine karşı ayıp olacakmış gibi geliyordu."

"Çünkü bir kadın nedir, bilmiyorsun," dedi Pieretto.

"Peki gölcükte," diye sordu Oreste, "nasıl çıplak duruyorsun?"

"Duruyorum, ama yüreğim ağzımda duruyorum," diye itiraf ettim. "Günah işliyormuşum gibi geliyor, evet," dedim, "belki de bunun için güzel."

Oreste gülümseyerek onayladı. Sarhoş olduğumuzu

anladım. "Kanıtı da," dedim yine, "bunların gizli yapılan şeyler olması."

Pieretto pek çok şeyin gizli yapıldığını, ama günah olmadığını söyledi. "Geleneklere ve yapılış biçimine bağlı," dedi. "Günah olan yalnızca yapılanı anlamamaktır."

"Oreste'yi al," dedi. "Her gün gizlice kızıyla buluşmaya gidiyor. Buradan iki adım ötede. Yaptıklarının utanılacak bir yanı yok. Bahçede konuşuyorlar, belki el ele tutuşuyorlar. Kız ona diplomasını ne zaman alacağını ve ne zaman tümüyle onun olacağını soruyordur. O da diplomaya bir yıl daha olduğunu söylüyordur, sonra askerlik var, sonra da iş bulmak gerek, etti mi üç yıl, diyor ve eğilip buklelerinden öpüyordur."

Kıpkırmızı olan Oreste başını sallayarak şişeye uzandı.

"... Ve sen bunun günah olduğunu mu söylüyorsun?" dedi Pieretto sakınarak. "Bu küçük sahne, bu sosyete oyunu, günah mı? Ama bize güvenebilir ve söyleyebilirdi. Gerçek bir dost değil. Bir şeyler söyle, Oreste. Hiç olmazsa adını, adını söyle hiç olmazsa."

Oreste, kıpkırmızı, gülümsüyordu. "Başka bir gün," dedi. "Bu akşam içelim."

XIII

Ama ben, bir gün terasta bir tabureye oturmuş dikiş dikerken yakaladığım Dina'dan her şeyi öğrenmiştim bile.

"Yakında evleniyorsun galiba," dedim.

"Önce siz," dedi, "çünkü delikanlısınız."

"Ama delikanlıların önlerinde çok zamanları oluyor," dedim. "Oreste'ye bak, bu işi düşünmüyor bile."

Küçük bir soru-yanıt oyunu izledi bunu. Dina benim şaşkınlığımın tadını çıkarıyordu. Alçak sesle ve anlamlı anlamlı konuşarak baklayı ağzından çıkardı. Oreste'nin Cinta'yla çıktığını anlattı. Cinta'nınkiler biliyormuş, ama burada kimsenin haberi yokmuş; Cinta, demiryolu bekçisinin kızıymış ve terzinin yanında çalışıyormuş; becerikliymiş, kendi giysilerini kendi dikiyormuş ve bisikletle geziyormuş. Cinta'nın babası bağlarını kendi çapaladığı için, Oreste'nin köyde onunla yalnızca flört ediyormuş gibi davrandığını bile biliyordu Dina.

"Güzel mi?" diye sordum. "Hoşuna gidiyor mu?"

Dina omuz silkti. "Bana ne. Evlenecek olan Oreste."

Kuru otların kaldırıldığı akşam, içtiğimizi fark eden de Dina oldu.

"Bu akşam Oreste'yle Cinta'dan konuştuk," diye fısıldadım Dina'ya, incecik ayın altında oturduğumuz basamaklarda.

Ve o koca gözlerini bana dikerek, "Kaç şişe açtınız?"

"Nereden biliyorsun?"

"Bütün akşam yemeği boyunca bardağınızın üstünü elinizle örttünüz."

Ne tür bir kadın olacağını sordum kendi kendime küçük Dina'nın. Yaşlılara, Giustina'ya, ötekilere, Oreste'nin annesine baktım; köyün, tarlalarda çalışırken gördüğüm, sıkı bacaklı, esmer, kaba yüzlü, kanı sağlam kızlarıyla karşılaştırdım. Rüzgârdı, tepeydi, kopkoyu kanlarıydı onları böyle çetin ceviz ve dayanıklı yapan. Ara sıra, içerken ya da yerken –çorba, et, biber, ekmek– toprağın özsuyu olan, rüzgârla esen, bu doğal ve zengin besinlerin, kanımda nasıl bir etki yapacağını sordum kendi kendime. Cinta da ince uzun ve zarif, bir fidan olmalı diye düşündüm. "Belki yalnızca ekmek ve şeftali yiyordur."

Bir fırtına koptu ve kırları, tarlaları kırbaçladı, yolları kazıdı, bereket dolu yağmadı. At arabasıyla yola çıkacağımız sabah oldu bu. Sabahı da evde, şimşeklerin altında, koşuşan, ağlayan kadınların, çocukların arasında, o pencereden öteki pencereye dolaşarak geçirdik. Oreste'nin babası çizmelerini giyip hemen dışarı çıkmıştı. Ocakta çıtırdayan asma dallarından mutfağa kırmızımsı bir ışık vuruyor ve duvarlardaki renkli kâğıttan süslemelerin, bakır kap kacağın, Meryem Ana baskılarının ve zeytin dalının üstlerinde düşsel yansımalar yapıyordu. Kanlı kasap kütüğünün üstündeki tavşan parçalarından fesleğen ve sarmısak kokusu geliyordu. Camlar titriyor, üst kattan biri camları kapatın diye haykırıyordu.

Biri merdivenlerden, "Giustina dışarıda!" diye bağırdı. Oreste'nin annesinin sesini duydum; "Dert etme," diyordu, "Giustina her zaman sığınacak bir yer bulur."

Tufanın ortasında garip bir yalnızlık ânı, neredeyse bir barış ve sessizlik ânı oldu sonra. Merdivenin altında durdum, kararmış çatı penceresinden aşağıya damlalar

uçuşuyor, ortalık su kokuyordu. Neredeyse katı bir su kütlesinin uğultuyla aşağı indiği duyuluyordu. Dumanlar tüten, su altındaki kırları, kaynayan gölcüğü, sökülen kökleri, derinlerine girilen, saldırıya uğrayan toprağın en gizli yarıklarını düşlüyordum.

Fırtına başladığı gibi bitti, birdenbire. Dina ve ötekilerle birlikte terasa çıktığımızda –köyün her yanından konuşmalar duyuluyordu– toprağın üstündeki yaprak örtüsü neredeyse kurumuştu bile. Vadiden köpüklü bir rüzgâr esiyor, bulutlar dörtnala gidiyordu. Beyaza çalan lekelerin parçaladığı, neredeyse kapkara olan tepeler denizi her zamankinden daha yakın görünüyordu. Ama ne bulutlar şaşırttı beni, ne de ufuk. Çılgınca bir ıslaklık, ezilmiş dal ve çiçek kokusu, neredeyse tuzlu, keskin bir şimşek ve köklerin kokusu geçiyordu üstümden. "Ne büyük keyif!" dedi Pieretto. Oreste de havayı içine çekiyor ve gülüyordu.

O sabah gölcüğe gitmedik, Oreste'nin babası San Grato'ya, zararı görmeye çağırdı bizi. Gerçek bir meyve kıyımı olmuştu, birkaç da kırık kiremit vardı. Küçük kızlarla birlikte balçığa dönmüş topraktan sepetler dolusu çamura bulanmış elma ve şeftali topladık. Birkaç devrilmiş asma çubuğunu düzelttik. Bağın ağırlaşmış kesekleri nin üzerinde küçük küçük çiçeklerin, güneşin yeniden çıkmasıyla birlikte, incecik ve mucizevi boyunlarını diktiklerini görmek güzeldi. Toprağın kanı bunu da başaracak güçteydi. Ormanların yakında mantarla dolacağını söylüyordu herkes.

Mantar toplamaya gitmedik. Tersine, ertesi sabah Oreste'nin yeğenlerine gittik. At istasyondan sapmış, kestirme bir yoldan, neredeyse düz bir yamaç boyunca götürüyordu bizi. Mısır tarlalarıyla kaplıydı yamaç, arada küçük bir orman, sonra yine mısırlar. Sabah güneşi mucizesini göstermişti bile. Toprağın pütürlenmiş yüzeyi ve

rüzgârın kokusu olmasa, kimse dün fırtına koptuğuna inanmazdı. Kâh akasyaların hafif gölgesi altından, kâh sıkışık sazların arasından geçerek, tarlalar boyunca uzanan belli belirsiz bir yokuşu tırmanıyorduk.

Yaylanın sonunda, alçak tepeler arasındaydı çiftlik evi, sazlıkların ve meşelerin arasında kaybolmuştu. Az önce, taşlık bir boğazdan çıktığımızda Oreste, göğü göstererek, "İşte, Greppo!" dedikten hemen sonra bir de baktım ki varmışız oraya. Göğe tırmanan asmaların hemen dibinde, ormanla kaplı, çok yüksek bir yamaç gördüm. Nemden kararmıştı, ıssıza benziyordu, ne bir tarla, ne bir dam vardı.

"Çiftlik bu mu?" diye homurdandım.

"Villa tepede, ağaçlar örtüyor. Oradan ovadaki köyler görünür."

Yol bir bele girince Greppo'yu gözden yitirdik ve ben hâlâ ağaçlar arasında evi ararken, çiftlik evine vardık.

Oreste'nin yeğenleri için gösterdiği coşkuyu başlangıçta anlamadım. Koca adamlardı, birinin saçında ak bile vardı; sırtlarında kareli gömlekleri ve iri köylü elleriyle avluya çıktılar ve hiç şaşırmadan atı durdurdular.

"Oreste geldi," dediler.

"Davide! Cinto!" diye haykırdı yere atlayan Oreste.

Üç av köpeği üzerimize koştu, bir hırlıyor, bir Oreste'nin çevresinde sıçrıyorlardı. Geçtiğimiz bağlar gibi kızıla çalan, kara toprak zeminli büyük bir avluydu burası. Taştan olan evin duvarına, yer yer, önündeki asmalara püskürtülen ilacın yeşili değmişti. Giriş katında kapkara, boş bir pencere görünüyordu.

İlk iş olarak, at meşelerin altına, gölgeye götürüldü ve eşinip sakinleşmeye bırakıldı.

"Doktor muyuz?" diye sordu Davide, bir kaşını kaldırarak.

Oreste hararetle kim olduğumuzu açıkladı.

Cinto, "Serin bir yere gidelim," diyerek yürüdü.

Gün bittiğinde hâlâ içiyorduk ve ağustosta günler uzundur. Ara sıra ikisinden biri kalkıyor, mağaraya benzer bir yerde gözden yitiyor ve daha kara bir şişeyle çıkıyordu. Sonunda biz de mahzene indik, Davide saydamlığı gitmiş bardaklarımızı, macunu delip fıçıdan dolduruyor, sonra macunu parmağıyla tıkıyordu. Ama bu, akşamüstü olmuştu. Arada evi ve bağları gezmiş, öğlen *polenta*[1], salam ve kavun yemiş, gözucuyla kadın ve çocukları görmüştük. Köy işi, ahır gibi bir yerdi oda, alçak tavanlıydı; arada bir dışarı çıkıyor, tarlalardan, meşelerin arasından havalanan sığırcık sürülerini seyrediyorduk.

Ahırın yanında bir kuyu vardı, Davide bir kova su çekti, içine salkım salkım üzüm attı ve yememizi söyledi. Bir ağaç kütüğünün üzerine oturmuş olan Pieretto bir çocuk gibi gülüyor; sürekli ağzı dolu konuşuyordu. İkisinden daha genç olanı, Cinto, kuyunun çevresinde dolanıyor, konuşmaları dinliyor, hoşnut bir tavırla ata bakıyordu.

O gün her şeyden konuştuk. Nelerden mi? Ürünlerden, avdan, fırtınadan, yılın nasıl geçtiğinden.

"Kışın burada kapalı kalacaksınız," demiştim. "Çukurdasınız."

"Gerekirse yukarı çıkarız," dedi Davide.

Oreste: "Kışın onların mevsimi olduğunu bilmiyorsun. Kar üstünde ava gitmek ne kadar güzeldir, bilir misin?"

"Güzel olmasına bütün yıl güzel," diye Davide ekledi. "Av iyi giderse."

Köpekler anlamışlardı sanki. Huylanmış, ayakta bize bakıyorlardı.

1. Mısır unuyla hazırlanan bir püre.

"Ama burada sizi kimse denetleyemez," dedi Pieretto, "ağustosta kim bilir ne kadar tavşan temizliyorsunuzdur."

"Cinto'ya söyle onu," diyerek Davide gülmeye başladı, "Cinto'ya söyle, sülün avına çıkıyor."

İşte o zaman havayı koklar gibi başını kaldırdı Oreste. "Coste'de hâlâ sülün var demek!" Gözleriyle Cinto'yu aradı, sonra Davide'yi. "Greppo'dan Poli'yi vurduklarını biliyor musunuz? Sülün vurur gibi."

İki kardeş sessizce dinlediler. Oreste ateşli ateşli anlatırken Davide bardağını doldurdu. Dinlerken, artık eskimiş olan öykünün kulağa gerçek dışı, uygunsuz geldiğini fark ettim. Bu şarapla, bu toprakla, bu ikisiyle ne ilgisi vardı?

Oreste bitirince kardeşlere baktı, sonra da bize. "Kokain içtiğini söylemedin," diye ekledi Pieretto.

"Ha, evet," dedi Oreste, "aklı pek yerinde değil artık."

"Ne yaptığını kendi bilir," dedi Davide, "neyse ki ayağa kalkmış."

Oreste, "Greppo'ya dönüp dönmediğini bilmiyoruz," dedi.

"Evet, döndü," dedi Cinto sakin, "Due Ponti'ye alışverişe gidiyorlar."

Oreste, şaşkın, "Bekçi ne diyor bu av işine?" diye sordu.

Cinto, bir sır saklar gibi, gülümsedi. Onun yerine Davide konuştu: "Sazlıklar yüzünden sorun çıktı. Toprağında vurduğumuz kuşlar yüzünden, sazlıklara taktı adam. Nasıldır, bilirsin... Konuşulmuyor."

XIV

Ay ışığında, akşam serinliğinde yola çıktık. Bu adadan, bu uçsuz bucaksız kırmızı topraktan, meşelerin altındaki ince ve siyah üzüm bağlarından ayrıldığımız için üzgündük.

"Gidelim, gece oluyor," dedi Oreste.

At, bir av köpeği gibi fırladı. Bir elma ağacının altından geçerken, Pieretto elini kaldırdı ve üzerimize elma yağdı. "Yaşasın!" diye haykırdık, dillerimizi şapırdatarak. "Hiç bu kadar çok şarap içtin mi," diyordu Pieretto, "sarhoş olmadan?" "Açık havada ve yerinde içince," dedi Oreste de, "sarhoş olmak için neden yok."

Sonra birbirlerine göz kırparak bana sataştılar: "Kırlarda içmeyi ya da sevişmeyi sevmiyordun... Şimdi ne diyorsun?"

Konuyu, sinek kovar gibi atlattım. "Şu iki kardeş hoşuma gitti," dedim, at arabasının rüzgârında.

Sonra Davide ve Cinto'dan, şaraplardan, kovadaki üzümlerden, doğal yaşamın ne kadar güzel olduğundan söz ettik.

"Evdeki kadınlara davranışlarını tuttum ben," diyordu Pieretto. "Biz dışarıda içer ve öyküler anlatırken, onlar veletlerle birlikte içeride mutfakta oluyorlar ve bundan ötürü kalpleri de kırılmıyor."

Güneş bağları tarıyor, her kesekten, her kütükten bir kırmızılık, koyu bir gölge çıkarıyordu.

"Bu arada çalışıyorlar," dedim, "bu toprağı onlar işliyorlar."

"Oreste sen aptalsın," diyordu Pieretto. "Ne Torinosu? Ne anatomi salonu? O kızla evlenmeli ve burada huzur içinde topraklarını işlemelisin..."

Oreste –gözleri atın ensesine dikili– çenesiyle yolun dönüşünü izleyerek, "Böyle yapmak istemediğimi kim söyledi..." dedi, dingin. "Zaman ver bana."

"Ne garip insanlarsınız..." diye saptamada bulundum. "Birinizin babası rahip, ötekinizinki tarımcı olmanızı istiyor. Duymak bile istemiyorsunuz, adamların umutlarını kırıyorsunuz; ama sonunda, sen Pieretto Tanrısız bir rahip ve sen Oreste, bir köy doktoru olacaksınız."

Pieretto söylediklerimden hoşlanmıştı, gülümsedi. "Bir babaya her zaman yardım edilmeli," dedi. "Yaşamın güç olduğunu öğretmek gerekir ona. Hem sonra sen onun istediği yere varıyorsan, onu haksız olduğuna ve bunu onun iyiliği için yaptığına inandırmalısın."

"Gerçekten," diye Oreste'ye sordum, "o kızla evlenecek misin?"

"Konuşma, konuşma," dedi Pieretto. "Sarhoş olduğumuz özrüne sığınabilir sonra."

Ay güzeldi, beyazla sarı arasında gidip geliyordu o akşam, uçsuz bucaksız kırlara, toprağa, çalılara düşen gece ışıklarını düşünmeye başlıyordum. Greppo Tepesi'ni anımsadım, ama arkamızda duru ışıkta gözden yittiğini görebildim. "Coste bunlar mıydı?" demek üzereydim ki Oreste konuştu.

"Adı Giacinta," dedi bize bakmadan. Sonra kırbacını sallayarak haykırdı, "Tanrım, bu yıl çıldırabilirim."

Önceki gece, Pieretto ile ikisi uyuyamamış ve deniz kıyısındaki yaşamlarını konuşmaya başlamışlardı. Şimdi

aralarında ilerlediğimiz alçak tepelerin, gözüne çocukluğundan beri bir deniz ufku gibi gözüktüğünü anlatmıştı Oreste. Düşlerinde, ta yukarıdan, tepenin üstünden içine atladığı, adalarla dolu, insanı uzaklara götüren, gizemli bir denizdi bu. "O zamanlar ne kadar çok gitmek, trene binmek, görmek, yapmak isterdim. Şimdi burada iyiyim. Deniz hoşuma gidiyor mu, onu bile bilmiyorum."

"Ama cırcırböceği gibiydin orada," dedi Pieretto.

Vardığımızda şarkı söylüyorduk, yolun son bölümünü yürüdüğümüz için de öyle bir içme isteği gelmişti ki... Kadınlar böyle şeyleri anlıyor; terasa bir masa, üzerine de bir şişe şarap koydular. "Evet," dedi Oreste'nin annesi, "biraz da ayla ilgilenin bakalım. Ay da şimdiye kadar neler dinlemiştir ya."

Rüzgâr yoktu, köy uyuyordu, yalnızca bir yerlerde köpekler havlıyordu. Oreste'nin gecesiydi bu, Giacinta'yla ilgili her şeyi anlattı bize. Ay batıp horozlar ötmeye başladığında, "Tanrım, benim de aklımı çeldin," dedi Pieretto.

Ertesi gün pazardı. Haftalar nasıl da geçiyor. Bir kez daha alanda, gülünç adamların ve insana kızgın güneşi, gölcüğü düşündüren yüzleri tülle örtülü kızların arasında dolanıp durduk. Ayin boyunca gökyüzüne baktık durduk. Mombello'daki iki suskun kardeş bayramlara katılırlar mıydı, halkın arasına karışmak için –harman yeri, bağlar ve şarap mahzeni arasında geçen– yaşamlarına ara verirler miydi acaba, diye soruyordum kendi kendime. Avdı, sessiz bekleyişlerdi, günbatımlarının yalnızlığıydı onların bayramı. Kilise boşalırken, tek tek yüzlerine bakıyordum insanların, o kadar suskun, o kadar dingin ve aynı zamanda o kadar yabanıl bir bakış daha görür müyüm, diye. Bizim kadınlar çıktılar. Giustina küçük kızları itiştirerek bizi hırsla süzdü ve konuşmaya başladı. Dışarıda kutsal avluda durup ayine katılmayacaksak kiliseye niçin geldiğimizi bilmek istiyordu.

"Kutsal avlu da ne?" diye sordu Oreste.

Pieretto daha beterini söyledi. Bütün dünyanın Tanrı'nın kilisesi olduğunu ve Aziz Francesco'nun bile ormanda dua ettiğini anlattı.

"Aziz Francesco bir azizdi," diye hırladı Giustina, "Tanrı'ya inanıyordu."

"Kiliseye," dedi Pieretto, "Tanrı'ya inanmayanlar gidiyor. Sakın başrahibin Tanrı'ya inandığını söylemeyin bana," diye de ekledi. "O suratla olamaz."

Çevremizdekiler yaklaşan bayram ve panayırlardan konuşuyorlardı, ağustosun ortasında boş bir zaman vardır çünkü, kırsal yöreler harmanla bağbozumu arasındaki bu boşlukta bir soluk alır, köylüler hareketlenir, sözleşmeler yapar, yaşamın tadını çıkarır ve her şeye boş verirler. Her yerde şenlik vardı ve bunlara gitmekten söz ediliyordu.

"Dinsel törenler," diyordu Giustina, "dinsel törenler. Din büyüklerine saygı gösterilmezse, ne Hıristiyan olunur, ne İtalyan."

"Din," dedi Oreste'nin babası, "yalnızca kiliseye gitmek değildir. Din güç bir şeydir. Çocuklarını yetiştireceksin, aileni geçindireceksin, herkesle uyum içinde yaşayacaksın."

Giustina, Pieretto'ya, "Bir de sizden dinleyelim," diye cırladı. "Neymiş din?"

"Din," dedi Pieretto, dura dura, "işlerin nasıl gittiğini anlamaktır. Kutsal su işe yaramaz. İnsanlarla konuşmak, onları anlamak gerekir, herkesin ne istediğini bilmek. Herkes yaşamda bir şeyler ister, ne olduğunu iyi bilmediği bir şeyler yapmak. Ve herkesin isteğinde Tanrı vardır. Anlamak ve anlamalarına yardım etmek yeter..."

"Ya sen ölünce," dedi Oreste, "ne anlamış olacaksın?"

"Seni uğursuz ölü gömücü," dedi Pieretto. "Ölünce insan bir şey istemez."

Sofrada ve daha sonra da konuyu sürdürdüler. Pieretto azizleri kabul ettiğini, hatta dünyada azizden başka kimse olmadığını, çünkü her bireyin isteklerinde bir aziz gibi olduğunu ve istediğini yapmaya bıraksalar meyvelerini vereceğini söyledi. Tersine rahipler şu ya da bu ünlü azize bağlıydılar ve, "Onun gibi yapın. O bizi kurtarmaya yeter," diyorlardı. Ama dünyada birbirinin eşi iki su damlası olmadığını ve her günün başka bir gün olduğunu göz önünde bulundurmuyorlardı.

Giustina susuyor, sağa sola bakınıyordu. Saat dörtte terasta oturmuş kahve içiyorduk, güneşte yanan ovadan sesler, hışırtılar, rüzgârın ani esişleri duyuluyordu uzaktan uzağa. Oturduğumuz gölgeden görünen vadilerin yamaçları yere çökmüş ineklerin iri kalçalarına benziyordu. Bağlar, tarlalar, ormanlarla kaplı, her tepe, birbirini izleyen bayır ve düzlüklerden oluşan başlı başına bir dünyaydı. Evler, çalılıklar görünüyordu, ufuk göz alabildiğine uzanıyordu. Uzun uzun bakınca daha başka, yeni şeyler de görebiliyordu insan – değişik bir ağaç, bir keçiyolu dönemeci, bir harman yeri, henüz görülmemiş bir renk. Batan güneş, ufacık şeylere bile ışıltısını veriyor, o garip deniz koridoru yani Greppo'nun çevresindeki belli belirsiz bulut da her zamankinden daha cazip görünüyordu. Ertesi gün at arabasıyla oraya gidecektik, o nedenle geceyi geçiştirmek için rastgele bir konu seçtik.

XV

Greppo Tepesi de ayrı bir dünyaydı. Meşelik bölgeden sonra, Coste'den, ıssız bayırlardan ve bellerden geçerek geliniyordu buraya. Greppo'nun yamacının altına vardığımızda, tam üstümüzde ağaçları gördük, güneşin önünde kapkara duruyorlardı, çevreleri ışıkla harelenmişti. Tepeye tırmanan yolun ortalarında bir dönemeçte, Oreste, Poli'nin topraklarının, nerelere kadar uzandığını gösterdi. Bizi yürüme hızıyla takip eden at arabasından inmiştik; biraz önceki keçiyolundan çok daha geniş bir yoldu bu. Yer yer hâlâ asfalt parçaları görülüyordu, funda kökü ve ağaç gövdeleriyle kaplı yabanıl yamaçları kesen bu geniş yol sık sık uçurumlardan ve kayalıklardan geçiyordu. Ama insanı asıl şaşırtan ilgisiz şeylerin karmakarışık bir biçimde, bir arada olması ve terk edilmişlikti. Birkaç ıssız, ot bürümüş bağdan sonra başlayan ormandaki meyve ağaçları, sarmaşıklarla kaplı incirler, kirazlar, söğütler, akasyalar, çınarlar ve mürverler iç içeydi.

Yokuşun başında, dev gürgen ve kavak ağaçlarıyla kaplı, karanlık, neredeyse soğuk bir orman vardı; sonra yavaş yavaş yükseldikçe bitki örtüsü seyreldi, ama bildiğimiz ağaçların yanı sıra, zakkum, manolya gibi değişik ağaçlar, birkaç servi ve hiç görmediğim garip ağaçlar ka-

tıldı araya, hem öyle karmakarışıktılar ki aralardaki ağaçsız alanlara egzotik bir yalnızlık havası veriyordu bu.

"Baban bunu mu kastediyordu?" diye Oreste'ye sordum.

Asıl ekilmemiş alanları geçtiğimizi söyledi, bu ormanlık ve sürülmüş düzlüklerde herkes istediği gibi hayvanlarını otlatıyor, odununu kesiyordu. "Burada bir av sahası oluşturmayı düşünmüşlerdi. Açtıkları yolu görüyorsun işte. Poli'nin dedesinin zamanında kalabalık konuk toplulukları gelirdi buraya. Ama o zaman ova ekiliydi, yaşlı adam tüfeği ve kamçısıyla gece gündüz dolaşırdı. Babam tanırdı onu. Şu aşağılardan bir yerdendi."

O anda havadaki çürümüş bitki, toprak, güneş ve erimiş asfalt karışımı koku hemen çarptı beni. Hızla giden otomobil, kıyı yolları ve deniz üstü bahçeleri kokuyordu sanki. Yolun üstündeki bir setten solgun kabaklar sarkıyor gibiydi; ama dikkatlice bakınca onların frenkinciri olduğunu anladım.

Çalıların arasından tepeye çıktık, makiler gerçek bir koruya, villayı örten bir çamlığa dönüşmüştü burada. Ayaklarımızın altında çakıltaşları vardı şimdi, ağaçların gövdelerinin arasında gökyüzü görünüyordu.

"Bir adaya benziyor," dedi Pieretto.

"Doğal bir gökdelen," diye ekledim.

"Bu durumuyla," dedi Oreste, "kimseye yararı yok. Bir klinik, her türlü araç gereciyle çağdaş bir klinik yer alabilir burada. Evinden iki adım ötede, ne dersin?"

"Ölüm kokusu şimdiden duyuluyor," dedi Pieretto.

Toprakla aynı düzeyde, yaklaşık onar metre uzunluk ve genişlikte, ortasında birkaç taş kütle olan, devinimsiz ve yemyeşil suyunun üzeri beyaz çiçeklerle kaplı bir havuzdan çürük kokusu geliyordu.

"Yüzme havuzun da var," dedim Oreste'ye, "ölüleri atar, sonra dirilmiş olarak çıkarırsın."

Çamların arasından evin beyazlığı görünüyordu. "Burada duralım," dedi Oreste, "ben gidip bir bakayım."

Atla yalnız kaldık, susuyor ve ağaçların arasından görünen garip gökyüzüne bakıyordum. Umudum Poli'nin evde olmamasıydı, kimsenin evde olmaması ve koruda şöyle bir dolaştıktan sonra eve dönmemizdi. Havuzun kokusu bana gölcüğü anımsatmıştı ve bildiğim köyün özlemi düşmüştü içime. İnerken ormana bir kez daha bakmak isterdim, olabilirse tabii, o yabanıl terk edilmişliğin hoş bir yanı vardı çünkü.

"Kimi arıyorsunuz?" dedi duru bir ses.

Ağaçların arasından belli etmeden yaklaşan, beyaz bluz ve şortlu, sarışın, sert bakışlı bir genç kızın sesiydi bu.

Birbirimize baktık. Sesinden evin hanımı olduğu belliydi. O an at ve araba gözümüze gülünç göründü.

"Poli'yi arıyoruz," dedi Pieretto, gülümseyerek, "biz..."

"Poli mi?" Kadın alınmış gibi kaşlarını çattı. Bacaklarına bakmamak için başka bir yana bakmak zorunda kaldım, her durumda kaba bir köylü gibi hissediyordum kendimi.

"Poli'nin arkadaşlarıyız," dedi Pieretto, "onunla Torino'da tanıştık. Nasıl olduğunu merak ettik."

Bu da kadının hoşuna gitmedi, asılan yüzünde bu kez canının sıkıldığını gösteren bir gülümseme belirirken sabırsızlıkla baktı.

Tam o anda Oreste heyecanla bağırarak ortamıza atladı, "Poli burada, karısı da var. Evlenmiş olduğu kimin aklına gelirdi ki..."

Durdu, kadına baktı.

"Onu buldun mu?" diye sordu Pieretto, sakin.

Oreste, kıpkırmızı, bahçıvanın onu aramaya gittiğini kekeledi. Bir bize, bir kadına bakıyordu. Kararsızdı.

Sarışın kadın birden yumuşadı. Bize kuşkuyla baktı ve elini uzattı. O güvensiz tavrı değişmişti. "Kocamın ar-

kadaşları benim de arkadaşımdır," dedi gülerek. "İşte Poli de geliyor."

Sonraki günlerde aşağıda, bu karşılaşmayı, Oreste'nin kızarmasını defalarca düşündüm. Neden bilmem, aklıma hemen Giacinta gelmişti; ama Giacinta esmerdi. Poli'nin bir karısı olduğu düşüncesi de rahatsız etmişti beni. Onunla ortak bütün geçmişimize yasak konuyordu böylece. Neden konuşabilecektik artık? Babasının nasıl olduğunu bile soramazdık.

Ama Poli, o her zamanki biraz saçma, abartılı coşkusuyla karşıladı bizi. Pek de değişmiş görünmüyordu, şişmancaydı, bakışları da yumuşak ve çocuksuydu. Kısa gömleği pantolonunun dışındaydı, boynunda bir zincir vardı. Hemen, orada kalmamız gerektiğini, gece gündüz birlikte olup uzun uzun konuşmamızın ona çok iyi geleceğini söyledi.

"Ama sen balayında değil misin?" dedi Pieretto.

Karıkoca bakıştılar, sonra bize baktılar. Poli gülümsedi, bundan hoşlanmıştı. "Balı kovandan alıyor," dedi kadın, sıkkın. "O çoktan geçti. Burada canımız sıkılıyor. Ona arkadaşlık, biraz da hastabakıcılık yapıyorum."

"Yara kapanmış olmalıydı," dedi Oreste. Pieretto gülümsedi.

O zaman Oreste anladı, dudaklarını ısırdı ve kekeledi.

"Baban sıkı bir adam. Yine de adamın saçlarını beyazlattın..."

Kadın, "Susamış olmalısınız," dedi. "Onları içeri al, Poli. Hemen geliyorum."

Böylece yüksek tavanlı, büyük camlı, perde ve koltuklarla dolu odada, Poli sevinç iç çekişleriyle çevremizde dört dönmeyi sürdürdü ve Pieretto'nun, karısının olanları bilip bilmediği sorusunu çok yalın bir evetle yanıtladı. "Bir dönem Gabriella'yla birbirimize her şeyi söylerdik. Bana çok yardımı oldu, zavallı kızcağız. İkimiz

de dünyayı tanımak için çıldırıyorduk. Sonra yaşam bizi ayırdı. Ama bu kez yazı birlikte geçirmek için anlaştık, çocukken yaptığımız gibi. Ortak anılarımız var..."

Pieretto belirgin bir incelikle dinliyordu. Kendini tutamayan Oreste oldu; "Madem evliydin, Torino'da ne işin vardı?" diye patladı.

Poli gücenik, neredeyse korkuyla baktı. "Her zaman başkalarının istediği yapılmaz," dedi yalnızca.

Gabriella geldi, içki dolabını açtı. İçi cam kaplı bir dolaptı, açılınca aydınlanıyordu. Greppo'dan konuştuk. Yukarının çok güzel olduğunu ve insanın yaşamını ormanda geçirme isteğini anlayışla karşılayacağımı söyledim.

"Evet, hoş olabilir," dedi Gabriella.

Pieretto, "Sabahtan akşama kadar ne yapıyorsunuz?" diye sordu.

Gabriella, koltuğunda olanca doğallığıyla gerindi, çıplak bacaklarını uzattı. "Güneşleniyoruz, uyuyoruz, jimnastik yapıyoruz... Kimseyi görmüyoruz." Bu güneş yanığı ve kötücül, yadırgatıcı yüze alışamıyordum. Çok gençti, Poli'den daha genç olmalıydı, ama sesinde arada bir beliren boğuk dalgalanmalar beni çarpıyordu.

"Biz soğuk kahvaltı yapıyoruz," dedi gülerek. "Marmelat, bisküvi. Asıl yemek, akşam."

Bizi evde bekliyorlar diye karşı çıktık. At da bekliyordu. Gece basmadan eve dönmüş olmalıydık.

Poli'nin canı sıkılmıştı. Pieretto'ya onunla birlikte olacağı için sevindiğini, bize anlatacak çok şeyi olduğunu söyledi. Karısına da, üst kattaki odaları bize hazırlamaları için emir vermesini.

Şakalaşarak tartıştık ve geri adım atmadık. Üstelemesi canımı sıkıyordu; yan gözle Oreste'ye bakarken, dönüş yolunu, istasyonda bekleyen pencereyi, günbatımını düşünüyordum. "Kaldığınız evin ne önemi var? Bana niçin böyle davranıyorsunuz?" dedi Poli.

Gabriella, zarif bir biçimde kaldırdığı bardağına boş gözlerle baktı ve, "Piliç yemek mi ilgilendiriyor sizi, yoksa dansa gitmek mi?" dedi.

Poli de güldü. Ertesi gün dönüp daha uzun kalmak için anlaştık.

XVI

Oreste'nin ailesini yukarıya dönmemiz için razı etmek iki günümüzü aldı. "Burada rahat değil misiniz?" diyordu babası. Kadınların yüzleri asılmıştı, sofrada bize karşı cephe oluşturmuşlardı. Ancak Poli'nin evlenmiş olduğu haberi Oreste'nin annesini yumuşattı, konuşmanın yönü Poli'nin yaşamındaki yeni gelişmeye döndü; karısının görev gereği orada bulunup bulunmadığını, acı çekip çekmediğini, aynı zamanda, yumuşamamakta kararlı olup olmadığını soruyorlardı.

"Onun umurunda bile değil. Güneşleniyor," dedi Oreste.

"Ayrı yaşanınca böyle şeyler olur."

"İki kişi ayrılıyorsa," dedi Oreste'nin babası, "bir şey var demektir."

Oreste'nin canı sıkılmıştı, "Bütün suç parada," diye lafı bağladı. "Çok paran yoksa, ya okursun ya çalışırsın, haylazlık etmeye de zamanın olmaz. Eee, gidiyor muyuz, gitmiyor muyuz?"

At arabasıyla yola çıktık, Oreste'nin bizimle kalıp kalmayacağı kararlaştırılmamıştı. O ilk akşamüstü vedalaşırken, Poli, ne yazık ki bizi otomobille gelip alamayacaklarını söylemiş, durgunlaşarak tehlikeden uzak olması ve gerçekten dinlenmesi için babasının otomobile el koy-

duğunu anlatmıştı. Kırları, meşe ormanlarını, çalılıkları geçtik. Gürgenleri, tepenin eteğindeki ormanı gördüm yeniden. Sabah güneşinde her şey ışıl ışıl ve taptazeydi. Çalılarla kaplı koca tepe çevremizde yabanıl, arı vızıltıları içinde ve ıpıssızdı, başka çağlardan kalma bir dağ gibiydi. Gözlerimle orman içindeki bırakılmış boşlukları aradım. Pieretto, bütün bir tepenin tek kişiye ait olmasını doğru bulmadığını söyledi, tek bir ailenin bir köyün adını taşıdığı çağlardaki gibi. Kuşlar uçuyordu. "Bunlar da toprağın parçası mı acaba?" diye mırıldandım.

Çamlık düzlüğe çıktığımızda bir yenilikle karşılaştık. Çayırın üzerinde şezlonglar, şişeler ve yastıklar vardı. Bahçıvan atla ilgilendi, ahıra götürdü; bize daha önce masada hizmet etmiş olan, kızıl saçlı ve asık suratlı kız Pinotta, seranın kapısında durmuş güneşe çıkmadan bize bakıyordu.

"Uyuyorlar," diye yanıtladı bizi, çenesiyle yukarıyı göstererek. Seradan çinko üzerinden akan su sesi geliyordu.

"Ne kadar çok şişe," dedi Pieretto, masum masum. "Domuzlar gibi içmişler. Dün akşam eğlence mi vardı?"

"Milano'dan sürüyle insan geldi," diye homurdandı kız, saçını koluyla iterken. "Sabaha kadar dans ettiler ve yastık kavgası yaptılar. Ne şamataydı ama! Siz kalıyor musunuz?"

"Şimdi nerede Milanolular?" dedi Oreste.

"Otomobilleriyle gelip gittiler. Ne insanlar. Kadınların biri pencereden düştü."

Çamlıkta sabah serinliği vardı. Beklerken birer sigara içtik. Evde kimsenin kalktığı yoktu. Gidip bir ağaca yaslandım ve bir süre ovaya baktım. Bir içki şişesinin dibinde kalanı içtik, Pinotta'ya verandayı açmasını söyledik sonra.

Poli ve Gabriella bizi burada buldular. Uyandıklarını

gürültülerinden anladık, Pinotta merdivenlerden yukarı koştu, sesler geldi, ziller çalındı, kapılar çarpıldı. Sonunda, saçı başı karmakarışık, pijamalarıyla Poli indi, dili dolaşıyordu. Elimizden tutup onu üç gün beklettiğimizden yakındı; orada ayaküstü, insanın aşırılıklara kapılmasının suçunun arkadaşta mı, yoksa kendini kaptıranda mı olduğunu tartıştık. "İyi arkadaşlar," diyordu Poli, "Milano yaşamından bir esinti getirdiler bana. Yeter ki geri gelmesinler. Burada üçümüz biz bize olmalıyız."

Gabriella girdi, giyinmişti, dinlenmiş görünüyordu. "Hadi bakalım, bir banyo yapmak ister misiniz?" dedi. "Bırak onları, Poli. Sonra konuşursunuz." Saçının bal rengi sarışınlığını, sandaletler içindeki çıplak ayaklarını ve o sürekli, birazdan plaja çıkacakmış havasını unutmuşum Gabriella'nın.

Bizi yukarıya, odalarımıza götürürken, "Umarım, o delilerden biri uyuyup kalmamıştır," dedi.

Bunun üzerine Oreste kendisinin evinde uyuyabileceğini söyledi, bizi Greppo'da bırakacak ve kendisi bisikletle gidip gelecekti.

"Niçin ama?" diye Gabriella yüzünü buruşturdu. "Annen kaybolmandan mı korkuyor." Sonra gülerek: "Biraz kendi kafanıza göre davranın. Yolu biliyorsunuz."

Salona indiğimde onları Oreste ile birlikte buldum. Pieretto yukarıda banyodaydı daha. Kapıdan bana bir şeyler söyledi.

Camlı salona girerken serüvene aklım yatmamıştı henüz. Pinotta vazoları düzeltmiş, tabakları ve bardakları toplamış, küllükleri dökmüştü. Açık renk mobilyaları ve perdeleriyle sevimli bir yerdi salon. Öteki odalarda, avcı dedenin zamanından kalma rustik eşyalar, meşe ağacından sandık sedirler, koltuklar, masalar –hatta sayvanlı bir yatak– yığılıydı. Ama salona Gabriella ile Poli'nin ellerinin değdiği belliydi. Yoksa Rosalba'nın eli miydi, diye

kendi kendime soruyordum. Rosalba'yı, kan lekelerini, o günlerin aptalca kötülüğünü aklımdan çıkaramıyordum. Halıların üstünde yürürken, kibar davranırken, kimi zaman sert, kimi zaman neşeyle çağrılan, buyruklar verilen talihsiz Pinotta'ya bakarken duyduğum tedirginliğin altında bu da vardı; Rosalba'nın anısı, o olanların da bunca temizlik ve uygarlık içinde olup bittiği kuşkusu.

O sabah ormanlardan konuştuk. Bir an geldi, Oreste benim kırları sevdiğimi, buraya gelme hevesiyle denizden vazgeçtiğimi söyledi ve Gabriella hemen denizden söz etmeye başladı; arkadaşlarının kaldığı, küçük bir limanı olan bir kumsalı ve burada zeytin ağaçlarının denize kadar indiğini anlattı. Özel bir denizdi burası, kumsalı yabancılara kapalıydı, rüzgârlı günler için ormanın içinde bir de yüzme havuzu vardı, kıyıda denize girenlerin hiçbiri buraya giremezdi, kendilerinden başka kimse. Poli ev sahiplerinin zevkiyle dalga geçti, uşaklarını balıkçı gibi giydirip bellerinde kuşak ve başlarında çorapla dolaştırıyorlarmış.

"Budala, bayramdaydı o," diye atıldı Gabriella, tavrı hiç hoşuma gitmedi.

Bir an kötü bir anlam yakaladım yüzünde, ilk gün karşılaştığımızdaki gibi.

"Suya kadar inen bir orman mı vardı?" dedi Oreste.

"Hâlâ var. Böyle şeyler değişmez." Yeniden sakinleşmişti, ama konuşurken bir yandan da Poli'yi gözlüyordu. Poli ise sigara içiyordu, anlamsız bir gülümseme vardı yüzünde.

"O ormanda Gabriella, Chopin'le dans etti," dedi boş boş sigarasının dumanına bakarken. "Klasik danslar, ay ışığında yalınayak ve tülle. Anımsamıyor musun, Gabri?"

Gabriella ise, "Ne yazık," dedi, "arkadaşların dün burada değildiler."

Pinotta'yı çağırıp camları açmasını söyledi sonra.

"Hâlâ dün gecenin kokusu var," diye homurdandı. "Seks düşkünleri ve sarhoşlar bulundukları yeri hayvan gibi bırakıyorlar. Şu senin Havana içen ressam kadın iğrençti."

"Seks âlemini," dedim, "çamların altında yaptığınızı düşünmüştüm."

"Hepsi maymun gibiydi," diye atıldı Gabriella, "her yana dağıldılar. Ormanda bir çift kalmış da olabilir hani."

Düşündüğü bir şeye gülümseyen Poli, "Pieretto inmiyor mu?" diye sordu.

Pieretto salonda boy gösterdiğinde, Gabriella, Oreste ile bana, Greppo'da tam bir özgürlük içinde yaşandığını, isteyenin gittiğini, isteyenin geldiğini, yalnız kalmak isteyenin de yalnız kaldığını söylemişti. "Siz iniyorsunuz, ben çıkıyorum," dedi Pieretto'ya, "uslu olun, çocuklar." Geçen sefer de aynı saatte ortadan kaybolmuştu; Poli güneşlenmeye gittiğini söyledi; bunu at arabasında konuşmuştuk ve Pieretto, "İşte, bir damgalı daha... Onu da gölcüğe çağıralım mı?" dedi.

Şimdi tek başıma çıkmak, tepede kahvaltı saatine kadar keyfimce dolaşmak isterdim. Ama tersine, Oreste'nin koluna girdim ve birlikte çamların altına gittik. Poli ve Pieretto arkamızda konuşmaya başlamışlardı.

XVII

Hava kararırken Oreste, canı sıkkın, at arabasıyla yola çıktı ve Greppo'ya gece indi. Akşam yemeğini beklerken çamların altında yalnız kalmayı başardım. Pieretto ve Poli, havuzun yanında konuşuyorlardı. Bütün gün şiş ve yorgun bir yüzle dolaşmış olan Poli alçak sesle konuşuyordu – tepedeki o geceyi yeniden yaşıyormuşum gibi geldi, hani Oreste'nin nara attığı geceyi. Çalılığın ötesinden, Pieretto'nun karşı çıkışlarını, o kesin konuşmasını duyuyordum. Poli yakınıyor, kendinden, bedeninden söz ediyordu.

"İyileşmek zorunda olduğumu, bir çocuk gibi her şeyi yeniden öğrenmek zorunda olduğumu anladığımda... Bazı şeyler asla iyi bilinemiyor. Ölmek beni korkutmadı. Güç olan yaşamak... Bunu bana öğreten o zavallıcığa teşekkür borçluyum..."

O alçak ve duru sesiyle, tutkulu bir biçimde, yavaş yavaş konuşuyordu.

"... İçimizde büyük bir dinginlik, bir sevinç var... Bizim olan her şey buradan doğuyor. Kötülüğün, ölümün... bizden gelmediğini anladım, onları yaratan biz değiliz... Rosalba'yı bağışlıyorum, bana yardım etmek istedi... Şimdi her şey daha kolay, Gabriella da..."

Pieretto hırlayarak sözünü kesti. "Masal hepsi!" dedi,

yüzüne çarparcasına. Sesleri bir an havada çarpıştı ve Pieretto'nunki üstün geldi.

"Utanman gerek," diyordu. "Bunu yutacağımı mı sandın? Ne Rosalba sana yardım etmek istedi, ne de senin ona acımaya hakkın var. Birer domuzdan başka bir şey değildiniz... Bu masum ayaklarını bırak."

Poli alçak sesle konuşuyordu. "... Her şey yazılmıştı. Ölüm kararımızı veren kendimiz değildik."

Sesler ay ışığında uzaklaştı. Hava hâlâ ılıktı, çamların kokusunu içime çektim. Keskindi, deniz gibi kokuyordu sanki. Bütün gün makiliklerde dolanıp durmuş, yamacın yarısına kadar inmiştik. Gabriella eğreltiotlarıyla çevrili tüflerin altındaki küçük bir mağaraya götürmüştü bizi, içeride bir su birikintisi vardı. Bir çukurda, küçük bir ağaçtan şeftali yemiştik; olgun, bal gibi. Oreste, kim bilir neden, çok neşeliydi. Gabriella'yı korkutmak için o yabanıl naralarını atıyordu. Akşama doğru Greppo'dan çiftlik sesleri gelmediğini fark ettim – kuş sesleri, horoz ötüşleri, köpek havlamaları. Yukarıdan ovaya, bir buluttan bakar gibi bakıyordun.

Pinotta'nın salonda hazırladığı pırıl pırıl sofraya oturduğumuzda hava kararmıştı. Gabriella'nın bakışlarından korkan Pinotta koşturup duruyordu. "Sofra kutsaldır," demişti Gabriella, "olabildiğince, yediğin her lokma için bayram etmelisin." İstediği bir şey de masa örtüsünün üzerine çiçek serpiştirilmesiydi. Ayağında sandallarla, ama giyinmiş olarak indi ve olanca sevimliliğiyle, "Oturun, lütfen," dedi. Pieretto'nun gömleğinin kol ağızlarına bakmamaya çalıştım.

Oreste'den, onun gizemli halinden, onun ve Poli'nin ormanda koşturdukları zamanlardan konuştuk. Köy ve kent yaşamlarından konuştuk. Poli'nin çocukluğundan ve herkesin er geç duyumsadığı yalnız kalma gereksiniminden konuştuk. Gabriella yolculuklardan, eğlence ya-

şamının sıkıntılarından, dağ otellerindeki garip karşılaşmalardan söz etti. Venedik'te doğmuştu. Biz öğrenci olmanın ötesine geçemediğimizi itiraf ettik.

Bütün bu süre boyunca Pinotta, yalınayak yürür gibi ayak sürüyerek bize hizmet etti. Mutfakta bir yerlerde bir başkasının, bir aşçının, evin gerçek patronunun olduğunu anladım. Çiçeklere, bembeyaz masa örtüsüne bakıyor, lokmalarımı sessizce yutuyor, gözucuyla da Gabriella'yı izliyordum. Ne burada bulunduğuma inanabiliyordum, ne köylülerin toprağının ortasında ada gibi böyle bir evin olduğuna. Oreste'nin evindeki ocağın renkli kâğıttan süslerini düşünüyordum hâlâ, harman yerindeki sarı sarı mısırları, bağları, kapılardaki yüzleri. Gabriella dalgın dalgın yemeğini yiyordu, Poli tabağının üzerine eğilmişti, geceleri dolaşmayı ne kadar sevdiğini anlatıp duran Pieretto'yu dinliyorduk.

Ara sıra Gabriella'ya bir göz atıyor ve Oreste'nin bizden daha kurnaz olup olmadığını soruyordum kendi kendime. Kimseyi kırmadan evine dönmüştü, orada uyuyor, yalnız kalabiliyor ve olup biteni uzaktan düşünebiliyordu. Poli'yi daha iyi tanıyordu Oreste, başka şeyler biliyordu, ama Greppo'da bulunmaktan pek hoşlanmadığı da açıktı. Yalnızca Giacinta'ya gitmek için kaçmamıştı buradan. Günler önce yolda, Gabriella bizimle birlikte gölcüğe gelmeye layık mı, diye tartışırken konuşmuştuk. Ne işleri var bu ikisinin, burada, dağda, diye düşünmüştük. Yalnız kalmak ve barışmak için geldilerse, bizi niçin yanlarında istiyorlardı? Ve Rosalba hakkında, diyorduk, Gabriella ne biliyor acaba? Kesin uyanık birine benziyordu. Geceleri birlikte kokain içiyor olmasınlardı sakın?

"İnanın bana," diyordu Pieretto, "bu ikisi birbirinden nefret ediyor."

"Niçin birlikteler peki?"

"Yakında öğrenirim."

Neyse ki Poli sofrada bardaklarımıza şarap doldurmayı unutmuyordu. Gabriella da içiyordu, şarabı tadını çıkararak yudumluyor, sonra da başını kuşlar gibi sallıyordu. Bense, yeterince içilirse, daha içten, daha çocuk olurlar mı acaba, diye düşünüyordum; Gabriella, Poli'sini her şeye karşın sevdiğini söyler mi; Poli de Rosalba'nın çirkin olduğunu, kötü bir alışkanlık, bir çılgınlık olduğunu; bizimle karşılaşmasının, karşılaşmamızın ve Oreste'nin narasının kendisini iyileştirdiğini söyler mi, diye. Bu kadarı yeterdi, diyordum kendi kendime, o an dostluğumuz pekişir, kendimizden hoşnut, Pinotta'yı rahat bırakır, yürüyüşe çıkar ya da gidip uyurduk. Greppo'da yaşam değişirdi.

"Sıkılacaksınız," dedi birden Gabriella, "burada geceleri ağustosböceklerinden başka bir şey yoktur. Arkadaşınız kendini kurtardığına iyi etti..."

"Ağustosböcekleri ve ay," dedi Poli. "Bir de biz."

"Siz hoşnut olduktan sonra," dedi Gabriella önündeki gülle oynayarak. Kararlı bir tavırla, gözlerini kaldırdı: "Duyduğuma göre, Torino'da Poli ile gece kulüplerine takılıyormuşsunuz, öyle mi?"

Bir an bize baktı, sonra gülmeye başladı.

"Hadi, hadi, hayalet görmüş gibi bakmayın öyle?" diye bağırdı. "Hepimizin günahı var. Talihsizlikler insanı gençleştirir, bunda kimsenin suçu yoktur. Bir çocuk yitirmiştik, bize geri verildi. Şenlik başlasın."

Poli poflayarak yukarıdan aşağı baktı. "Hanımefendi," diye Pieretto haykırdı, "şerefinize!"

"Ne hanımefendisi," dedi Gabriella, "birbirimizi adımızla çağırabiliriz. Yeterince samimi olduk sanırım."

Yüzü kararan Poli, "Baksana, Gabri," dedi. "Bu akşamın sonu da dün akşama benzeyecek."

Gabriella hafifçe gülümsedi, niyeti kötüydü. "Bura-

da müzik eksik," dedi, "ve kimse sarhoş değil bu akşam. Daha iyi, içtenlikle konuşabiliriz."

Pieretto da, "Daha sonra içilebilir," dedi.

Poli kalkarak, "Müzik istiyorsan," dedi, "bir plak koyabilirim."

Gabriella'nın zayıf ince elinin gülü sıkıp ezdiğini ve yere bıraktığını gördüm. Yüzüne bakmaya cesaret edemedim.

Poli plak koymadan yerine oturmuştu. "Müzik neşe ister," dedi. "Önce biraz daha içelim." Şişeyi Gabriella'nın bardağına uzatıp bekledi.

Gabriella şarabı reddetmedi ve içti. Hepimiz içtik. Oreste'yi ve üzüm bağlarını düşünüyordum.

Sessiz, sigaralarımızı yaktık, Gabriella dumanı içine çekti, bize baktı ve gülmeye başladı. "Birbirimizi anlamadık," dedi alaycı bir edayla. "İçtenlik suç değildir. Tutkudan kaynaklanan suçlardan nefret ederim. Yalnızca, Poli o gece otomobilde, içten yaşamı keşfettiğinde çok mu gülünçtü, biri bana söylesin isterdim..."

XVIII

"Bırakın konuşayım," diye homurdandı Gabriella. "İki kişi olunca çok az konuşuluyor, yanıtlar da biliniyor zaten. İki kişi olmanın yalnız olmaktan farkı yok... Yalnızca, o gece Poli'nin arkadaşlarına özel yaşamını anlatıp anlatmadığını... sizler de oradaydınız... biri bana söylesin isterdim... Bunu Torino'da keşfetti, biliyorum. Ama yüzleri görmek isterdim, o gece orada onu dinleyen bütün yüzleri. Çünkü Poli içtendir," dedi Gabriella, buna inanıyordu, "Poli saf ve içtendir, bir erkeğin olması gerektiği gibi, ama herkesin böyle bilinç bunalımları geçirmediğini bazen unutuyor. Ve onun güzel yanı," gülümsedi, "bu saflığı. Ama dinleyenlerin yüzleri nasıldı, söyleyin bana."

Sonra gözlerini bize dikti, sert ve muzip bir ifadesi vardı, gülüyor gibiydi. Konuşmanın bu aşamasında, Poli kımıldamadı bile. Çok başka şeyler bekler gibi bir havası vardı. Konuşan Pieretto oldu: "Beyaz öfke köpürdü. Dişlerin gıcırtısı duyuldu. Birinin içinde yedi şeytan vardı."

Poli'nin yüzü hoşuma gitmedi. Yarıkapalı, şiş gözleriyle bakıyordu bize, gergindi.

"*Quos Deus vult perdere,*"[1] dedi bu kez Pieretto.

1. (Lat.) "*Quos Deus vult perdere prius dementat*" (Tanrı, yok etmek istediklerini önce çıldırtır) sözünün kısaltılmışı.

"Olur böyle şeyler." Gabriella bir an büyülenmiş gibi ona baktı, sonra hafifçe güldü, aptalca bir gülüştü. Birden sesinin tonunu değiştirdi ve, "Hava almaya çıkalım ister misiniz?" diye sordu.

Sessizce kalkıp merdivenlerden indik. Ağustosböceklerinin ötüşü ve gökyüzünün kokusu sardı dört yanımızı.

"Gidip ormanın üstünde ayı seyredelim," dedi Gabriella. "Sonra da kahvelerimizi içeriz, dışarıda."

O gece Pieretto odama geldi. Bu evde uyumak, yarın aynı yerde uyanmak, sonra aşağı inip yine o ikisiyle karşılaşmak, konuşmak, sofraya oturmak ve bir geceyi daha birlikte geçirmek düşüncesi, bu düşünce beni heyecanlandırıyordu. Çamların altında oturma, ayı seyretme faslı geç saate kadar sürmüştü; Gabriella geçmişe göndermelerde bulunmayı bırakmıştı; kendinden emin, bizi kendimiz hakkında konuşturmuştu. Benim içime sindiremediğim de buydu işte, gerilim, kuşku, söylenmeyen şeyler. Hepsinin, Poli'nin de, Gabriella'nın da aynı olduğunu, bir akşamı geçirmek için zincirlerinden boşanmaya hazır olduklarını biliyordum artık. Önceki gece, o ağaçlar ve ay, karanlık şeyler görmüş olmalıydılar. Sarmaşığın bir kuyuyu örtüp gizlemesi gibi, hepimiz hangi kuyudan söz edildiğini biliyorken, her anlama çekilebilecek onca söz neden edilmişti ki.

Odamda, son sigaralarımızı içerken söyledim bunu Pieretto'ya. "Ne yapıyoruz bu evde, bana açıklayabilir misin?" dedim. "Bize göre insanlar değil. Paraları, arkadaşları, bol zamanları var. Tabağın içinde çiçeklerle yemek yendiği nerede görülmüş? Oreste'nin bağları daha iyiydi, gölcük de. Evet, Oreste anladı elbet..."

"Ama Gabriella hoşuna gidiyor," diye sözümü kesti; yüzü ifadesizdi.

"Gabriella mı? Durmadan tartışıyoruz onunla. İçi-

mizi okudu bizim. Ne yapacağını bilemiyor bizi. Oreste'ye bak..."

"Oreste, göreceksin dönecek," dedi Pieretto.

"Umarım. Yarın..."

"Bağırma," dedi Pieretto. "Buradan kovsalar bile gitmem ben. Çok güzel bir güldürü... Ne kadar sürerse..."

Poli'den konuştuk sonra, garip yazgısından, kadınları sinirlendirme becerisinden.

"Ne tip ama," diyordu Pieretto. "Keşiş olmalıymış. Bir hücrede yaşamak için doğmuş ve bunu bilmiyor."

"Pek denemez. Kadın seçmesini biliyor."

"Ne anlamı var? Canavar gibi saldırıyorlar adama."

"O da kaçmıyor ama. Gabriella karısı. Onunla yatan sen değilsin."

Ben bunu söyleyince Pieretto aptal aptal bakmayla alay etme arası bir bakışla baktı.

"Ne kadar aptalsın," dedi, "Gabriella, Poli'yle yatmıyor. Kim olsa anlardı bunu. Yalnızca gözleri olması yeter."

Bir an şaşkınlığımın tadını çıkardı, sonra konuşmayı sürdürdü: "Ne o, ne de öteki düşünüyor bunu. Niçin birlikte yaşıyorlar, bilmiyorum."

"Zaten," diye yeniden konuşmaya başladı, "niçin birlikte yaşadıklarını düşündüklerini de sanmıyorum."

O yumuşak, kuştüyü yorganlı yatakta iyi uyudum. Bir odada üç kişi uyuduğumuz günlerden, haftalardan sonra yalnız olmak beni dinlendirip canlandırdı, tıpkı ertesi sabah penceremden selamladığım gökyüzü gibi. Her şey uyanık, canlı, ışıl ışıldı; çamların ötesinde ovayı yıkayan güneş, ufkun uçsuz bucaksız olduğuna inandırdı beni; pek çok şey yapacaktık Greppo'da, ormanların ve birlikte olmanın tadını çıkaracak, çene çalacak, oyunlar oynayacak, bütün varlığımızla içimize çekecektik bu yerleri. Orman içinde, nice geçitler, küçük alanlar, önü-

müzde nice akşamüstleri, sonra Gabriella'nın o mağarası vardı. Oraya yine gitmeyi konuşmuştuk bile.

Sabahı yarılamışken Oreste geldi, postacı gibi bisikletinin zilini çalarak. Yanında Due Ponti'ye alışverişe giden Pinotta vardı. İşin güzel yanı gerçekten postayı getirmiş olmasıydı, bize gelen kartları; bunu gören Gabriella, "Sizi yanımızda tutmak için gerekiyorsa, bütün arkadaşlarıma bana yazmalarını söyleyeceğim," diye bağırdı pencereden.

Onunla birlikte içeri girdik ve Poli'yi beklemeye koyulduk. Keyfi yerinde olan Oreste, gelirken kuş sürüleri gördüğünü söyledi. Duyduğu kanat sesleri ve cıvıltılar av mevsiminin erken başlayacağını haber veriyordu.

"Kan dökmek o kadar hoşunuza mı gidiyor, Oreste?" diye haykırdı Gabriella. "Bakın," dedi, "en iyisi, birbirimize adımızla seslenmek. İnsan kıra rahat etmek için gelir, öyle değil mi?"

Oreste yine av konusuna döndü, Poli böyle geç saatlere kadar uyumamalı, diyordu. Yazın ava gün doğmadan önce çıkılırdı ve ne kadar erken buna alışılırsa...

"Köpeklerle değil!" diye haykırdı Gabriella. "Köpekler acı çekiyor. Sabah çiyi koku almalarını engelliyor." Oreste'nin aptallaşmış yüzüne karşı güldü. "Genç kızken yazları Brenta'da bülbül avcıları arasında geçirdiğimi biliyor musunuz? Tüfek seslerinden, köpeklerin havlamasından başka ses duyulmazdı..."

"Rocco'nun yaşlı köpeği nerede?" dedi Oreste.

"Ölmüş olmalı," dedi Gabriella da. "Poli'ye sordunuz mu? Aklıma gelmişken, Poli öldürmek istemiyor artık. Size söylemiş miydi?"

Oreste sorar gibi baktı.

"Bundan zevk almıyor artık," diye yanıtladı Gabriella. "Yeni yaşamına uymuyor." Gülümsedi. "Biftek yiyor ama."

"Bundan kuşkulanıyordum zaten," diye homurdandı Pieretto.

Oreste neşemizin nedenini anlamıyor, tedirgin, yüzlerimize bakıyordu sırayla.

"Dün akşam Poli'den söz ettik," diye Gabriella açıkladı. "Onunla birlikte kalmak gerekiyor, gerçekten. Ne oluyorsa geceleri oluyor burada."

Daha sonra Gabriella ortadan kayboldu. Biz de verandanın çevresindeki odaları dolaştık, kitaplar –ciltli, eski kitaplar– oyun masaları, bir de bilardo masası vardı. Çamların pencerelere vuran yeşil ışığı hoşuma gidiyordu. Bir köşede romanlar, resimli dergiler ve Gabriella'nın dikiş sepetini buldum. Mutfaktan boğuk gürültüler geliyordu. Bahçıvanı daha görmemiştim.

"Bu kadar toprağın var da," dedi Pieretto Poli'ye, "niçin gidip çapalamıyorsun?"

Poli belli belirsiz gülümserken, Oreste: "Başka biri gerekir bu iş için. Sonunda her şeyi satacak zaten babası. Şuraya geliyor da ava bile çıkmıyor."

"Niçin toprağı çapalaması gerekiyormuş?" diye Pieretto'ya sordum, gözlerimi dergiden kaldırarak.

"Bunalım geçiren biri her zaman toprak çapalar," dedi Pieretto. "Herkesin anasıdır toprak, çocuklarını aldatmaz. Senin bilmen gerekirdi bunu."

"Bununla birlikte," dedi Poli, "eylülde bir av partisi yapabilirsiniz..."

Kimse bir şey söylemedi. Eylülün yakın, on gün kadar sonra olduğunu burada bu kadar uzun kalmanın doğru olup olmadığını düşünüyordum ben. Kalacağımız anlaşılıyordu. Hiçbir şey söylemedim ve dergime döndüm.

Gabriella kahvaltıya sabahlıkla indi, güneş kokuyordu. Oreste, panjurların loşluğunda durmuş gülerek yeniden av konusuna döndü.

XIX

Böylece Oreste de Greppo'da kalmaya başladı. Ara sıra bisikletle kaçıyor, sonra dönüyordu. Tepe ağustos güneşinin altında neredeyse pişiyordu; hanımeli ve yabannaneleri görünmez bir duvar örmüşlerdi çevresinde, içeride dolaşmak ve hemen aşağıdaki gürgen ormanının sınırına gelince, burnunu dışarı çıkarmadan, bir sinek ya da kuş gibi, makiliğe geri dönmek güzeldi. Havadaki o kokuda ve güneşte, kuşların pençeleri ökseye tutulmuş gibi geliyordu insana. İlk günler akşamüstleri birlikte dik yamaçlardan ot bürümüş bağlara kadar indik; ve bir kez bütün tepeyi dolaştık, böğürtlen çalılarının arasından geçerek, tahtaları kararmış, yarıklarından gökyüzü görünen, küçük bir kulübeye kadar gittik. Ama ne bahçe çitlerinden, ne de giriş yolundan iz kalmıştı; bütün yamaç çoraktı, oysa bir zamanlar bahçeydi burası, bu kulübe de bahçıvan evi. Oreste ve Poli buraya Çin pavyonu diyor, yaseminlerle sarılı olduğu günleri anımsıyorlardı. Yaklaşınca, ısırganların arasından sıçanların ya da kertenkelelerin kaçıştığını duyduk, tepeyi yiyip bitirmişlerdi. Ama aradaki karşıtlık insana hüzün vermiyordu, öylesine el değmemiş ve yabanıl görünüyordu makilik. Çalıların arasından yükselen seslerimiz de bozmaya yetmiyordu bu el değmemişliği, yabanıllığı. Ormanlarda kızgın yaz

güneşinin ölüm koktuğu sözü doğruydu. Burada kimse bir şeyler elde etmek için toprağı hırpalamıyordu, kimse yaşamıyordu burada, bir zamanlar denemiş ve sonra bırakmışlardı.

Pieretto, Gabriella'ya, "Kışı niçin bu kulübede geçirmiyorsunuz, anlamıyorum," dedi. "Bitki kökleri yerdiniz. Duygularınız huzura kavuşurdu... Yazın iğrenç oluyor kırlar, baştan aşağı bir toplu çiftleşme, meyvelerin etleri titreşiyor, özsular akıyor. Ama kış ruhun mevsimi..."

"Sana ne oluyor?" dedi Oreste.

Gabriella ise yılan gibi tısladı: "Delisin sen."

Poli gülümsedi. Pieretto konuşmayı sürdürdü: "Açık konuşalım. Ağustostaş kırlarda utanma yoktur. Çuval çuval tohum nereden çıkıyor? Bir çiftleşme ve ölüm uğultusu sarar ortalığı. Ya çiçekler, kızgın hayvanlar, dalından düşen meyveler?"

Poli gülüyordu. "Kış, kış," diye haykırdı Pieretto, "toprak gömülüdür hiç olmazsa. Ruhla ilgili şeyleri düşünebilirsin."

Gabriella önce ona, sonra Poli'ye baktı ve bıyık altından güldü. "Kışı nasıl geçireceğimi bilirim," diye mırıldandı, "bu utanmazca koku da hoşuma gidiyor."

Poli ile Pieretto'nun çok sık birlikte oldukları ilk günler, birkaç akşam Gabriella ile birlikte yamacın yarısına kadar indik; orada yarın üstünde bir çıkıntıya oturuyor, ovada küçücük görünen ağaçlara bakarak birer sigara içiyorduk.

Gördüğümüz yerlerle ilgili tek sözcük etmeyen Poli'nin tersine, Gabriella, Oreste'ye kasabaları, yolları, kiliseleri, her şeyi soruyordu. Köylülerin nasıl yaşadığını, Oreste'nin çocukluğunu nerede geçirdiğini, nerelere ava gittiklerini öğrenmek istiyordu. Benim hoşuma en çok gidense o meşeli köye, kardeşlerin yaşadığı o kızıl topraklı Mombello'ya tepeden bakmaktı. Bir kez söz ettik

oradan, meraklanan Gabriella, Oreste'nin sevgilisinin orada oturup oturmadığını sormuştu. "Kendi bağlarını işleyen ve kendilerine yeten iki uyanık adam yaşıyordu orada," diye yanıtladım onu. Oreste susuyordu. Davide ile Cinto'yu övünce, ondan söz ediyormuşum gibi geliyordu bana. "Ama kendileri toprak sahibiyse niçin çalışıyorlar?" diye sormuştu Gabriella. Güzel olanın bu olduğunu, ancak kendi toprağını işleyerek orada yaşamaya layık olunacağını, gerisinin uşaklık olduğunu açıklamaya başladım ona. Yanakları o kadar yanıktı ki, alaycı bir biçimde aralanan dudakları kıpkırmızı görünüyordu. "Demek onlar da böyle insanlar," dedi yalnızca.

Onlarla birlikte, yaban nanesi ve yanmış toprak kokuları içinde gezerken, San Grato'daki bağlar için gökyüzü denizinde bir ada olduğumuzu aklımdan çıkaramıyordum. Oreste de bunu düşünmüş müdür, bilmiyorum; böyle şeyler düşünecek biri değildi. "Greppo'da doğsaydın, ufkun bu olacaktı," diye takıldım ona ve parmağımla köylerin beyazlıklarının göz aldığı ovayı gösterdim. "Bir gemiyle gezegenimizi dolaşmak istemiyor musun artık?"

"Aşağıda yalnızca pirinç tarlaları var," dedi Oreste, "sonra da Milano..."

"Ah, Milano, kötü şeyler söylemeyin Milano için," dedi Gabriella yalvarır gibi, "er geç dönmem gerekecek oraya."

O ilk günler, Gabriella'nın hoşuma gittiğini ve ona yakın olmakta hiçbir kötülük olmadığını düşünüyordum. Oreste ve onunla yalnız olduğumuzda, Poli'nin gölgesi bizi tedirgin etmeden konuşabiliyorduk. Ne o, ne Rosalba aklımıza geliyordu ve o Torino günlerini anıştıracak bir söz geçerse, ilk gülümseyen Gabriella oluyordu. Ama genellikle az konuşuyorduk: Oreste her zamanki gibi susuyor, ben de kendimi tam bırakamıyordum, Gabriella

ellerini çırparak gülerken bile bize uzaktı, oyun oynuyordu sanki. Belki Pieretto kafa tutabilirdi, ama o da sakınıyordu bundan. Aslında, her şeyden çok bunu düşünmek hoşuma gidiyordu, Greppo'da yaşadığımızı, onun da burada yaşadığını ve bizim gibi makiliğin kokusunu soluduğunu düşünmek. En güzeli, mağaraya ya da bağlara indiğimiz zamanlardı – yabani yemişler yemek, kendimizi otların üzerine atmak, güneşte pişmek. Henüz görmediğimiz, dokunmadığımız, içimize çekmediğimiz bir yamaç, bir köşecik, bir bitki öbeği oluyordu her zaman. Ağustosun o tanımlanamaz kokusu vardı çevrede, o tuzlu toprak kokusu, her yerde olduğundan daha güçlüydü. Geceleri, yıldızları soluklaştıran tabak gibi ayın altında, bunu düşünmenin ve ayaklarımızın dibinde, kendi hayatını yaşayan gizemli tepeyi dinlemenin keyfi vardı.

Oreste, Greppo'da bulunan hayvanların adlarını saydı bize. Saksağanlar, alakargalar, sincaplar, bir-iki tane de tarlafaresi vardı, sonra tavşanlar ve sülünler. Bana gelince, çekirgeler ve ağustosböcekleri çoktan kanıma işlemişlerdi, gece gündüz şarkı söylüyor, yazı seslendiriyor, yaşıyorlardı. Çıkardıkları gürültü bazen öyle yükseliyordu ki ürperiyordum, yılanlara, yer altındaki köklere ulaşıyor olmalıydı. Greppo'nun sahipleri –Poli ve Gabriella buranın sahibi değillerdi, onlar bir hiçti– onların avcı ataları ve bir zamanlar buraya bekçilik edenler, bu toprağı, bu yabanıl tepeyi böyle benim sevdiğimi sandığım gibi, sevmişler miydi, diye soruyordum kendi kendime. Elbet, bizden daha çok sahiplenmişlerdi.

Gabriella'nın varlığı bir şeyi anlamama yardım etti. İçimden söz ettim ona bundan, zaman zaman Pieretto ile alçak sesle tartıştığım gibi. Greppo'nun o bırakılmışlığı, o yalnızlığı, Gabriella ile Poli'nin yanlış yaşamlarının bir simgesiydi. Tepeleri için hiçbir şey yapmıyorlardı; tepe de onlar için hiçbir şey yapmıyordu. Onca toprağın

ve onca yaşamın yabanıllığı, boşuna harcanışı, tedirginlik ve boşluktan başka meyve veremezdi. Mombello'nun bağlarını, Oreste'nin babasının sert yüzünü düşünüyordum yeniden. Bir toprağı sevmek için onu işlemek ve terlemek gerekir.

Ertesi gün o kulübeye gitmiştik yine, burada, Pieretto'nun kırların çiftleşme ve ölüm koktuğu düşüncesi beni gülümsetti. Böceklerin vızıltısı da insanı serseme çeviriyordu. Sarmaşığın yakıcı tazeliği, bir kekliğin ağlar gibi ötüşü de. Oreste'yle ikisini, kulübenin içinde, kekliği uçurmak için ayaklarını yere vurup bağrışırlarken bırakıp dışarı, güneşe çıktım.

XX

Geceleri verandada içerek plak dinleyerek oyun oynayarak sabahlıyorduk.

"Hiçbir işe yaramıyorum," diyordu Gabriella. "Sizleri eğlendirmeyi bile beceremiyorum."

İçimizden biriyle bir-iki adım dans ediyor, sonra dönüp oturuyordu. İlk akşamlar sessizce müziği dinliyor ve gözlerimizle küçük adımlarını, mavi etekliğini izliyorduk.

"Hiçbir işe yaramıyorum," dedi bir akşam, uzanarak. "Yaşamaktan yoruldum."

"Göründüğü kadarıyla, ciddi söylüyor," diye gözlemde bulundu Pieretto.

"Her şeyden yoruldum," dedi Gabriella. "Sabahları uyanmaktan, aşağı inmek için giyinmekten, üst düzey konuşmalarınızdan. Bir meyhaneye gitmek ve hamallarla içip sarhoş olmak isterdim."

"Mazoşizm bu," dedi Poli.

"Öyle ama," dedi Gabriella, "biri boğazımı sıksın isterdim. Başka bir şeye layık değilim."

"Oh, oh, bunalımdayız."

"Elbette," diye kesti Gabriella, soğuk. "Bunalımdayız. Burada moda. Siz Oreste, dikkat edin, yoksa siz de bunalıma girebilirsiniz, bizim gibi."

"Yalnızca o mu?" dedi Pieretto.

Gabriella suratını ekşitti. "Onun karşısında aşağılık birer yaratığız," dedi, gözüyle beni işaret ederek. "Aramızda içten ve sağlıklı olan yalnızca o."

Oreste ona öyle bir bakış baktı ki bizi güldürdü. Gabriella da gülümsedi. "Gerçekten siz hiç içtenlik bunalımı geçirmez misiniz?" dedi. "Yaşamınızda hiç yalan söylediniz mi, Oreste?"

"Bunalım var, bunalım var..." diye başladı Poli.

"Hem de nasıl," dedi Oreste, mutlu. "Herkes arada sırada böyle maval okur!"

Bunun üzerine Poli yakınmaya ve hepimizi, Gabriella'yı, insanları olayların yüzeyinde kalmakla, yaşamı yararsız bir drama, anlamsız bir davranışlar ve kurallar dizisine indirgemekle suçlamaya başladı. İnsanlar kızışma mevsimindeymiş gibi davranıyor, en maddi ve aptalca şeyler üzerine vicdanlarıyla kumar oynuyorlardı. Kimi işini, kimi sıradan kusurlarını, kimi yarınını düşünüyordu. Hepsi çırpınıp duruyor, günlerini sözcükler ve boş şeylerle dolduruyordu. "Ama içten olmak istiyorsak," dedi, "bize ne bu aptallıklardan? Elbette hepimiz aşağılığız. Öyleyse bu bunalım denen şey de nedir? Hamallarla içip sarhoş olmak değil elbet, bizden fazla etmezler çünkü. Yapacak tek şey, kendi içimize inmek ve kim olduğumuzu bulup çıkarmak."

"Bunalım yalnızca bir sözcük," dedi Pieretto.

"Geri kalanın tümü bir şeye yarıyor mu?" dedi Poli de inatla. "Geri kalan her şey satın alınabilir ve senin yerine başkaları yapabilir bunu..."

"Herkesin parası yok," diye Oreste sözünü kesti onun.

"Ne olmuş? Yapabilirler dedim, yaparlar değil. Bize bağlı olmayan şeyler bunlar. Senin gerçekten kim olduğunu, sana kimse söyleyemez."

"Ama aşağılığız biz," diye atıldı Gabriella. "Sen de katılmıyor muydun aşağılık olduğumuza?"

"Poli'nin ileri sürdüğü başka bir şey," dedi Pieretto. "Hepimizin kurallarla, günün geçerli yargılarıyla yetinme eğiliminde olduğumuzu söylüyor. Aşağılık olduğumuzu bilmek yetmez, bu çok az. Neden diye sormak, öyle olmayabileceğimizi, bizim de Tanrı'nın benzeri olarak yaratıldığımızı anlamak gerekir. Böylesi daha güzel."

Gabriella gidip bir plak koydu. İlk notalarla birlikte döndü, kollarını açtı ve yalvarır gibi fısıldadı: "Kim istiyor beni?"

Oreste kalktı, biz üçümüzse tartışmayı sürdürdük. Poli, gözucuyla onlara bakarak, Tanrı bizim içimizdeyse, dünyada, eylemde, işlerde aramak için bir neden olmadığını anlatmaya başlamıştı. "Kendisine benzer yarattıysa bizi," diye fısıldadı, "bizim içimizde değil de nerede olabilir?"

Ben gözlerimle mavi etekliği izliyor ve Rosalba'yı düşünüyordum. Tam, "Bu sahneyi daha önce görmüştüm," diyecekken, garip bir gülümsemenin Pieretto'nun yüzünü aydınlattığını fark ettim.

"Bunun eski bir sapkınlık olmadığından emin misin?" diye homurdandı.

"Beni ilgilendirmez," dedi Poli, sert. "Gerçek olması yetiyor bana."

"Tanrı Babamız'a benzemek bu kadar önemli mi senin için?" dedi Pieretto.

"Geriye ne kalıyor ki?" dedi Poli, inanarak. "Sözcüklerden korkuyor musun? Sen istediğin adı ver. Salt özgürlük ve kesinliğe ben Tanrı diyorum. Tanrı var mı, diye düşünmüyorum, özgür, kuşkusuz ve mutlu olmak yetiyor bana, O'nun gibi. Ve buraya varmak, Tanrı olmak için, insanın dibe inmesi, kendini eksiksiz tanıması yetiyor."

"Kesin şunu!" diye haykırdı Oreste, Gabriella'nın omzunun üstünden.

Ama aldırış etmedik. "Yani dibe indin mi sen?" dedi Pieretto neşeyle. "Sık sık iniyor musun peki?"

Gülümsemeden, başıyla evet dedi Poli.

"İnsanın kendini tanımasının en iyi yolunun," dedi Pieretto, "karşılığını ödemesi olduğunu sanıyordum. Tufan olsaydı ne yapardın, hiç düşündün mü?"

"Hiç," dedi Poli.

"Beni anlamadın. Neyi yapmak isterdin demedim, ne yapardın diye sordum. Bacakların sana ne yaptırırdı, onu sordum. Kaçar mıydın? Diz mi çökerdin? Kutsal bir mutluluk içinde dans mı ederdin? Köşeye sıkışmadıkça, kim kendini tanıdığını söyleyebilir? Bilinç yalnızca bir lağımdır; sağlık açık havada, insanların arasında."

"İnsanların arasında oldum," dedi Poli, başı öne eğik, "çocukluğumdan beri. Önce okulda, sonra Milano'da, sonra onunla yaşarken. Eğlendim, yadsımıyorum. Sanırım, herkes aynı şeyi yaşıyor. Kendimi tanıyorum. İnsanları da... Yol bu değil."

"Ölmek," dedi Gabriella geçerken, "beni üzer, çünkü kimseyi göremem artık."

"Sen dans et," diye haykırdı Pieretto.

"Ama haklı," dedi Poli'ye. "Peki, aynada Tanrı'yı görüyor musun sen?"

"Yani?"

"Mantık sırasıyla gidelim. Eğer dünya seni ilgilendirmiyorsa ve Tanrı'yı gözlerinin içinde taşıyorsan, yaşadığın sürece O'nu aynada görüyorsun demektir."

"Neden olmasın?" dedi Poli. "Yüzünü kimse bilmiyor." Öyle dingin bir havayla konuştu ki susup dinledim.

Müzik durmuştu. Sessizlikte, pencerelerden ağustosböceği sesleri duyuluyordu.

"İnsanı sıkıyorsunuz," dedi Gabriella, Oreste'yle kol kola yürürken. "Bıktık sizden."

Ay tekerlek gibi doğarken, dışarı çıktık hep birlikte,

yoldan aşağı yürüdük. "Şu aşağılarda oturacak bir yer olmalıydı," dedi Pieretto, "bari bir amacımız olmuş olsun." Oreste ile birlikte önümüzden yürüyen Gabriella ona döndü: "Kaba adam. Yine tufandan söz etmeye başlarsanız yandınız."

Ben tek başıma iki çiftin arasında yürüyor, toprağı, ayı, hanımellerini kokluyordum. Frenkincirlerinin altından geçtik. Çıplak yamaçlardaki çalıların ve ağaçların üstünde ay ışığı bin türlü oyun yapıyordu. Havada hafif bir esinti vardı, gecenin soluğuydu sanki.

Oreste, önde, bir zamanlar at bindiğinden söz ediyordu. Poli ise arkada, Pieretto ile tartışıyordu. "Duyularla yaşamanın, günahın bir değeri var. Çok az insan cinselliğinin sınırlarını biliyor, bu konuyu açık deniz sanıyorlar. Gözüpek olmak gerekiyor, ancak dibe vurarak kurtulabilir insan..."

"Dip yok ama."

"Ölümden sonra sürüp giden bir şey," diyordu Poli.

XXI

Üç gündür köye dönmeyen, giriş katında aşçı kadınınkine bitişik bir odada yatan Oreste'yle dalga geçiyordum. "Ona güveniyorum," demişti Gabriella.

Oreste sabahları yukarı çıkıp beni uyandırıyor, birlikte pencerede sigara içiyorduk.

"Bütün gece ormanda dolaştım," dedi.

"Niye bir ıslık çalmadın? Ben de gelirdim."

"Yalnız olmak istiyordum."

Tıpkı Pieretto'nun bakacağı gibi baktım ona, canım sıkıldı sonra. Oreste bir köpek gibi gözlerini yere indirdi.

"Başka biri var mı bu işin içinde?"

Oreste yanıt vermedi, sigarasına bakıyordu.

"Terasa çıkalım," dedim.

Tahta bir merdivenle çıkılıyordu terasa, merdivenin bittiği yerde bir kapak vardı. Şimdiye kadar hiç çıkmamıştık. Gabriella öğlenleri güneş banyosu yapıyordu yukarıda.

Koridordan ayağımızın ucuna basarak geçtik. Merdiven ağırlığımızın altında çok kötü gıcırdadı. Yukarı önce Oreste çıktı.

Göğün altında açık bir loca gibiydi, sabah güneşi her yanını dolduruyordu. Önü tuğladan alçak bir duvarla kapatılmıştı, dört bir yanındaki direklerin üzerine yer-

leştirilmiş kalaslar bir tür çardak oluşturuyordu. Duvarın üstünde kırmızı sardunya saksıları vardı ve geride çamların koyu renk dorukları görünüyordu.

"Hiç de kötü değil. Bu kadın yaşamasını biliyor."

Oreste, şaşkın şaşkın, bakıyordu. Tabureler, bornozlar ve katlanıp duvara dayanmış bir şezlong vardı. Şezlonga yatınca gökyüzü ve sardunyalardan başka bir şey görünmüyordur, diye düşündüm.

"Sevgili dostum," dedim Oreste'ye. "Onu gölcüğe götürmeye gerek yok. Bizden daha çok yanmıştır."

"Çıplak mı güneşleniyor diyorsun?" diye kekeledi.

"Seni de çağırdı mı buraya?" Gülümsedim ve buna da canım sıkıldı. Oreste gözlerini bornozlardan ayıramıyordu.

"Ne mutlu karıncalara ve eşekarılarına," dedim. "İnelim."

Suç kimdeydi o sabah? Dalga geçen bende mi? Bugün düşündüğümde, hâlâ Greppo'da, ay ışığında, Poli'nin konuşmalarında buluyorum suçu. Oreste'ye, "Eve gidelim," demem gerekirdi. Ya da Pieretto ile konuşmam. Belki Pieretto hâlâ kurtarabilirdi onu. Ama her şeyi anlayan Pieretto o günlerde hiçbir şeyin ayrımına varmadı.

Zaten oyun benim de hoşuma gidiyordu. Öğlene doğru Gabriella, bütün sabah evin içinde şortla dolaşan, çene çalan, kapıları çarpan, Pinotta'yı sağa sola koşturan Gabriella, bizi güneşte yanan çamların altında ya da sessiz verandada kitap okur ya da birbirimizi dinlerken bırakıp birden ortadan yok oluyordu. Oreste ve ben birbirimize göz kırpıyorduk, aramızda bir gizdi bu ve o güneşlenme saati düşünceler içinde gergin ve çok yavaş geçmişti. Poli'nin yukarı gidip bir süre görünmediği bir sabah, Oreste'nin sarardığını fark ettim. Oreste'yi kıskanmıyordum; Gabriella'yı ciddi olarak düşünmüyordum ben, ama onun düşündüğü de aklımdan geçmemişti doğ-

rusu. Oyunun tadını çıkarıyordum, hepsi buydu; bu da başka bir gizdi işte, gölcükteki gibi, zararsız; yine de Pieretto'nun anlamamasına dikkat ediyordum. Bunu sofrada damdan düşer gibi söyleyebilecek biriydi Pieretto.

Oreste'ye, "Ama seni Giacinta beklemiyor mu?" demeyi düşündüğümde, geç olduğunu anladım. Her zamanki göz kırpmama Oreste'nin yanıt vermediği sabah oldu bu: O, o değildi artık. Gabriella onunla konuşmuştu. Geceki fırtınadan sonra, birlikte güneşin doğuşunu seyretmeye çıkmışlardı, gülüşerek çayırdan geçip döndüklerini penceremden gördüm. Poli odasından çıkmamıştı o sabah; aşağı indiğimde Pieretto ile Pinotta alçak sesle konuşuyorlardı ve Pinotta bana kötü kötü baktı. Pieretto aynı şeylerin yinelendiğini söyledi. "O budala yine çekmiş." Pinotta yatak örtülerinden kusmuk temizlemeye çağrıldığını anlattı. "Başka zamanlar da olmuş muydu?" dedi Pieretto. Kız da, "Çok içtikleri her zaman," dedi.

Önceki akşam portakal suyundan başka bir şey içmemiştik; hatta ağırlaşan hava ve ilk şimşeklerle üzerimize bir tedirginlik gelmiş, keyfimiz kaçmıştı, bu da bende bir sıkıntı, bir suçluluk duygusu yaratmış ve sözü Greppo'da kalışımıza getirerek, artık gitme zamanının geldiğini söylemiştim. Burada çok iyi vakit geçirdiğimizi ve daha yapacak çok şey olduğunu anlatmak için hepsi birden –Gabriella da dahil olmak üzere– üstüme atılmışlardı. Poli de, "Yakınabilecek olan tek kişi Pinotta," demişti, "ama o da yakınamaz." Bunun üzerine (şimşekler çamları aydınlatıyordu), bizim arkadaşlığımızı gereksiniyorlarsa, buraya niçin yalnız kalmaya geldiklerini anlamadığımı söylemiştim ben de. "Kendini beğenmiş, sen de!" demişti Gabriella, ama korkunç bir gök gürlemesi bizi içeri kaçırdı ve bu konu da bir daha açılmadı.

Akşam Pieretto peşimden odaya geldi ve Poli'nin yeniden düşüşünü tartıştık.

"Bunu bekliyordum. O budalanın şakası yok," diyordu Pieretto. "Babası köyde tutmak istiyor onu."

"Bir saate kadar kalkar," diye konuşmayı sürdürdü. "Tehlike yok. Tanrı'nın her kulunun başına gelir bu."

"Bu olayın içinde Oreste var," diye gözlemimi belirttim.

Pieretto ağzını büzdü. Poli'yi düşünüyordu. "Zayıf bir çocuk," dedi. "Suç, babaların çok fazla para kazandığı bu dünyada. Böylece bütün hayvanlar gibi kıyıdan kıyıdan gideceklerine, daha yüzme bilmezken kendilerini derin suda buluyor oğulları. Ve elbet su yutuyorlar. Çocukken nasıl bir yaşamı olduğunu biliyor musun?"

Korkunç bir öykü anlattı bana sonra, annesiyle babası Greppo'da uşaklar hizmetçilerle büyütmüşlerdi onu, on üç-on dört yaşlarına kadar. Bin türlü budalaca şey öğretmişlerdi ona, bunların başında da zengin doğulduğu ve kadınların annesinin önünde diz çökmelerinin doğru olduğu geliyordu. Tanrı'nın önünde, elbet, hepsi onun çocuklarıydılar. Gerçekten, daha on iki yaşına gelmeden bir hizmetçi onu yatağına almış ve aylarca iliğini emmişti. Sonra, bununla yetinmeyip onu ormana götürmeye başlamıştı; burada giysi değişmece oynuyorlardı. Daha erkek olmadan çapkınlık yapmaya başlamıştı yani Poli. "Onun için yaşam böyle şeylerden ibaret," diyordu Pieretto. "Annesinin uyku haplarını çalıp uyuşturucu gibi kullanıyordu. Tütün çiğniyordu. Özür dileme bahanesiyle sarılıp kendini mıncıklatmak için hizmetçileri tokatlıyordu..."

"Domuz olan o," dedim sabırsızlıkla. "Paranın ne ilgisi var bununla. Onun gibi olanların hepsi ona benzemiyor."

"Evet, benziyorlar," dedi Pieretto. "Ama onun farkı şurada, karısı da söylüyor, ötekilerden daha saf. Ve şakası yok, biliyorsun. Göreceksin, ölmezse Budist olacak."

Tam bu anda gördüm pencereden Gabriella ile Oreste'nin gülüşerek geldiklerini. Yamaçtaki çayırda kayıyor ve gülüyorlardı.

"Ya Gabriella?" dedim Pieretto'ya. "O kokain çekmiyor mu?"

"Gabriella hepimizle dalga geçiyor. Eğleniyor bununla."

"Peki, niçin birlikteler?"

"Tartışmaya alışmışlar."

"Birbirlerini seviyor olamazlar mı?"

Pieretto her zamanki gülüşüyle güldü ve bir ıslık çaldı. "Bu tür insanların," dedi, "yitirecek zamanları yoktur. Sorunları daha yalındır. Sorun hep para sorunudur."

Sonra verandaya indik, Oreste'yi ve onu gördüm. Gabriella, odası onun odasına bitişik olan Poli'nin yanına gitmişti bile. Döndüğünde, "Hasta canlanmış," dedi. Kimse uyuşturucudan söz etmedi. Gerek onun, gerekse Oreste'nin gözlerinin içi gülüyordu ve sonunda Poli'yi unuttuk. Bir köy şenliğine, ağustos sonundaki panayırıyla ünlü olan bir köye gidip dans etme tasarımızı konuşmayı sürdürdük. Öğle zamanı Gabriella ortadan yok olunca, Oreste'ye çabucak göz kırptım, yanıt vermek istemediğini fark ettim o zaman. Bizden uzakta oturuyor ve derin derin bir şeyler düşünüyordu. Ama gözleri hâlâ parlıyordu. O zaman ciddi olarak Giacinta'yı düşündüm.

XXII

Oreste, bizi şenliğe götürmek için at arabasını almaya eve gitti, ama üç kişiden fazla binilemiyordu, Poli'nin başı ağrıyordu ve orada dans etmek gerekiyordu. Bunun üzerine ben de Greppo'da kalacağımı söyledim, çünkü sevmeye başlamıştım artık burayı ve yalnız başıma bir gün geçirmek güzel olurdu.

"Ne alçaksınız," dedi Gabriella; Oreste ile Pieretto'nun arasına oturmuştu bile. "Ayıp oldu ama."

Hoşça kalın, diyerek ve gülüşerek yola çıktılar. Sabahı eğreltiotlarının altındaki mağarada geçirdim. Mağaranın önündeki yar gökyüzüne açılıyor ve bir sazlık ovayı gözden gizliyordu. Yukarıda bir bağ vardı belki de eskiden.

Mağaranın ağzında çırılçıplak soyunup güneşlendim. Gölcükteki günlerden beri hiç yapmamıştım bunu. Hâlâ bu kadar yanık olduğumu görmek beni şaşırttı, neredeyse eğreltiotlarının sapları kadar karaydım. Gözlerimle sağı solu tararken pek çok şey düşündüm. Ağaçların arasındaki açıklığı gözlerden saklayan makilikten birdenbire biri çıkabilirdi, ama kim? Hizmetçiler ya da Poli değil. Kayaların ve ormanın cinleri belki ya da Greppo'nun –benim gibi çıplak ve yabanıl yaratıklar olan– hayvancağızlarından biri. Sazlıkların üzerinde bulutsuz

gökyüzündeki ince beyaz ay, güne büyülü, simgesel bir hava veriyordu. Çıplak bedenler, ay ve toprak arasında niçin bir ilişki var? Oreste'nin babası bile bu konuda bize takılmıştı.

Öğle olunca çamların arasındaki, ay gibi bembeyaz parlayan, eski villaya döndüm. Evin arkasında, seranın çevresinde dolandım; küçük bir pencereden ütü yapan Pinotta'nın kızıl saçlı başını gördüm. Açık kapıdan renk renk çiçeklerle dolu saksılara bakarken, yaşlı Rocco dışarı çıktı ve bir şeyler homurdandı. Konuşmaya başladık; bedenimin rengini beğenmişti.

Greppo'da havanın çok temiz olduğunu söyledim; Poli bu kadar sağlıklı ve dinç olmasını Greppo'da geçirdiği yıllara borçlu değil miydi acaba? Pinotta o sızlanan bakışlarıyla söylediklerimi dinlemeye başlamıştı.

"Evet, evet," dedi Rocco, "hava iyi."

"Poli bununla da yatsa güzel olurdu doğrusu," diye düşündüm.

Rocco gözucuyla baktığı için gülümsemek zorunda kaldım. Sonra ağzındaki izmariti eline, kapkara iri eline tükürdü ve bir şeyler daha homurdandı.

Mevsimden yakındı. Depodaki suyun yetmediğini, su taşımak gerektiğini söyledi. Eskiden bir pompa varmış, ama bozulmuş.

İçtiğimiz suyun nereden geldiğini sordum o zaman. Pinotta pencereden, "Kuyu suyu," dedi. "Kim çekiyor peki?" Kızıl saçlı baş öfkeyle sallandı. "Ben çekiyorum."

Ben Rocco ile konuşmak, ormanı ve eski zamanlardaki yaşamı anlattırmak istiyordum, ama Pinotta'nın yuvarlak gözleri bir dakika bile bırakmıyordu beni.

O zaman terasta banyo yapan oluyor mu ve hangi suyla yapıyor diye sordum. Pinotta hafifçe güldü. "Terasta bayan güneş banyosu yapıyor," dedi.

"Suyu sizin taşıdığınızı sanıyordum."

"Henüz kimseyi öldürmedim."

Cesaretlenmişti, şenliğe niçin benim de gitmediğimi sordu. Bu konu Rocco'yu da ilgilendirmişti. Büyük bir gizi öğrenmek üzerelermiş gibi, umutla baktılar bana.

"At arabasında hepimize yer yoktu," dedim kısaca.

Yaşlı Rocco başını salladı. "Çok fazla insan," diye homurdandı, "çok fazla."

Yüzü önceki günden beri çökmüş görünen Poli bir ara kahvaltıya indi, sonra yine yukarı çıktı ve ancak hava kararırken yeniden göründü. Gün boyunca toplam on tümce konuşmadık; birbirimize ne diyeceğimizi bilmiyorduk; o yorgun yorgun gülümsüyor ve ortalıkta dolanıyordu. Bütün öğleden sonra, oyun odasında eski kitapları, sararmış albümleri, eski ansiklopedileri ve resimli dergi ciltlerini karıştırarak geçirdim. Gün batarken Poli içeri girince başımı kaldırıp sordum:

"Akşam yemeğine gelecekler mi?"

Poli gözlerini kaldırdı, yüzü aydınlandı. "Bu arada birer kadehçik içelim diyorum," diye önerdi.

Çamların altına oturup içtik.

"Zaman geçiyor," diye gözlemde bulundum. "Her şeyin durmuş göründüğü burada bile. Aslında, yalnızken iyisiniz, Poli."

Gülümsedi. Üstünde gömleği, boynunda altın zinciri vardı, teni yanıktı. "Niçin," diye konuşmaya başladı, "birbirimize sen demiyoruz? İkimiz de Oreste'nin arkadaşıyız."

Senlibenli konuşmaya başladık. Torino'daki yaşamımı, dönünce ne yapacağımı sordu kibarca. Pieretto'dan söz ettik; Oreste'nin evindeki kadınların onu din bilgini sandıklarını anlatınca güldü, oldukça canlanmıştı, Pieretto'nun daha değerli olduğunu söyledi; ama bir kusuru vardı: Derin güçlere, bizlerin içindeki bilinçsiz saflığa inanmıyordu.

O kışı Greppo'da mı geçireceğini sordum. Kararlı, bir ifade taşıyan bakışlarıyla sessizce evet dedi.

"Hep düşünüyorum," dedim, "çocukluğunu geçirdiğin bu yerde bulunmak seni etkiliyor olmalı. Senin için her şeyin özel bir sesi, bir yaşamı olmalı burada. Özellikle şimdi."

Poli susuyor ve gözleriyle dinliyordu.

"... Geldiğimde beni de heyecanlandırdı," dedim. "Düşün ki burada şimdiye kadar hiç bulunmamıştım. Ama bu bırakılmışlık ve bitki çokluğu –basit bir kır değil, daha fazla bir şey bu– ânında çarpmıştı beni. Sen buradayken de böyle miydi?"

İnatla bana bakıyordu.

"Ev buydu," dedi, "daha çok insan, daha çok hizmetçi vardı, ama değiştirmediler."

"Evi kastetmiyorum. Ormanlardan, bakılmayan üzüm bağlarından, bu yabanıl havadan söz ediyorum. Bu sabah mağarada güneşleniyordum, tepenin bir kanı, bir sesi varmış, yaşıyormuş gibi geldi..."

Toparlandığını gördüm.

"... Bunca zamandır buradasın, Greppo üzerine bu tür şeyler düşündün mü hiç?"

Konuşuyor, bir yandan da kendi kendime, "Sen deliysen, ben de deliyim. Belki bir kez olsun anlaşırız, kim bilir," diye düşünüyordum.

Ama Poli, bardağını sıkarak: "Bütün çocuklar gibi hayvanlar için deli olurdum. Köpeklerimiz, atlarımız, kedilerimiz vardı. Bub adında bir atım vardı, bir İrlanda binek atı, sonra öldü. Hayvanların umursamazlığını severim, bizden daha özgürler..."

"Benim tepe için söylediğimi sen hayvanlarda buluyordun belki. Yabanıl hayvanları sever miydin, tavşanları, tilkileri?"

"Sevmezdim," dedi Poli, kararlı bir biçimde. "Hay-

vanlarla konuşurdum ben, sizinle konuştuğum gibi. Yabanıl hayvanlarla konuşamazsın. Bub'ı seviyordum, kırbaçlamama izin veriyordu çünkü. Kedi yavrularını seviyordum, çünkü kucağıma alabiliyordum. Anlıyor musun?" dedi yüzü aydınlanarak. "Bir kadınla olduğu gibi, annemle olduğu gibi..."

"Anne başka bir şey," diye sürdürdü konuşmasını. "Zavallıcık, bana acı çektirdi. Milano'ya gittiğinde kıştı, Noel'i yalnız geçirdim, hizmetçiler ve karla. Karanlıkta pencereden kara bakar, kadınlar beni aradıklarında yanıt vermezdim, delirtmek için..."

"İşte bir kış anısı," dedim.

"Annem yok artık," dedi Poli. "Benim için kırlar her zaman kış demek oldu."

O akşam böyle geçti, gece yarısı yemek yemek zorunda kaldık. Pinotta bize, o masada oturan ikimize bakıyordu ve çok eğlenir gibi bir havası vardı. Ayaklarını sürterek gidip geliyordu. Bir tür kaygı duyuyordum, Poli'den daha çok kaygılıydım. Uzun süre içtik ve bir an geldi, nasıl bilmiyorum, ona Rosalba'dan söz ettim. Nerede olduğunu, o işin nasıl bittiğini sordum.

"Ah," dedi Poli, çok üzgün, "öldü."

XXIII

Üçü sabaha karşı döndüklerinde ben sesim kısılmış, uykusuzluktan sersemlemiş bir durumdaydım. Bütün gece Rosalba'nın ölümünden söz etmiştik. Poli pek bir şey bilmiyordu. O kaldığı rahibelerin pansiyonunda –bir tür uyuşturucuyla zehirleyerek– kendini öldürmüştü, Poli denize gittikten sonra. Çamların altında, havuzun çevresinde dolaşmış, alçak sesle gün ağarıncaya kadar konuşmuştuk. Ölüm hiçbir şey değil diyordu Poli, ölüme karar veren biz değiliz, bizim içimizde yalnızca sevinç ve dinginlik var, o kadar.

Bunun üzerine, ruhun dinginliğinin bir parçası kokain mi, diye sordum. Hepimiz şöyle ya da böyle bir uyuşturucu kullanıyoruz, diye yanıt verdi, şaraptan uyku hapına, çıplaklıktan avcılığa kadar. "Çıplaklığın ne ilgisi var?"

İlgisi vardı: Salt hayvanlaşma zevki ve bir toplum kuralına aykırı davranmak için çırılçıplak insan arasına çıkıyordu kimileri.

Kendini öldürmekle hastalık ya da kaza nedeniyle ölmek arasında dağlar kadar fark olduğunu Poli'ye kabul ettirmek için gece yetmedi. Rosalba'dan, heyecanlanmış bir çocuğun kesik kesik çıkan sesiyle söz ediyordu; kendisinin ölümden döndüğü günlerden söz ederken ise sesi

yumuşuyordu; kimsenin suçu yoktu; Rosalba ölmüştü; ikisi de huzura kavuşmuştu.

Bütün gece, neredeyse ona hak verir gibi tartıştık, içki ve sigara içtik. Güneşin ilk ışıkları bizi koltukta buldu, saçı başı dağılmış olan Pinotta bize kahve yapıyordu. Çamların iğnelerinin arasından ay görünüyordu. Şimdi avdan, zavallı hayvanlardan söz ediyorduk, tüm uyuşturucuların arasında, kan akıtmayı hiç anlamadığını söylüyordu Poli; Rosalba'nın öğrettiği buydu, şeytansı bir şey vardı kanda. "Şimdi Oreste ava gitmek istiyor. Bir insanın bazı şeylerden hoşlanmayabileceğini anlamıyor. Kendin git ve başkalarını rahat bırak..."

Gün ışığı beni biraz yatıştırdı, ama gerilim, yorgunluk, içimde kalan kızgınlık uyumama izin vermedi. Evin önündeki küçük alanda neşeli sesler duyduğumda Pieretto'ya çok kızdım; bunların hepsini bildiği halde bana hiç bir şey söylememişti; hemen inmedim; gözlerimi tavana dikmiş dalgın dalgın düşünüyordum: Rosalba, kokain, akan kan, tepe, bir düş olmalıydı hepsi, hep birlikte bana oynadıkları bir oyun. Yapmam gereken tek şey aşağı inmek, hiçbir şeyin ayrımında değilmiş gibi davranmak ve kendimi oyuna kaptırmamaktı. Yüzlerine karşı gülmekti, işte bu...

Bir gürültü ve bir silah sesi beni yataktan fırlattı. Pencereye koştum ve gülüşerek at arabasından indiklerini gördüm. Oreste namlusundan duman tüten bir tüfeği sallıyor, giysisi arabacı yerine takılmış olan Gabriella ise, saçları rüzgârda dalgalanarak, "İndirin beni," diye bağırıyordu.

Pinotta ve aşçı kadın dışarı koştular; Poli de çıktı. Hoş geldinler, konuşmalar başladı. Şarap, panayır, su dolu hendekler. "Ne kadar güldük," diyorlardı, "Oreste'nin köyünden geçtik." At, başı önünde, eşiniyordu.

Ben de aşağı indim, kargaşa bitene kadar öğlen ol-

muştu. Kendilerini koltuklara atmış, iç çekerek, bağrışarak, konudan konuya atlıyorlardı. Birlikte eğlenmenin sonucunda aralarında gizli bir anlaşma vardı. Eğlenmesini bilen insanlar bunlar, diyorlardı, ne köyler görmüşlerdi, ne köyler! Pieretto bir meyhaneciyle dövüşmüş, bir hendeğe düşmüştü; sonra çanları çalıp kilise bekçisini dışarı çıkarmışlar, bir bağdan üzüm çalmışlardı.

"İşte böyle," dedi Gabriella'nın koltuğunun kolluğuna oturmuş olan Pieretto, "tüfeklerini hazırladın mı, Poli? Köpeklerin işini biz yaparız."

Öğlen ortalık sakinleşti. Gabriella kendine çeki düzen vermek için yukarı çıktı. Oreste'ye baktım, dingin ve mutluydu. Gabriella'yla daha da yakınlaştığı gözlerinden okunuyordu. Hiçbir şey sormaya gerek yoktu.

Poli ile şakalaşmaya başlayan Pieretto'yu anlamıyordum. Dedesinin tanıdığı bir köylüden, yaşlı adamın o köylerde kaç gelini gebe bıraktığından söz ediyorlardı.

"Eski bir aile zevki," dedi Poli. "Köylüler bu tür şeylerden hoşlanırlar."

"Yazık," dedi bunun üzerine Pieretto, "Gabriella seni seviyor. Yoksa ailenin borcunu ödeyebilirdi. Bu şenliklere daha sık göndermelisin onu."

Pieretto'nun aklında ne vardı bilmem, ama patlayan Oreste oldu, birdenbire ok gibi yerinden fırladı. Poli, bir gözünü kaldırdı, kararsız kalmıştı.

Oreste, Pieretto'nun önünde ayaktaydı ve ağzından tek sözcük çıkmıyordu. İkisi de kıpkırmızıydı, bir an bakıştılar, ama Pieretto kendine gelmişti.

"Sana ne oluyor?" dedi, sert bir sesle. "Bir yerine bir şey mi battı?"

Oreste onu süzdü, Poli'yi süzdü, sonra hiçbir şey söylemeden dışarı çıktı.

Merdivenlerde yalnız kalır kalmaz Rosalba'yı biliyor mu, diye sordum Pieretto'ya. Kısa bir süre önce öğ-

rendiğini, ama Torino günlerinden beri bunu beklediğini söyledi. "Bir kadın o durumda ne yapsın isterdin? Kadınların başka çıkış yolu yoktur. Soyut düşünemezler..."

"Poli sorumsuz piçin biri..."

"Bilmiyor muydun?" dedi Pieretto. "Nerede yaşıyorsun?"

Onu oracıkta parçalayabilirdim. Dilimi ısırdım. Tam o anda Gabriella seke seke koridordan geçti; bize acele bir merhaba, deyip aşağı koştu.

"Bir bu eksikti," diye homurdandım. "İkinizden hanginiz baştan çıkardınız bunu?"

"Ne diyorsun, kim onu baştan çıkarmış? O çapkın daha anasından doğmadı."

"Biri ciddi ama."

"Her şey olabilir," diye sırıttı Pieretto. "Ona bu öğüdü sen mi verdin?"

O an Pieretto'nun benden de saf olduğunu anladım. Koluna girdim –asla yapmadığım bir şeydi bu– ve pencereye yaklaştık. "Üç günden beri sürüyor bu," dedim, "sonu kötü olabilir." En iyisinin gitmek olduğunu söyledim ona. İsterlerse birbirlerini öldürsünler, benim için fark etmezdi. Poli umurumda değildi, ama Oreste umurumdaydı.

"Seni korkutan ne? Tüfek mi?" dedi Pieretto, gülmeye hazır bir biçimde.

"Demek sen de bunu düşündün. Beni korkutan Oreste ile artık konuşulamaması."

"Hepsi bu mu?"

"Poli'nin yüzü hoşuma gitmiyor. Söylediği şeyler de hoşuma gitmiyor. Şu Rosalba olayı da..."

"Ama Gabriella hoşuna gidiyor."

"Sarhoş olup hendeklerde yuvarlandığı zaman değil. Bu insanlar bizim gibi değil..."

"Ama güzel yanı da bu," diye bağırdı Pieretto, "güzel yanı."

"Birbirlerinden nefret ettiklerini sen söyledin."

"Aptal," dedi Pieretto, "nefretlerini belli ediyorlar, içtenler hiç olmazsa. İçten insanları sevmiyor musun?"

"Ama Oreste, Giacinta ile evlenmek üzere..."

Aşağıdan kahvaltıya çağrılıncaya kadar konuşmayı sürdürdük. Poli şaşkın ve canı sıkkın, Oreste aksiydi; saçlarını yıkamış olan Gabriella ise şakıyıp duruyor, öküzlerin kırmızı püsküllerinden ve asetilenin iğrenç kokusundan söz ediyordu.

"Asetilen kokusunu severim," dedi Pieretto. "Kış tezgâhlarını ve borazanları anımsatıyor bana."

XXIV

Oreste'yle konuşmak istedim. Benden kaçmıyordu gerçi, ama yarı alaycı, yarı gücenik bir havası vardı ve bu, cesaretimi kırıyordu. Merdivende durdurup tüfeği göstermesini istedim.

"Seninle birlikte," dedim, "ava gelebilir miyiz?"

Tüfekle av torbasını bilardo odasında, bir kanepenin üstüne atmışlardı.

Torbadan kırmızı bir fişek çıkardım ve, "Poli'yi bunlardan biriyle mi öldüreceksin?" dedim.

Fişeği elimden alırken homurdandı: "Nereden çıkardın bunu?"

"O zaman bırak da konuşayım," dedim. Alçak sesle (ötekiler verandadaydılar), "Şimdi Poli ile senlibenli konuştuğumuza göre, ona arkadaşımız değilmiş gibi davranamayız," dedim. Oreste kendisinin arkadaşça davrandığını düşünüyor muydu? On beş gün önce Poli, Giacinta'nın çevresinde dönmeye başlasaydı, kız kimseyle evli olmadığı halde neler olurdu? Hiç olmazsa fark ettirmemeyi becerselerdi. Bir an gelecek, Poli, her ne kadar bıkmış da olsa, deli de olsa, sorumsuz da olsa, göz yumamayacaktı artık. Hemen gitsek en iyisi olmaz mıydı? Güzel bir anıyla eve dönsek? Nereye varmayı umuyordu?

Oreste kıpkırmızı bir yüzle dinledi ve defalarca sö-

zümü kesmeye davrandı. Konuşmayı bitirdiğimde, yüzünde inatçı bir gülümsemeyle beni tepeden tırnağa süzdü.

"Aynı şey değil," diye kekeledi sonunda. "Ben kimseden bir şey çalmıyorum. Ne de saklanmak istiyoruz. O da aynı düşüncede."

"Aynı düşüncede olduğu belli. Bir kadın o. Ama sonu ne olacak, biliyor musun?"

Yüzünü buruşturarak bir kez daha baktı bana. "Onlar ayrılalı bir yıldan çok olmuş," dedi. "Gabriella onu görmek istemiyormuş artık. Poli'nin babası göndermiş onu buraya. Kendine çekidüzen versin, yeni saçmalıklar olmasın diye. Poli'nin ona nasıl davrandığını gördün..."

Oreste'ye yanıt vermedim, bir hasta içki içirilerek kızdırılarak gözlerinin önünde sevişilerek iyileştirilmez demedim. Yararı yoktu, çünkü öfkeyle konuşuyordu Oreste, yüzü inattan kızarmıştı; "şimdi ya da asla" demekti bu.

"Olağanüstü bir kız," dedi Oreste. "Şenlikte dans edişini, gülüşünü, çalgıcılarla şakalaşmasını görecektin... Herkesle birlikte olmayı biliyor..."

"Senin, hayatının erkeği olduğunu söyledi mi peki?"

Oreste kendini zorlayarak bana baktı. Gözlerini kaldırmadan, hoş görür gibi bir havayla. Gözleri parlıyordu. Günler sonra, bu oyunun boyumuzu aştığı belli olduğunda, bu bakışın nedeninin küstahlaşmama, mutluluğuyla beni kırmama isteği olduğunu anladım. Çünkü bu tür şeyler bizi utandırıyordu. Bunları konuşmasını bilmiyorduk.

"Ayrıca," dedi Oreste, "Poli de biliyor. Torino olayından sonra... Gabriella yalnız yaşıyordu zaten..."

"Kendisi mi söyledi sana? Öyleyse, burada birlikte ne yapıyorlar?"

Ötekiler gelip kesinceye kadar konuşmayı sürdür-

dük. Onu tedirgin etmeyi, direncini kırmayı başaramadım. Gabriella kendisinden konuşulduğunu anlamış olmalıydı, çünkü gelip kollarımıza girdi ve, "Hadi, hadi, gevezeler," diyerek konuşmamızı kesti. Ve bundan sonra da gözünü benden ayırmadı.

O gün öğleden sonra ava gittik. Poli de geldi. "Biz konuşuruz, onlar avlanır," demişti Pieretto. Poli eğlenir gibi bir havayla karısı ile Oreste'ye bakıyor gibi geliyordu bana. Arada sırada yavaşlıyor, Pieretto'yu ve beni durduruyor, son yıllarda tanıdığı onca kişi arasından yalnızca ikimizin onu anlamasının ne kadar güzel olduğunu söylüyordu. Bırakmıştım Pieretto konuşsun; bir an geldi ki sabırsızlandım ve bir makiliğin arkasına saptım. Oreste ile Gabriella'nın sülünleri bulmak için bağlara kadar ineceklerini biliyordum, Gabriella'nın sülünleri düşünmediğini de biliyordum, Oreste'nin ve Poli'nin de. Bunun üzerine yalnız kalmaya, sazlık bir kıyı ve ufuk aramaya karar verdim. Öyle yaptım ve bir sigara yaktım.

Gerçi Gabriella'yı görmemek, konuşmasını duymamak, Oreste'nin yerinde olmamak zordu. Oreste ile o son konuşmamızda bir kızgınlık ya da hınç belirtisi gösterdim mi acaba, diye sordum kendi kendime. Gabriella tüm tatlılığıyla içimizden biriyle ormana, belki kulübeye gitseydi diye düşündüm sonra, birlikte, gün ışığında... Po'yu, gölcüğü anımsadım. Yazın duyduğum ölüm kokusu neredeydi şimdi? Bütün o gevezeliklerimiz, konuşmalarımız neredeydi?

Bir tüfek sesi yankılandı. Kulak kabarttım. İzleyen neşeli seslerin arasından Pieretto'nun sesini tanıdım. Bir atış daha. Ayağa kalktım, gözlerimle bağların arasında duman bulutunu aradım. Aşağıda, neredeyse gürgenlerin arasındaydılar. "Aptal bu ikisi," diye homurdandım, "gerçekten sülünlere ateş ediyorlar." Kendimi yeniden otların üzerine attım, doğanın uğultusunu, o atışların tit-

reşimini, Greppo yaşamını dinliyordum, bütün bunların tadını sessiz ve sakin çıkarabilirdim şimdi.

Tepeye geri tırmandığımızda Greppo'nun gölgesi çoktan ovayı kaplamıştı. Vurdukları on kadar serçeyi gösterdiler, av torbasında fişeklerin arasında kanlar içinde yatıyorlardı. Gabriella, Oreste ve Pieretto'nun koluna giriyordu, bana surat astı; ne cehennemde kaldığımı sordular. "Bir dahaki sefer seni vururlar, dikkatli ol," dedi Oreste, çok sakindi.

Sofrada yine avdan, sülünlerden, çıkılabilecek avlardan konuştuk. Oreste heyecanla, inanarak tartışıyordu, epeydir böyle görmemiştim onu. Gabriella gözlerini ondan ayırmıyordu, kararsız ve dalgın bir havası vardı. "Davide ve Cinto av alanını boşalttılar," diyordu Oreste. "Korucuyu niçin değiştirmiyorsun?"

"Böylesi daha iyi," diyordu Poli de, "av çocuklara göre bir oyun."

"Prenslere göre," dedi Pieretto, "derebeylerine göre. Greppo'ya öylesi yakışır."

Sonra Gabriella yine koltuğuna kıvrıldı ve konuşmamızı dinledi, ne kâğıt oynamak istedi, ne de müzik dinlemek. Sigara içiyor ve dinliyordu; hepimize tek tek bakıyordu, gülümsüyor gibiydi. İçki geldiğinde içmek de istemedi. Ben Poli'nin yüzüne bakıyor ve Greppo'da akşamların, Gabriella ile burada yalnız olduklarında nasıl geçtiğini düşünüyordum. Sonunda buradan gidecektik. Onlar da gidecekti. Kış akşamları ne oluyordu bu villaya? Greppo'da geçen bu yazı, Oreste'nin aşkını, o sözleri ve o susuşları, kendimizi, kısa süre sonra her şeyin geçeceğini, biteceğini düşününce bir sıkıntı bastı üstüme.

Ama Gabriella ayağa fırladı, bir çocuk gibi esneyerek gerindi ve yüzümüze bile bakmadan, "Işığı söndürün," dedi. "Öyle değil mi, Oreste? Yarasaları görmek için ışığı söndürmek gerekmiyor mu?"

Gidip basamaklara oturdular, biz de peşlerinden gittik. Ağustosböceği sesinden çok yıldız vardı. Yıldızlardan ve mevsimlerden konuştuk. "Sabah yıldızı şu noktada kayboluyor," dedi Oreste. Gabriella ile ağaçların arasına gittiler; yan yana, yanak yanağa dolaşıyorlardı; hışırtılarını duyuyorduk. Poli'nin aramızda oturduğunu düşünmek garipti. Bir an, aramızdaki tek sağlıklı kişi oymuş gibi geldi, hepimiz kuşku içindeydik, susuyorduk.

"Torino'yu seyrettiğimiz gecelere benziyor," dedi Poli.

"Bir şey eksik," diye mırıldandım.

"Ses eksik."

O zaman Pieretto –derin bir soluk aldığını duydum– o kendine özgü narasını attı ve sonra sırıttı. Evden ayak sesleri, kapı gıcırtıları duyuldu sonra ve uzaklardan Oreste'nin kısılmış sesi yanıt verdi.

"Umarım Gabriella soğuk almaz," dedi Poli.

Pieretto da, "Bir şey içmiyor musunuz?" diye sordu.

XXV

"Ne severim bir bara girmeyi," dedi Pieretto, bir şişeyle basamaklara döndüğümüzde, "bir sinemanın önünden geçmeyi, Torino'da sabaha kadar dolaşmayı. Ya siz?"

"Bazen," dedi Poli, "kadınlar anlıyor mu, diye sorarım kendime. Bir erkeğin ne olduğunu anlıyor mu? Kadınlar ya üstüne atlarlar ya peşlerinden koşturtmak için kaçarlar. Hiçbir kadın yalnız kalmayı bilmez."

"Gece yarısından sonra öylesine de rastlarsın," dedi Pieretto.

"Bir zamanlar onları duygusal sanırdım," dedi Poli yere bakarak, "hiç olmazsa bunu bildiklerini sanırdım. Ne gezer! Tenin ötesine geçemiyorlar. Hiçbir kadın bir tutam koka etmez."

"Ama bu erkeğe de bağlı değil mi?" diye mırıldandım.

"Olay şu," dedi Poli, "iç yaşamları yok. Özgürlükleri yok. Bunun için hep birinin peşinden koşuyorlar ve bulamıyorlar. En ilginçleri en umutsuz olanları, tadını çıkarmayı bilmeyenleri... Onları hiçbir şey mutlu edemiyor. Gerçek anlamda lanetli kadınlar bunlar."

"Manastırdakiler," dedi Pieretto.

"Ne gezer," dedi Poli, "trenlerde, otellerde, dünyanın her yerinde. En iyi ailelerde. Bir manastıra ya da tutukevine kapatılmış olan kadınlar, bir sevgili bulmuş olanlar...

Yakardıkları Tanrı ya da öldürdükleri adam onları bir an bile bırakmaz, huzur içindedirler..."

Çakıllar gıcırdayınca kulak kabarttım. Oreste ile Gabriella dönsün de bu konu kapansın istiyordum. Ama bir kozalak ya da kertenkele olmalıydı.

"Bu söylediklerin seni bağlamıyor," dedi Pieretto. "Yoksa birini öldürmek mi istiyorsun?"

Poli sigarasını yaktı ve yüzü aydınlandı, gözleri yarı-kapalıydı. Taş yerini bulmuş gibi geldi bana. Karanlığın içinden konuştu: "Bunu yapmaya yetecek kadar bencil değilim. Beni çeken bir zevk değil bu."

"İnsanların kendilerini öldürmesini yeğliyor," dedim Pieretto'ya.

Uzun süre sustuk ve yıldızları seyrettik. Çamların serinliğinde tepeden, çiçek kokusu gibi hoş bir koku yükseliyordu. Kulübedeki o yaseminleri anımsadım, bir zamanlar ne yıldızlar seyredilmiş olmalıydı korunun gölgesinde. O kulübede hiç kimse yaşamış mıydı acaba?

"Hayvanlar," dedi Poli, "insanı anlıyorlar. Yalnız olmayı bizden daha çok biliyorlar."

Gabriella koşarak döndü. "Beni tutamazsın!" diye bağırıyordu. Arkadan Oreste geldi, daha sakindi. "Çiçeğini getirdim," dedi.

"Oreste karanlıkta kediler gibi görüyor," dedi Gabriella gülerek. "Üstelik karanlıkta bana sen diyor."

"Bakın," dedi bize, "hepiniz sen deyin, olsun bitsin."

İçeri girip ışıkları yaktığımızda hepimiz rahatlamıştık. Salona dağıldık, Gabriella şarkı mırıldanarak bir plak buldu. Saçına bir zakkum çiçeği iliştirilmişti. Kendini bir koltuğa bırakıp şarkıyı dinledi. Yumuşak, senkoplu bir *blues*, etkileyici bir kontraltoydu. Oreste sessiz, gramofonun yanında dikiliyordu.

"Güzel," dedi Pieretto. "Hiç dinlememiştik bu şarkıyı."

Gabriella gülümseyerek dinliyordu.

"Maura'nın plaklarından mı?" dedi Poli.

O akşam böyle bitti ve gidip yattık. Kötü, ağır bir uyku uyudum. Pieretto odaya girip beni uyandırdığında güneş yükselmişti.

"Başım ağrıyor," dedim.

"Yalnız değilsin," dedi. "Dinle bak, içeride başladılar bile."

Plağın sesi, o kontralto ses, evin içinde yankılanıyordu. "Deli mi bunlar, bu saatte?"

"Oreste, sevgilisine günaydın diyor," dedi Pieretto. "Ötekiler uyuyor."

Poflayarak yüzümü leğene daldırdım. "Oreste abartmıyor mu?"

"Budalalık bunlar," dedi Pieretto. "Anlayamadığımsa Poli. Yakınmasını beklemiyordum. Boynuzlanmayı istemiyor sanki."

Saçımı tarıyorken durdum. "Yanlış anlamadımsa," dedim, "Poli kadınlardan yorulmuş. Soluğunu kestiklerini söyledi. Hayvanları ya da bizi yeğliyor."

"İlgisi yok. Kadınlardan söz ederken acı çektiğini fark etmiyor musun? Aptal bir âşıktan başka bir şey değil..."

İndiğimizde şarkı henüz bitmişti. Pinotta toz alıyordu, Oreste'nin plağı koyar koymaz at arabasıyla gittiğini söyledi. Öğleden sonra dönecekmiş.

"Kendini kaybetti," dedi Pieretto. "İşimiz iş."

"Bisikletle dönecek."

Pieretto güldü, Pinotta da küstahça baktı.

Kendimi tutmadım. "Kim bilir," diye homurdandım, "istasyon onu nasıl etkileyecek."

"Sağlığına iyi gelir, sağlığına iyi gelir," diyerek Pieretto ellerini ovuşturdu. Sonra Pinotta'ya sordu: "Sigaraları anımsadı mı?"

Saat on birde, artık dayanamayarak çıkıp Poli'nin ka-

pısına vurdum. Aspirin isteyecektim. "Girin," dedi. Yatakta, sayvanın altındaydı, üzerinde puanlı, güzel bir pijama vardı; Gabriella şort giymişti, pencerede oturuyordu.

"Özür dilerim."

Hoşlanmış gibi baktı.

"Bugün ziyaret günü," dedi.

Yolunda gitmeyen bir şey vardı. Yüzleri hoşuma gitmemişti.

Gabriella bana ilacı getirmek için kalktı. Pırıl pırıl kırmızı seramik kaplı odayı geçti, bir çekmeceyi karıştırdı. "Galiba buradaydı," dedi aynadan gülerek.

"Banyoda," dedi Poli.

Gabriella dışarı süzüldü.

"Özür dilerim," diye kekeledim. "Geçen gece uyumadık."

Poli gülümsemeden bakıyordu bana, canı sıkkındı. Beni görmüyordu sanki, öyle geldi. Elini oynattı, ancak o zaman sigara içtiğini fark ettim.

Gabriella dönüp ilacı uzattı. "Birazdan iniyoruz," dedi.

Sabahı başım ağrıyarak mağarada geçirdim. Gabriella'nın olduğu yerden bulunduğum sazlık görünür mü acaba, diye soruyordum kendi kendime. Yaşlı Giustina'yı, Oreste'nin annesini, Greppo'da olanları bilseler ne diyeceklerini düşünüyordum. Ama o sabah daha dingin duyumsuyordum kendimi, işler tam anlamıyla sarpa sarmamıştı daha, her şey düzeltilebilirdi henüz. O lanet olasıcanın, diyordum kendi kendime, zaten bir sevgilisi var. Demek yapısı böyle.

Yukarı çıktığımda kimse yoktu, çamların altında durdum. Oreste dönmüş müydü, acaba? Ağaçların arasında, ışıkta ovadan buharlar yükseliyordu. O gezintilerden her dönüşümde bunun son olabileceğini düşünüyordum. Ama Poli kovmadığına göre, bize dayanabiliyor demekti bu; Pieretto haklı olsaydı, Poli bizi çoktan gönder-

miş olurdu. Hep aynıydı, Poli, Oreste'ye katlanıyordu, çünkü konuşmak, oyalanmak için Pieretto'yu ve beni elinin altında tutuyordu. Her zamanki gibi kabaydı işte.

Oreste ne yazık ki gelmişti. "Terasta güneşleniyorlar," dedi Pieretto, saf bir havayla, Poli yanında aldırmaz görünüyordu. Yüzünden uykusuz olduğu anlaşılıyordu. Sigara içiyordu, elinin titrediğini gördüm.

"Yukarıda mı güneşleniyorlar?" diye kekeledim.

Can sıkan birine bakar gibi baktılar bana. Yeniden Tanrı'dan konuşmaya başladılar.

Ama Poli kahvaltıda bir şeyler söyledi. Hangimiz yaptıysak, saat yedide plak çalandan yakındı. Kendisini uyandıran Gabriella'yı suçladı. "Her şey zamanında yapılmalı," dedi kaba kaba.

Gabriella parçalayacak gibi bakıyordu ona. Ama suçun onda olduğunu şakayla karışık söyleyen Oreste oldu, üzülmüştü.

Hepimiz sustuk, Gabriella ona bir göz attı. Gerçekten öfkelenmişti. "Deliler ve koca çocuklar arasında yaşamaktan bıktım," dedi, iğrenir gibi.

Bunun üzerine Oreste, yüzü kıpkırmızı, peçetesini atıp çamların altına gitti.

XXVI

Sessiz, sıkıntılı bir öğleden sonra geçirdik. Oreste olmadığı için av partisi suya düşmüştü. Gabriella mektup yazmak için odasına çekildi; Pieretto, "Ahmak bu!" dedi ve uyumaya gitti.

Kendini kaybetmeyen tek kişi Poli'ymiş gibi geldi bana; salonda kalmış dergi karıştırıyordu, yanında da bir şişe konyak vardı. Pencereden acı çeken bir ruh gibi geçtiğimi görünce, niçin onunla birlikte içmediğimi ve Pieretto'yu çağırmadığımı sordu. Bunun üzerine biraz geri gidip Pieretto'ya seslendim, sonra çekip gittim.

Gürgenlerin oraya, hatta daha aşağılara indim. Şimdiye kadar hiç yapmamıştım bunu. Yaylaya giden bir keçiyolunda buldum kendimi, kızıl toprak yol tozlu ve yer yer öküz pislikleriyle kaplıydı. Bir sürü sarı kelebek üstlerinde dönüp duruyordu. Bu sıcak yonca ve ahır kokusu hoşuma gitti, dünyanın Greppo'da bitmediğini anımsattı bana. Kırıldığım, kızdığım her şey bir anda aklımdan geçti ve o akşam Torino'ya döneceğimi söylemeye karar verdim.

Yolu gerisin geri tırmanırken son kez tepeye baktım. Çamlardan ve kayalık, çalılık yamaçlardan başka bir şey görünmüyordu aşağıdan. Gerçekten bir ada gibiydi Greppo, yabanıl ve yararsız bir yer. O an çoktan uzaklarda

olmak, olağan yaşamımı sürdürürken burayı yeniden düşünmek isterdim. O kadar kanıma işlemişti bu tepe.

Yokuş aşağı yavaş yavaş inen Rocco ile karşılaştım. Yukarıda beni aradıklarını söyledi. "Kim arıyor beni?" Dediğine göre dördü de arıyormuş ve gayet sakinmişler. Çamların altında çay içiyorlarmış. "Doktor da mı?" Doktor da.

Deli bunlar, diye düşündüm; tepeye kendimi sakınarak çıktım. Pembe etekliğini giymiş olan Gabriella beni görünce bağırarak onu aldatmamam ve dünkü gibi ortadan kaybolmamam gerektiğini söyledi. Omuz silkip çayımdan bir yudum aldım. Oreste hiçbir şey olmamış gibi (tüfeği dizlerindeydi) nişan almanın bazı püf noktalarını açıklamaya başladı. Sonra kalkıp gittik.

Bu kez toplu olarak indik. Pieretto'nun dirseğine dokundum ve gözlerimle sordum. Pieretto omuzlarını kaldırıp gökyüzüne baktı. "Bunlar bozuşmamışlar mıydı?" diye fısıldadım. "Gabriella onun odasına gitti," diye yanıtladı.

Bunun üzerine Oreste'nin yanına sokuldum ve vurmamız gereken şu tavşanın nerede olduğunu sordum. Tam bu sırada Poli ona bir şey söyleyince Oreste döndü, Gabriella da bana hafif gülümseyen, kaçamak bir bakış attı. Yoldan zaten ayrılmış olduğumuzdan, bir çalılık yalnız kalmamıza yetti. Yüreğim çarparak (ona sen diyordum) kekeledim: "Seninle konuşabilir miyim?"

"Pardon?" dedi, yine gülerek.

"Bu yürümez, Gabriella," dedim. "Seninle Oreste hakkında konuşmak istiyordum."

Durmuştuk. Gözlerini yakından gördüm. Ciddiydi, ama yine de gülüyordu.

"Oreste insanın umudunu kırıyor," diye inledi. "Oreste çok kötü."

Ona bakınca omuzlarını silkti. Sonra kararlı bir sesle

konuştu: "Ona sen de söylemelisin, eğer seni dinlerse. İyi arkadaş olduğunuzu sanıyorum. Artık kapris yapmamalı. Sizin gibilere pabuç bırakmam ben..."

Ağaçların, çalıların arasında yürüyorduk. Biraz geriden ötekilerin ayak sesleri bizi izliyordu. Dallara sürtünerek geçerken Gabriella bileğimi yakalayıp fısıldadı: "Seni ne kadar sevdiğimi bilmiyorsun... Kimse bilmiyor. Bu kadar ciddi, bu kadar komik, bu kadar genç... Sakın ona söyleme bunu... Ama benim dediklerimi dinlemeli ve kapris yapmamalı..."

Güneşin altına çıktım, ötekiler de çıktı. Bir şey başımı yalayıp geçti ve bir tüfek sesi yankılandı. Pieretto'nun bağırdığını duydum. Gabriella da bağırdı. Hepimiz bağırdık. Oreste bir ördeğe ateş etmiş, "Bir yabanördeği," dedi, ama vuramamıştı.

"Ne zekâ, üstümüzden ateş etmek," dedi Gabriella. "Bizi vurabilirdin."

Ama Oreste mutluydu, "Yalnızca saçma bunlar," dedi. "Tüfeği dayayıp ateş etsen ancak öldürür adamı."

"Tüfeği ver," dedi Gabriella. "Ateş etmek istiyorum."

Poli, bu oyunda yer almak istemez gibi, açıklığın kıyısında kalmıştı. Başka bir kuşun geçmesini bekledik; Gabriella tüfeği koluna dayamıştı; Oreste bir ona, bir gökyüzüne bakıyordu, heyecanlı ve mutluydu. Bir süre bir şey olmayınca, Poli kulübeye kadar yürümeyi önerdi.

O akşam, sofrada, yabanördeğinden konuşuldu, şakalar yapıldı. "Bir köpeğimiz olması gerekirdi," dedi Oreste. Pieretto da, "Önce bir avcımız olması gerekirdi," dedi. Ağızları dolu dolu, ateşli bir biçimde konuşuyorlardı.

"Bakıyorum, iştahın kaçmadı," dedim Oreste'ye.

"Karnı niye acıkmayacakmış?" dedi Poli. "Avcı o."

"Büyümesi gerekiyor," dedi Pieretto da.

"Niçin hepiniz Oreste'ye karşısınız?" diye Gabriella patladı. "Rahat bırakın erkeğimi."

Oreste, yarı şaşkın yarı mutlu bakıyordu bize.

"Dikkatli ol," dedi Poli Oreste'ye, "Gabriella bir kadındır."

"Gabriella'nın bir kadın olduğunun farkında mısın?" diye konuşmayı sürdürdü, alaycı.

"Bunu fark etmek zor değil," diye güldü Gabriella, "buradaki tek kadınım."

"Tek kadın," dedi Poli de ve göz kırpıp gülümsedi.

Pieretto'nun her şeyi anlar ve eğlenir gibi bir havası vardı. Oreste'nin başını önüne eğip yemeğini yediğini gördüm. Gizlenmek istiyor gibi geldi bana. Gabriella iğneleyici gülümsemesini bozmadan ona bir göz attı.

Gabriella kaç gün böyle gülümsedi ona? Bana da gülümsüyordu, hatta Poli'ye de. Greppo'daki ilk günlere dönmüş gibiydik. Gabriella ve Oreste ortadan kayboluyor, terasta, ormanda birlikte görünmez oluyorlardı. Oyun oynuyorlardı sanki; gizlenmelerine hiç gerek yoktu. Bizim gözlerimizin önünde, Poli'nin de gözlerinin önünde bir araya gelip konuşabilirlerdi, buna inanıyorum, Gabriella bunu yapabilecek biriydi. Zaman zaman bizimle alay ediyor, Oreste'yi bunun için kullanıyor gibi geliyordu bana. Akşamları masanın çevresinde buluştuğumuzda, Oreste'nin yüzü şaşkın, sık sık da sersemlemiş gibi oluyordu. Ne ben, ne Pieretto, Poli'yi öne sürerek bile onu sarsmayı başarabilirdik artık. Zaten ne önemi vardı ki? Gabriella için yalnızca bir eğlenceydi. Kaşlarının çatık olduğunu gördüğüm bir akşam kendisine de söyledim bunu; "Sen bilmiyorsun," der gibi başını salladı yalnızca.

Arada sırada susuşlarla, birbirlerine göz atışlarla tartışıyorlardı. Poli'nin aşağı geç indiği ve nereye gitse Oreste'nin ayağına dolaştığı sabahlar, Gabriella, bize eşlik etmesini, gidip çiçek toplamasını, Pinotta ile Due Ponti'ye gitmesini söylüyordu ona. "Çek git, koca be-

bek," diyordu. Odalara girip çıkarken, kısa bir gülümseyişle, sıkılmış bir tavırla söylüyordu bunu. Oreste, umarsız bir halde çamların altına gidiyordu. Ama sonra Poli ve Pieretto aşağı indikleri zaman, onu da çağırıyordu Gabriella, onun da olmasını istiyor, koluna giriyordu. Oreste, Poli'nin alaycı bakışları altında boyun eğiyordu.

XXVII

"Bu çamlığı pek sevmiyorum," dedi bir akşam Pieretto, Poli'yle ağaçların arasında dolaşırken. "Yeterince yabanıl değil. Ne kurbağa var, ne yılan."

"Ne oluyor sana?" dedim.

"Bahse girerim ki sen hoşnutsun," diye sırıttı. "Gölcük daha iyiydi. Burada çırılçıplak soyunamıyorsun bile. Fazla uygarlık var burada."

"Bence öyle değil," dedi Poli. "Köylüler gibi yaşıyoruz."

Ağaçların arasından çıkan Gabriella bize kuşkuyla baktı. "Bir dümen mi çeviriyorsunuz?" diye sordu.

"Belki," dedi Pieretto. "Poli burada köylüler gibi yaşadığımız kanısında. Bence domuzlar gibi yiyip içiyoruz. Peki, peki, beyler gibi."

"Beyler gibi mi?" dedi Gabriella suratını ekşiterek.

Pieretto güldü. "İnsanlar garip şeyler düşünüyor," dedi. "Yaşamınızı kazanıyorsunuz gibi geliyor mu size?"

Poli, "Çırılçıplak soyunmak istiyorsan, soyunabilirsin," diye araya girdi.

"Olamaz," dedi Pieretto da. "İnsan kendini fazla uygar duyumsuyor burada."

Gabriella, "Çırılçıplak soyunmak mı istiyorsunuz?" dedi. "Niçin olmasın? Ama böyle şeyleri köylüler yapmaz."

Pieretto bunun üzerine bana baktı. "Duydun mu? Hanımefendi de senin gibi düşünüyor."

"Hanımefendi deme bana."

"Olay şu," dedi Pieretto, inatla, "hayvanlar gibi çırılçıplak kimse dolaşamaz burada. Düşünüyorum da..."

Gabriella belli belirsiz gülümsedi.

"Ama çırılçıplak yaşamaktan söz ediyoruz," dedi Pieretto. "Oyun olsun diye soyunmaktan değil."

Ağaçların arasında Oreste belirdi, o gücenik havasındaydı.

"Bence," dedi Poli, "hepimiz çıplağız, ama bunu bilmiyoruz. Yaşam zayıflık ve günahtır. Çıplaklık zayıflıktır, açık bir yarası olması gibidir insanın... Kadınlar kan kaybettikleri zaman bilirler bunu..."

"Senin Tanrın çıplak olmalı," diye homurdandı Pieretto, "sana benziyorsa çıplak olmalı..."

Masaya oturduğumuzda hepimiz biraz sıkıntılıydık. Pieretto bile şaka yapmıyordu o akşam. Büyük bir üzüntüyle Gabriella'ya bakan Oreste bana en masumumuz gibi geliyordu. Çamlar altındaki o konuşmadan bir şeyler kalmıştı havada, bizi utandıran bir şeyler. Birden Poli ile Gabriella arasında bakışların gidip geldiğini fark ettim; sert, neredeyse kaygılı, gerçek bakışlardı bunlar. Eski sabırsızlığım baş gösterdi, yalnız kalma isteğim. Konuşan Pieretto oldu bu kez.

"Greppo zevklerinin son damlalarındayız," dedi birden sert bir sesle. "Sen ne dersin, Oreste?"

Yüzünde yumuşak bir anlatımla yakalanan Oreste başını kaldırdı. Ama kimse gülümsemedi. Ne Poli, ne Gabriella karşı çıktılar. Bir şeylerin olduğu belliydi. Rosalba'yı düşündüm yine.

"Avcılar, mevsim kapandı," dedi Pieretto bunun üzerine.

Oreste ürkekçe gülümsedi. "Daha göçmen kuşların

mevsimi var," dedi birden Gabriella, beklenmedik bir canlılıkla. "Çulluklar, keklikler." Suratını ekşitti. "Ama önce bağbozumuna gideceksiniz."

Oreste'nin canını sıkan bu konuyu konuştuk yine. Bağbozumunda San Grato'da olacağımıza babasına söz vermiştik. O zaman tartışmıştık bunu ve her zaman olduğu gibi, konu açılınca Oreste'nin yüzü karardı.

"Yazık ki Greppo'da bağbozumunu yalnızca ardıçkuşları yapıyor," dedi Poli, Oreste'yi yan gözle süzerek. "Keyfini bozma, Oreste. Sen gidersin, biz de seni burada bekleriz."

Ama ne gariptir ki, bakışların kötü olmasını önleyen masaya çöken sıkıntılı havaydı. İzleyen sessizliği bir klakson sesi yırttı. Camlarda bir ışık sütunu dolaştı. Gabriella canlanmış, ayağa fırlamıştı bile, "Onlar geldi. Döndüler," diye bağırıyordu. Yüksek perdeden konuşmalar ve bağırışlar duyuldu. Klaksonun sesi Oreste'nin av narasına benziyordu. Poli gönülsüzce kalktı. Pinotta salondan geçip mutfağa kaçtı. Bir an kendimi ayakta, Oreste'yle yalnız buldum. Dışarıda kahkahalar ve gürültü artarken, niçin bilmem, bardağıma içki koyduğumu anımsıyorum. Elimi Oreste'nin omzuna koydum ve, "Cesaret," dedim.

Son gecemiz olması gereken o gece böyle başladı. Dışarıda, yıldızlı ve yumuşak havada, baskın bir çam ve olgun kır kokusu vardı. İki otomobilin farlarının yabanıl ışığı çakıl kaplı yere, kara ağaç gövdelerine ve ovaya büyülü bir görüntü veriyordu. Her yandan Milanolular çıkıyordu. Gabriella, rastgele, beni birilerine tanıştırdı; ışıklar nedeniyle körleşmiş gibi bir sürü el sıktım, Pieretto da öyle; oturmak için içeri girdiğimizde kimseyi tanımıyordum.

Yemeğimiz kalmıştı. Her zaman önlükle hizmet eden Pinotta, başında bir başlıkla ortaya çıktı. İçki dolabını aç-

tılar. Kızlar ve erkekler bir şeylere karşı çıkarak ve gülüşerek kendilerini koltuklara attılar, kimi yemeğini yemişti, kimi içmişti, otomobillerden sepetler geldi, şişeler, tatlılar, bir yığın şey; tıpalar havada uçuştu. Üç kadın ve beş erkek saydım.

Kadınların üstünde yolculuk giysileri, boyunlarında şallar vardı, cırtlak renklere bürünmüşlerdi, bacakları çıplaktı. Hiçbiri Gabriella ile boy ölçüşemezdi. Yüksek sesle konuşuyorlar, ateş istiyorlar, insanın doğrudan yüzüne bakıyorlardı. Adlar birbirine karışıyordu, Mara adını duydum. Erkekler arasında, şeytansı yüzlü, beline kadar ancak gelen garip ceketli, zayıf bir genç vardı. Arkadaşları Cilli diyorlardı, girerken Pinotta'ya abartılı bir göz atarak herkesi güldürdü. Bir başkası Gabriella'nın koluna girdi ve kendilerini bir kanepenin üstüne bıraktılar. Biri de, kibar bir tavırla kalabalıktan ayrı durmuş, bağırarak herkesle selamlaşıyordu.

O ilk buluşmalarının coşkusundan söz ederlerken, başka bir şeyden konuşmak olanaksızdı. Milano'yla ilgili sözler, atışmalar, genel heyecan Poli'yi de etkiledi, kadınları coşkuyla karşılamıştı, göz işaretleriyle çabuk çabuk konuşuyordu. Gabriella, yüzünü ateş basmış, yanındakilerle tartışıyordu. Gelenler, hep bir ağızdan, ikisinin gizli yaşamını, köyde aşk yaşamakla ahlaksızca bencillik etmelerini, kararlı biçimde can sıkıntısını seçmelerini protesto ediyorlardı. Açık renk giysili, güçlü ve alaycı yüz çizgileri olan bir adam –sonradan öğrendim ki, kırk yaşlarındaydı ve adı Dodo'ydu– bir sessizlik ânını yakalayıp soğuk bir biçimde, insan serüveni kendi karısıyla değil, başkalarının karılarıyla yaşar, diye görüş belirtti.

Pieretto, bir av köpeği gibi, ortamı koklayıp duruyordu. Oreste'nin ortadan kaybolduğunu fark ettim. Gabriella da yok olmuştu. Biraz sonra bir sehpayla birlikte döndüler. Sonra Pinotta, gözleri yerde, kırılmış buz getir-

di. Gabriella gülerek ellerini çırptı –üstünü değiştirip mavi bir giysi giydiğini fark ettim– ve isteyenin yukarı çıkıp el yüz yıkayabileceğini söyledi. Verandada dört-beş kişi kalmıştık, zayıf bir kadın Poli'nin yanına oturdu.

XXVIII

Zayıf kadın, Poli'ye, "Niçin burada yaşıyorsunuz?" dedi. "Bana hemen anlatmanızı istiyorum."

"Bilmiyor musunuz?" dedi Poli de. "Babam beni hapsetti."

Zayıf kadın yüzünü ekşitti. İlk bakışta sanıldığı gibi, genç sayılmazdı pek. Elindeki bardağı uzatıp, "İçki verin bana," dedi. Kuru ve sert bir sesi vardı, parmakları yüzük doluydu.

"Seninki mi, Gabriella'nınki mi?" dedi aptalca gülerek.

Koltuk kolunda oturan karışık saçlı bir delikanlı gülerek, "Aynı şey," dedi. "Hep o ailevi yükümlülükler."

Bunun üzerine Pieretto ağzını açtı. "Bu gizi ortaya çıkarmak için bir akşam yetmez," dedi.

Kimse ona aldırış etmedi. O delikanlı yine konuştu: "Ama biz eğlenmek istiyoruz. Tek başına yeterince içmiyordur belki dedik. Nasıl içilir, sana göstermek için geldik. Dodo, bu yıl Milano'da hangi müzikle dans edildiğini bile bilmediğine bahse giriyor."

"Bununla," dedi Poli, ciddi bir ifadeyle ve parmağıyla tempo tutmaya başladı.

Hep bir ağızdan, gülerek, "Hayır," diye haykırdılar. Zayıf kadın çın çın öten bardağa öksürdü. Yüzünde, altın dişlerini gösteren alaycı bir anlatımla Dodo salona girdi.

"Bir yıl gerisin," dedi delikanlı, ortalık sakinleşince.

"Üç aydan çok değil," dedi Dodo, heyecansız, konuşmayı o başlatmış gibi. "Poli'nin üç aylık bir gecikmesi var."

Bronz tenli, soğuk bakışlı biriydi bu Dodo, kimseye aldırmadan, kendinden emin konuşuyordu. Bunların geldiğini duyduğumuzda Poli'nin keyfinin kaçışını, önceki bakışlarını düşünüyordum. Her şey birden değişmişti. Arkadaşları ortaya çıktılar, merdivenlerden iniyorlardı, o nazik yüzleri yeniden görüyordum. En son Gabriella girdi içeri, gramofon cızırdamaya başlamıştı.

Bir pencereye dayanmış, ayakta duruyor ve ortadan yok olmak, ormanlara kaçmak istiyordum. Soğukkanlılığını yitirmeyen Pieretto insanlarla çene çalmaya başlamıştı bile. Henüz kimse dans etmiyordu. Zayıf Cilli bir köşede âdemelmasını hoplata hoplata kanepeleri yutarak eğleniyordu. Oreste yine ortadan yok olmuştu. Onun adına Gabriella'ya baktım. Poli'ye bir şey söylüyor, karışık saçlı delikanlı da onu bileğinden çekiyordu. Gabriella gülüp konuşarak onun peşinden gitti. Bu giysiyle güzel görünüyordu. Bu adamların kim bilir kaçı ona dokunmuştur, kaçı Oreste gibi yakınlaşmıştır onunla, diye düşündüm.

Öteki kadınlar hoşuma gitmedi. Sanki yığınla Rosalba bir arada gibiydi. Sarışın ve esmer, kendilerini koltuklara bırakmış, soğuk soğuk gülüyor, kadeh tokuşturuyorlardı. Hepsinden daha çok yüzüklü ve makyajlı olan zayıf kadın yerinden kımıldamamıştı. Masum ve yıpranmış küçük yüzüyle, erkeklerin konuşmasını dinliyordu. Ayaklarını altına alarak kanepenin üzerine büzülmüştü.

Sonra, birden, herkesin dans ettiğini gördüm. Kontralto ses, o *blues*'u söylüyordu. Oreste hâlâ yoktu. Gabriella, Dodo'nun kollarındaydı, dans ederken bile sakindi adam. Ona uygun erkekmiş gibi göründü bana. Şakakla-

rı açılmış, alaycı yüzüyle bir şeyler fısıldıyor, Gabriella da gülüyordu.

İçki almak için salonun öbür yanına geçtim. Pieretto oradaydı, buz yiyordu. "Hâlâ ayakta mısın?" dedim.

Bana hoşgörüyle baktı.

Garip Cilli, çiftlerin arasından geçerek yaklaştı. Bir şaka yapmasını bekliyordum – yüzünü ekşitmesini ya da horoz gibi ötmesini. Ama o elini uzattı. "Çok memnun oldum," dedi aptalca bir sesle.

"Sevimli bir ortam," diye göz kırptı.

Pieretto, "Buraya ilk kez mi geliyorsunuz?" diye sordu.

"Nerede olduğumuzu bilmiyorum doğrusu," dedi o da, aynı sesle. "Lokalde bir poker çeviriyorduk, arkadaşlar gelip aldılar. Gazinoya gittiğimizi sanıyordum, sonra Mara'yı gördüm, 'Poli'ye gidiyoruz,' dedi. Çoktan unutmuştuk Poli'yi. Delirdiğini söylediler bana." Bir deli gibi gözlerini belertti. "Hizmetçi kız nasıl?" diye fısıldadı. "Şu kızıl saçlı... İçilebilir mi?"

"Şurup gibi," dedi Pieretto.

"Poli için Milano'da ne diyorlar?" diye sordum.

"Yaşadığını bilen var mıydı ki! Bir gezi için iyi bir neden."

Kuş gibi sıçrayarak kapıya döndü. Ceketinin eteklerini çekiştirerek yanımızdan ayrıldı.

"Kibar ve içten," dedim Pieretto'ya.

Pieretto başını sallayarak masaya ve çiftlere baktı. "Hepsi içten," dedi inançla. "Yiyorlar, içiyorlar ve birbirlerinin üstüne saldırıyorlar. Ne bekliyorsun? Sana nasıl yapıldığını öğretmelerini mi?"

"Oreste nerede?" diye sordum.

"Sen de onlardan biri olsaydın, aynı şeyi yapardın..."

Bir içki daha alıp oradan uzaklaştım.

Dışarı çıkıp yarın başında durmak iyi geldi. Arkamdan hafif hafif duyulan müzik ve gürültü, beni ovanın

boşluğuyla baş başa bırakmıştı. Yıldızların arasında yüzmek gibiydi.

İçeri girince Gabriella'yı bir kenara çektim. "Oreste dışarıda seni bekliyor," dedim.

"O delinin teki."

"İkinizden hanginiz daha deli bilmiyorum," dedim. "Beni, kimse beklemiyor."

Bunun üzerine güldü ve dışarı kaçtı.

Ara sıra bir öbek oluşuyor, Pieretto ateşli ateşli konuşuyor, gülüyor, kadınlara takılıyordu. Henüz kimse hep birlikte çamların altına çıkmayı önermemişti. Gramofon yorulmak bilmeden çalıyordu. Bu insanların arasına karışmak kolaydı aslında. Ne kadınlar, ne de Dodo hoşça vakit geçirmekten başka bir şey istiyorlardı. Onlara katılıp eğlenmek yeterliydi. Sabaha daha çok vardı.

En çok dans edenler Poli ile o çok yüzüklü zayıf kadındı. Sonunda –Gabriella ne kadar zamandır yoktu bilmiyorum– gramofon sustu. Poli ile zayıf kadın, birbirlerine sarılmış olarak durdular. Ötekiler, Poli'nin küçük bir fotoğrafının önünde yere diz çökmüş, uluyarak tapınır gibi eğilip doğrulan Cilli'nin çevresine toplanmışlardı. Pieretto da izliyordu, ama hoşnut bir hali yoktu.

Birden Cilli dua okumaya başladı. Dodo'nun sarışın arkadaşı Mara gözyaşlarını kurulayarak kesmesi için yalvardı. Ötekiler Cilli'yi alkışlıyorlardı. Poli sallanarak yaklaştı, o da gülüyordu.

Ama Pieretto bir şey söyledi. "Saygı gösterilecek bir Tanrı'nın kaburga kemiklerinin arasında yara vardır," dedi. "Sanık soyunsun," diye ekledi. "Yarasını göstersin bize."

Birkaç kıkırdama duyuldu, sonra herkes sustu ve bir daha da kimse gülmedi. Bir kenarda duran zayıf kadın, soluk soluğa yetişmişti: "Ne var? Ne yapıyorlar?" Poli'ye bakmaya cesaret edemedim; ötekinin kıpkırmızı yüzünü görmek yetmişti.

Biri bir plak koydu; hemen çiftler oluştu. Kendimi Dodo'yla içerken buldum, birini arar gibi çevresine bakınıyordu. "Burada değil," dedim, "birazdan gelir." Belli belirsiz göz kırparak bardağını kaldırdı. Ciddi ciddi karşılık verdim. Birbirimizi anlamıştık.

Çok sarhoştum. Gürültü ve müzik yüzünden salonu bir sis perdesinin arkasından görmeye başlamıştım. Dipte oturan Poli'yi gördüm. Biri onunla konuşuyordu –Pieretto da vardı– dingin, ama biraz bitkin görünüyordu. Yüzü soluktu, ama artık her şey soluk görünüyordu.

Gabriella ile Oreste içeri girdiler.

XXIX

Artık çoğu çamların altına çıkmıştı. Tepenin eteklerinde bir av partisi yapmaktan söz ediyorlardı. Birini arıyorlardı, Poli ile yüzüklü kadını sanırım. Gramofon susmuştu. Bir cin daha almaya gittim.

Oreste yanımdan geçti ve geçerken bir omuz attı. Mutluydu, hem de nasıl.

"İşler iyi gidiyor mu?"

Onun saçları da karmakarışıktı.

"Şunlar gitse artık," dedi.

"Gabriella ne diyor?"

"Sepetlemek için sabırsızlanıyor."

Tam o anda Gabriella Dodo ile birlikte dışarı çıkmıştı. "İyi," dedim Oreste'ye, "içmelisin."

Pencereden serin, neredeyse soğuk hava geliyordu (sabahları ve akşamları ovaya sis çöküyordu artık). Pinotta bir tepsiyle manolyaların önünden geçti ve karanlıkta biri onu yakaladı; Cilli'ydi bu. Kız onu sertçe iterek bardakları da atarak kaçtı. Şangırtı üzerine çamların altından yaşa sesleri yükseldi.

"Görüyorsun," dedim Oreste'ye, "bu gece her şey serbest. Pieretto nerede?"

"Gitseler," dedi yine.

Verandada ikimiz yalnızdık. "Bu gece söyleyebilirsin

bana," diye bardağımın arkasından mırıldandım, "terasta onunla birlikte oldun mu? Yaptın mı bunu?"

Oreste içtenlikle baktı ve dudakları belli belirsiz kıpırdadı. Öne eğildim. Gülümseyerek başını sallayıp gitti.

Birinin merdivende öksürüp genzini temizlediğini ve alçak sesle konuştuğunu duydum. Oradan yatak odalarına gidiliyordu. Belki de benimkine gidiyorlardı. Kendimi tutamayıp kapıya çıktım. Kimse yoktu. Bunun üzerine, karşılaştığıma gülümsemeye hazır, merdivenden çıktım. Her yerde yanan ışıklar insana bir yalnızlık duygusu veriyordu. Yukarıda da kimse yoktu. Bunun üzerine odama girdim, arkamdan kapıyı kapadım, ışığı yakıp söndürdüm. Kimse yoktu. Karanlıkta pencerenin önüne oturup bir sigara yaktım. Çamların altından haykırışlar, belirsiz sesler, konuşmalar geliyordu. Artık bakir olmayan Greppo'yu düşünüyordum.

Koridordan gelen ayak sesleriyle yerimden sıçradım. Çıktım ve inmek için köşeyi dönen mavi eteği gördüm. Merdivenin ortasında ona yetiştim.

Birlikte indik, belli belirsiz yüzünü buruşturdu Gabriella. "Yorgun musun?" diye sordum. Omuz silkti. Dodo'yu sormadım artık.

Ben de çamların altına çıktım. Kadın çığlıkları ve Pieretto'nun kahkahasını duydum. "Eğleniyorlar," dedim. Kendini basamakların üzerine bırakan Gabriella elimi yakalayıp beni zorla yanına çekti. "Bir dakika dur şurada," dedi, gizli bir iş çeviren birinin sesiyle.

"Ya Oreste gelirse," diye mırıldandım.

"Hoşuna gitmiyor mu?" Gülümsedi. "İçmek ister misin?"

"Dinle," dedim. "Oreste'yle ne yaptın?"

Yanıt vermedi, hâlâ elimi tutuyordu. Soluğunu ve kokusunu duyuyordum. Yanağımı yanağına dayadım ve onu öptüm.

Benden uzaklaştı. Hiçbir şey söylemeden uzaklaştı. Ağzına dokunmamıştım. Bana yanıt vermemişti. Şimdi kalbim çarpıyordu, o da duyuyordu bunu.

"Budala," dedi soğuk bir biçimde. "Gördün mü? Oreste'yle de bunu yaptım."

Aşağılanmıştım, umarsız bir durumdaydım. Başım önümde dinliyordum onu.

"Siz çocuksunuz," dedi, "Oreste de, öteki arkadaşınız da. Ne istiyorsunuz? Arkadaşız, ya sonra? Hepsi o kadar. Bu kış Torino'ya dönüyorsunuz. Oreste de dönmek zorunda. Ona söylemelisin bunu. Oreste'nin bir sevgilisi var, onunla evlensin. Benim o işle bir ilgim yok."

Sustu. Biraz sonra fısıldadım:

"*Kıskanıyor musun?*"

"Ah, kes şunu. Bir bu eksikti."

"Öyleyse kıskanç olan Poli..."

"Aptal aptal konuşma. Yalnızca Oreste'ye benim özgür olmadığımı söyleyeceksin. Söyleyecek misin?"

"Neyin var? Ağlıyor musun?"

Sesi gerilmişti. "Evet, ağladığımı söyle ona. Poli hasta ve yalnızca onun iyileşmesini istiyorum, anlamalı bunu."

"Ama Oreste, Poli'yi ne yapacağını bilemediğini söylüyordu. Ayrı olduğunuzu. Poli hastanedeyken sen neredeydin?"

Bunu söylediğim için utandım. Gabriella susuyordu. Kalbim yine hızlı çarpmaya başlamıştı.

"Dinle," dedi, "sen bana inanıyor musun?"

Sustum.

"Bana inanıyor musun, inanmıyor musun?"

Başımı kaldırdım.

"Ben Poli'yi," diye fısıldadı, "seviyorum."

"Sana saçma mı geliyor?" diye üsteledi.

"Ya o? Seni seviyor mu?"

Gabriella ayağa kalktı ve, "Bunu düşün," dedi. "Ores-

te'ye söylemen gerek. Gittiğiniz zaman, her dakika söylemelisin ona... Çok tatlısın."

Çamların altına gitti. Başım dönüyordu. Ayağa kalktığımda, Greppo'dan aşağı koşmak, gün doğana kadar, Milano'ya ya da herhangi bir yere kadar yürümek istedim. Torino'da çılgın gecelerde yaptığım gibi. Ama tersine, bir içki daha almak için salona girdim.

O sırada Poli merdivenden çıkıyordu. Omuzlarında üst üste iki ceket vardı ve gözleri kül gibiydi, külde iki kor gibi. Sarhoş olmasını bekliyordum, ama böyle değil. Onunla kalmamı söyledi bana, oturmamı ve onunla birlikte sigara içmemi. Yavaş, üsteleyen bir sesle konuşuyordu.

Kibarca, bu arkadaşlarını uzun zamandır mı tanıdığını sordum. Ve o anda sarhoş olmadığını fark ettim. En azından, içkiden değildi. Gözleri tıpkı tepede karşılaştığımız geceki gibiydi.

"Poli," dedim, "iyi değil misin?"

Beni aşağıdan yukarı süzdü, elleriyle koltuğun kollarını sıkıyordu.

"Hava soğumaya başlıyor," dedi. "Hiç olmazsa kar yağsaydı. Oreste bir şeyler vurabilirdi..."

"Oreste'ye kızgın mısın?"

Gülümsemeden başını salladı.

"Hep burada kalmanızı isterdim. Bu akşam eğlenmiyor musun? Gitmek istemiyorsun ya?"

"Milanolu arkadaşların yarın sabah gidiyorlar."

"Canımı sıkıyorlar," dedi. "Konuşmasını bilmeyen, işi bitmiş insanlar." Kusacak gibi öne eğildi ve dudaklarını sıktı. Gözlerini indirdi ve kendini toparladı. "İnsanın içindeki en yaşlı ruhun çocukluğunun ruhu olması," dedi, "inanılmaz bir şey. Bana her zaman çocukmuşum gibi geliyor. En eski alışkanlığımız..."

Dışarıda budalanın biri bir otomobilin klaksonunu

çaldı ve o boğuk, boğazlanır gibi ses Poli'yi yerinden hoplattı.

"Yargı gününün boruları," dedi, karanlık bir sesle.

Tam o anda Dodo içeri girdi. Bizi görünce durdu. "O Cilli hayvanı," diye bağırdı. "Birinin donunu çıkarmış olmalı. Herkese koklatıp, 'Kimin olduğunu bilirsen, kadın senin,' diyor. Şimdi sana soruyorum..."

Poli, sönük gözlerle ona bakıyordu.

"Sarhoş musun?" dedi Dodo. "Sarhoş mu?" Yüzünde o alaycı gülümsemesi belirdi yine. Ellerini ovuşturarak masaya gitti. "Epey serinledi," dedi. "Kızlar ne istiyor bilmiyorum." Bardağını boşaltıp dilini şaklattı. "Yukarıda kimse var mı?" Poli, hep aynı biçimde, ona bakıyordu. "Gabriella'yı gördünüz mü?"

Dodo gidince, Poli yeniden konuşmaya başladı: "Gecenin içinde böyle haykırmak çok güzel. Yer altından gelen bir sese benziyor. Yerin altından geliyor sanki, ya da kanından... Oreste'yi seviyorum."

XXX

Şafak bizi salonda, ikişer, üçer ya da tek başına oraya buraya serilmiş olarak buldu. Cilli ve bir başkası daha uyuyordu. Kimi gözlerini pencereye dikmişti, kimi alçak sesle konuşup duruyordu. Pieretto ve Dodo hafif hafif *grappa* götürüyorlardı.

Dağınık olarak kimimiz makilikten, kimimiz ormandan, kimimiz ovaya bakan bir sekiden dönmüştük. Kapısını vurarak uyandırdığım Pinotta bize kahve yapıyordu.

Şafakta toprak rengi görünen yüzlerimiz önce maviye, sonra pembeye döndü, elektrik ışığı soluklaşmıştı. Işıkları söndürünce şaşkın şaşkın çevremize bakındık. İlk kendine gelenler kadınlar oldu.

Gün aydınlanınca yola çıktılar, ıslak çakılların üstünde tekerlekler hafifçe gıcırdadı. Yaşlı Rocco gidişlerini bir hortumla su çektiği havuzun yanından izledi.

"Yine geleceğiz," diye bağırıyorlardı. "Otoyoldan çabuk geliniyor."

"Milano'ya geleceğiz," diye bağırdı Gabriella da, setin başından.

Poli içeriye girmişti bile. Çevremize bakınarak çakılların üzerinde oyalandık. Alçak bir çam dalından kareli bir eşarp sarkıyordu. Ayağım, çakılların üstündeki kırılmamış bir bardağa çarptı. Şimdi, sabahın doğal ışığında

Gabriella'nın gözlerine bakmaya cesaret edemiyordum. Oreste de, elleri arkasında, susuyordu.

"Budala bunlar," dedi Pieretto. "Milanolular."

Gabriella, yorgun, gülümsedi. "Bayağılaşma. Belki onlar da bizim için aynı şeyi söylüyordur."

"Erkeklerin suçu," dedi Pieretto. "Erkeğin niteliği katlandığı kadınlardan anlaşılır."

Oreste de söze karıştı: "Sen hiçbirine katlanmıyorsun."

"Bakın," dedi Gabriella, "siz kendi aranızda karar verin. Ben dinlenmeye gidiyorum. Sakin olun."

Sabah ışığında uzaklaştı. Biz yeniden salona girdik. Önceki yaşamımıza dönmemiz olanaksız geliyordu bana. Bir şeyler değişmişti. Kimin aklına gelirdi bu? Biz de çoktan ayrılmış gibiydik buradan.

Karmakarışık salon havasızdı, ortalığı çiçek kokusu sarmıştı. Burnuma pis bir mum kokusu geldi. Tabağın birinde bir sigara sönmek üzereydi.

"Pinotta'yı," dedi Oreste, "gece mutfakta ağlarken gördüm, kimse onu dansa kaldırmadığı için."

Orada, koltukların üstüne yığıldık. Beklediğim gibi başım ağrıyordu.

"Çivi çiviyi söker," dedi Pieretto, "bir tek at." Bir kadeh doldurdu.

Sonra Due Ponti'ye gidip bir şeyler alalım, diye konuştuk. Bu düşünce hoşumuza gitti. "Böylece Pinotta'ya yardım etmiş oluruz."

Ceketimi almak için odama çıktım. Koridordan geçerken –o hafif perde ve güneş kokusunun içinden– birinin öksürüp balgam çıkardığını, hırıldadığını duydum. Poli'nin odasından geliyordu. Kapı kolunu tuttuğumda kapı açıldı. Pijamayla yatağın üstünde oturan Poli soluk soluğa gözlerini kaldırdı. Elindeki mendil kan içindeydi. Ağzına götürdü.

Kararsız, orada durdum. Poli o şiş, savunmasız gözleriyle bana bakıyordu...

"Anlamıyorum," diye kekeledim, güçlükle soluk alarak. Elini saklamak ister gibi bir hareket yaptı, ama tersine açtı. Eli de kan içindeydi. "Kusma değil bu," dedi. "Gabriella..."

Gabriella'yı odasında buldum. Sabahlığını sırtına geçirerek koştu. Poli onu cezalandırılmış bir çocuk gibi surat asarak şaşırmış bir yüzle karşıladı. "Bir şeyim yok," dedi. "Yalnızca tükürdüm."

Oreste'yi, Pieretto'yu çağırdık. Gabriella odada kendini oradan oraya atıyor, Poli'nin çevresinde dönüyordu. Son günlerdeki bütün bakışları, sözleri, davranışları gözlerinde ateş gibi yanıyordu. Bu hali üzerinden bir türlü atamadı.

Oreste, sessiz ve gönüllü, dudağını ısırarak Poli'yi muayene etti. "Biz gidelim," dedim Pieretto'ya, "onları yalnız bırakalım."

"Verem olduğunu biliyor muydun?" diye verandada birbirimize sorduk.

"Sürdüğü yaşantıya bakılırsa, şaşıracak bir şey yok," dedim. "Kendisi herhalde biliyordu..."

"Ne bilmesi," dedi Pieretto, "bilse tedavi olurdu."

Bazen ne kadar da saf oluyordu Pieretto. "Bir şeyi yapması ya da yapmaması için insanın sağlık durumunu bilmesi yetmez," dedim bunun üzerine. "Poli," dedim, "biraz deli de olsa, melankolik bir adamdı, yalnız biriydi, yazgısının ne olduğunu daha üzerinde düşünmeden bilenlerdendi." "Gabriella'yı biliyor muydun?" "Nesini?" "Bir kedi gibi âşık olduğunu."

Bunu kabul etti. Ama, "Fare kim?" demekten de kendini alamadı.

Hepsi aşağı indi, Poli de birlikte. Ölü gibi soluk yüzünde gözleri çukurlaşmıştı, kaygılı bir havası vardı daha

çok. Her zamanki sesiyle, alışkanlıklarını değiştirmek için bir neden olmadığını, dünyanın burnundan kan gelen insan kaynadığını, yaşama isteği olanın yaşadığım söyledi.

Oreste, soğuk bir sesle, olayın eski olması gerektiğini ve hastanede nasıl olup da fark etmediklerini anlayamadığını açıkladı. Gabriella'ya bakmadan konuşuyordu. "Bir an önce doktora görünmelisin," dedi Poli'ye. "Milano'ya gitmelisin."

Bunun üzerine Gabriella telefon etmek için Due Ponti'ye ineceğini söyledi. "Ben bisikletle gideyim," diye önerdim. "Beni de götür," dedi Gabriella, "babasıyla konuşmak istiyorum."

Ama ben, bisikletle iki kişi yokuş aşağı nasıl inilir, bilmiyordum. Dolayısıyla iş Oreste'ye düştü, doğrusu da buydu. Yola çıktılar, Oreste kollarının arasında tutuyordu onu, Gabriella'nın yanağı omzuna dayalıydı.

"Buna içelim mi?" dedi Poli, eve girerken. "Değer hani."

Kadehinde kalanı yudumladı. Yüzü toprak rengiydi, gülümsüyordu. Ben, yeşil otomobilin ağaçların arasından çıktığı, tepedeki o geceyi düşünüyordum.

"Bir babam eksikti," dedi Poli. "Neyse, yakında bitecek."

Pieretto, aptalca konuşma dercesine bir şeyler homurdandı.

"Bir şey değişir mi?" dedi Poli, uysal uysal. Bir öksürük nöbeti gelince ağzını tuttu. Bir sigara çıkardı.

"Kes şunu," dedi Pieretto.

"Sen de," dedi Poli, ama sigarayı yakmadan bıraktı. "İnsanın gününü küçük günahlar dolduruyor. Küçük kusurlar, değersiz şeyler için yaşamını ortaya koyuyorsun. Dünya öğrenecek şeylerle dolu."

"Dünya büyük," dedi Pieretto ve bardağını bir içişte bitirdi.

Oreste ile Gabriella döndüklerinde kafayı biraz bulmuştuk ve Poli, kendini yanılsamalardan kurtarmayı bilirsen yaşamak kolay, diye bir şeyler geveliyordu.

Oreste, daha sonraki yolculuğa dayanabilmek için dinlenmesini öğütledi. Gabriella bardağı elinden alıp uzanmasını söyledi. Sonra, Pinotta ile ikisi, evin içinde dolaşmaya, çekmeceleri boşaltıp paket yapmaya, bizi şuraya buraya koşturmaya başladılar. Oreste, dişlerini sıkmış, Gabriella'yı izliyordu.

Öğleni biraz geçe, üniformalı bir delikanlının kullandığı yeşil otomobil geldi. Sayın Commendatore –saygıyla anıyordu– Milano dışındaydı. Gabriella bavulları otomobile koydurdu.

Yemeğimizi sessizlik içinde yedik. Gabriella yaşlı Rocco ile konuşmak için kalkmak zorunda kaldı. Tek başıma gidip setin başında oturdum, ovayı, yabanıl yamaçları seyrettim. Gökyüzünün büyük beyaz bulutlarla kaplı olduğu bir gündü, hava meyve kokuyordu.

Otomobile bindik. Biz üçümüz arkaya geçtik. Poli tek sözcük konuşmadı ve direksiyona oturmayarak beni şaşırttı. Av tüfeği omzuna asılı olan Oreste, bir eliyle de otomobilin üstündeki bisikletini tutuyordu.

Greppo'nun eteklerinde ilerlerken dönüp arkaya bakmak aklıma gelmedi. Sürücüye yolu tarif etmek için bir tartışma oldu. Birkaç dakika sarsıla sarsıla yol aldıktan sonra istasyona vardık; çiçekli evlerin arasındaydı, gerideyse tanıdık tepeler vardı. Öteden beri tanıyormuşum gibi geldi bu evleri, tepeleri. Hemzemin geçitte indik. İleride şehirlerarası yolun korkulukları, alçak yamaçları ve beyaz asfaltı görünüyordu. Karşılıklı birkaç sözcük konuştuk, şakalaştık, Gabriella'nın gergin yüzü bir an gülümsedi. Poli elini salladı.

Sonra hareket ettiler, biz de Mulino'ya içmeye gittik.

XX. yüzyılın unutulmaz yazarı Cesare Pavese, yazdığı her satırla okurlarına kendi acı meyvesini, şiirini ve melankolisini armağan etmişti.

Tepelerdeki Şeytan, İtalyan edebiyatının şüphesiz en büyük yazarlarından biri olan Pavese'nin gençliğini geçirdiği kırsal bölgelerde geçen ve yazarın kendi yaşadıklarından izler de taşıyan bir roman.

Hayatlarının belki de en son tasasız ve eğlenceli yazını geçirdiklerinin farkına varan üniversiteli üç genç, varlıklı, uçarı ve eğlence düşkünü Poli ile tanıştıklarında bambaşka bir dünyaya adım atarlar. Poli'nin, ahlak düşünlüğü ve sınır tanımayan bir bencillik üzerine kurulu hayatı, yozlaşmış dünyası, farklı arkadaşları ve ilişkileri, hayatlarının geçiş döneminde olan bu üç genci adeta büyüler. Ancak, her mevsim gibi o yaz da sona erecektir.

Cesare Pavese, masumiyetin kaybedilen değil, farklı şartlarda farklı algılanabilen bir kavram olduğunun altını çiziyor. Kuzey İtalya kırlarının, köy ve kasabalarının rüyalı atmosferinde, her insanın yıkıma açık, her prensibin bozulmaya meyilli, her manzarının anlamını yitirmeye yatkın oluşuyla yüzleştiriyor okuru.

Kapak resmi: VINCENT VAN GOGH

13 TL
KDV DAHİL

ISBN 978-975-8440-34-4